

INFORMAȚIE **cu privire la evoluția social - economică a Republicii Moldova** **în anul 2019**

Anul 2019 este al patrulea an consecutiv în care se înregistrează creștere economică – 3,6% în termeni reali. Valoarea adăugată brută creată în activitatea “Construcții” a avut cea mai mare influență asupra creșterii economice, asigurând 35% din creșterea PIB, după care “Comerțul cu ridicata și cu amănuntul, transport și depozitare, hoteluri și restaurante” – 34%; ”Informații și comunicații” – 12%, „Industria” - 11% din creștere. Aceste activități au fost cele mai influente în anul 2019. Totodată, VAB creată în Agricultură a avut impact negativ asupra creșterii economice și a sustras 6%.

Creșterea prețurilor se accentuează. Rata inflației anuală (decembrie 2019 față de decembrie 2018) a constituit 7,5%, comparativ cu rata inflației de 0,9% înregistrată în aceeași perioadă a anului precedent. Rata inflației anuală (7,5%) a depășit limita de sus a intervalului de variație al țintei inflației stabilite de BNM (5% +/- 1,5%). Rata inflației medii anuale a constituit 4,8%.

Leul moldovenesc s-a depreciat ușor față de dolarul SUA. De la începutul anului 2019 moneda națională a marcat o depreciere de 0,4% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,14 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2019 până la 17,21 lei la 31.12.2019). Față de Euro leul moldovenesc s-a apreciat cu 1,3%. Stocul activelor valutare de rezervă ale BNM la 31.12.2019 a atins un record istoric de 3059,6 mil. dolari, majorându-se cu 3% comparativ cu nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2018 și cu 2,2% - față de situația la 28.12.2018.

Masa monetară M3 la sfârșitul lunii decembrie 2019 a constituit circa 89,9 mild. lei și s-a majorat cu 8,2% comparativ cu sfârșitul lunii decembrie a anului 2018. Evoluția masei monetare M3 a fost determinată preponderent de majorarea banilor în circulație cu 8,9%, volumului depozitelor la vedere – cu 8,8% și depozitelor în valută străină – cu 8%. Situația creditară se îmbunătățește: volumul creditelor noi acordate în anul 2019 a înregistrat o majorare cu circa 17,5% față de perioada respectivă a anului 2018.

Anul 2019 s-a încheiat cu deficit bugetar de circa 3 mild. lei. În ianuarie-decembrie 2019 la bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă de circa 62,9 mild. lei (cu 8,5% mai mult față de ianuarie-decembrie 2018) și cheltuieli – circa 66 mild. lei (mai mult cu 10,7%). Cea mai mare parte din cheltuieli sunt direcționate spre protecția socială, dar cea mai mică – spre protecția mediului. Bugetul public național s-a soldat cu un deficit de -3022,7 mil.lei, spre deosebire de anul 2018, când bugetul s-a încheiat cu un deficit de -1581 mil. lei.

Valoarea totală a datoriei de stat administrată de Guvern la 31 decembrie 2019 a constituit circa 52,5 mild. lei, în creștere cu 0,9% față de data similară a anului 2018. Datoria de stat internă a atins un nivel de 23,2 mild. lei și a înregistrat o majorare de 0,5%. Datoria de stat externă a însumat circa 1,7 mild. dolari (29,3 mild. lei), fiind în creștere cu 0,9% (în creștere cu 1,3% - exprimată în lei). Nivelul de îndatorare a țării se încadrează în parametrii de risc stipulați în Programul Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2019-2021).

Gradul de dependență a economiei naționale de exterior rămâne înalt. Conform datelor preliminare ale Balanței de plăți pentru anul 2019, deficitul contului curent a constituit 9,7% în raport cu PIB, transferurile persoanelor fizice (compensarea pentru muncă și transferurile personale) – 16%, acumularea netă de pasive la investițiile străine directe – 5%, balanța negativă a bunurilor și serviciilor – 24,8%.

Dinamica descendentă a ratelor de creștere a comerțului exterior a continuat. În anul 2019 exporturile s-au majorat cu 2,7%, iar importurile - cu 1,4%. Soldul negativ al balanței comerciale a constituit 3062,6 mil. dolari SUA, față de 3053,9 mil. dolari în anul 2018. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a constituit 47,6%, fiind mai mare cu 0,6 p.p. decât cel înregistrat în anul 2018.

Remiterile de bani efectuate de către persoanele fizice din străinătate sunt pe un trend constant descendent. În anul 2019 volumul total al transferurilor bănești din străinătate efectuate prin băncile din

Republica Moldova de către persoanele fizice au înregistrat o diminuare cu 3,5% comparativ cu perioada similară a anului 2018 și au însumat 1222,9 mil. dolari SUA. Diminuarea transferurilor a fost cauzată, în general, de stagnarea economiei Federației Ruse (țara din care provine cea mai mare parte din remitențe), contractarea cererii interne în Italia și recesiunea economică din Turcia.

Sectorul industrial a finalizat anul 2019 cu un rezultat pozitiv (+2%), însă mai modest decât cel atins în anul precedent. Creșterea înregistrată a fost determinată de majorarea industriei prelucrătoare (+3,1%). Producția și furnizarea de energie a fost în diminuare (-4%), fiind influențată de regimul termic ridicat. De asemenea, un rezultat negativ a fost înregistrat de industria extractivă (-1,9%). Principalii factori care au determinat creșterea sectorului industrial au fost: dezvoltarea ramurii automotive, evoluțiile pozitive din sectorul construcțiilor și ale industriei alimentare. Totodată, temperarea cererii externe a fost factorul de bază care a încetinit ritmurile de creștere ale sectorului industrial.

După trei ani de creștere consecutivă, în anul 2019 sectorul agricol a înregistrat un rezultat negativ (-1,9%). Această evoluție a fost determinată, în special, de scăderea producției animaliere (-6%), fiind în diminuare atât producția (creșterea) vitelor și păsărilor, producția de lapte, cât și producția de ouă. Volumul producției vegetale a fost aproape la nivelul anului 2018 (-0,3%). A fost în creștere producția de floarea soarelui, legume de câmp, cartofi, iar în descreștere - grâul, sfecla de zahăr, strugurii, fructele, pomușoarele.

Activitatea investițională a fost în creștere. În 2019 volumul investițiilor a crescut în termeni reali cu 9,4% față de anul precedent, însumând circa 27,8 mild. lei. Intensificarea activității investiționale s-a datorat majorării investițiilor private, investițiilor din contul creditelor externe, precum și celor provenite din surse străine. Au fost efectuate investiții majore în sectorul construcțiilor, fapt ce a asigurat mai mult de jumătate (63%) din creșterea investițiilor totale.

Volumul mărfurilor transportate a fost în diminuare în anul 2019. În această perioadă au fost transportate circa 18,9 mil. tone de mărfuri, cu 3,7% mai puțin. A scăzut, în special, volumul de mărfuri transportate pe cale feroviară (-13,6%). Aceeași tendință a fost înregistrată și de transportul rutier (-0,4%). În creștere a fost volumul mărfurilor transportate cu transportul aerian (+18,3%) și transportul naval (2%).

Comerțul interior de bunuri și servicii s-a majorat în 2019. Volumul cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul a crescut cu 13,2% față de anul precedent, iar volumul cifrei de afaceri în servicii de piață prestate populației - cu 14,6%. Aceste evoluții demonstrează o intensificare a consumului din partea populației și agenților economici.

Câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională a crescut. În anul 2019 valoarea acestuia a constituit 7356,1 lei și s-a majorat în termeni nominali cu 14,1% față de anul 2018. În termeni reali salariul s-a majorat cu 8,8%. Exprimat în valută străină acesta a constituit circa 374 Euro sau 418 dolari SUA. În sfera bugetară câștigul salarial mediu lunar a constituit 6636,2 lei, fiind în creștere cu 16,9%, iar în sectorul real - 7627,1 lei și s-a majorat cu 13%, respectiv (în termeni nominali). Majorarea salariilor stimulează creșterea cererii interne și, ca rezultat, impulsionează pe termen scurt creșterea economică, dar, în același timp, creează presiuni inflaționiste.

Mărimea medie a **pensiei lunare** la 01.01.2020 a constituit 1901,14 lei și s-a majorat cu 11,2% față de aceeași dată a anului 2019 în termeni nominali.

În anul 2019 **veniturile disponibile** ale populației au constituit în medie pe o persoană pe lună 2880,6 lei, iar **cheltuielile** medii lunare de consum - 2786,5 lei.

Mărimea **minimului de existență** pentru anul 2019 a constituit în medie pe lună pentru o persoană 2031,2 lei.

Rata șomajului (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) la nivel de țară în anul 2019 a înregistrat valoarea de 5,1%. La oficiile forței de muncă în anul 2019 au fost înregistrați circa 31,5 mii **șomeri**, fiind cu 11,4% mai puțini față de numărul acestora înregistrați în anul 2018

1. Cadrul macroeconomic

1.1. Produsul intern brut

În anul 2019 Produsul intern brut a însumat 210,1 mld. lei și o creștere reală de 3,6% față de anul precedent.

Pe **categoriile de resurse**, creșterea PIB a fost determinată, în principal, de contribuția pozitivă a următoarelor sectoare:

Construcții – a asigurat 35% din creștere

↑ Comerț interior – 34%

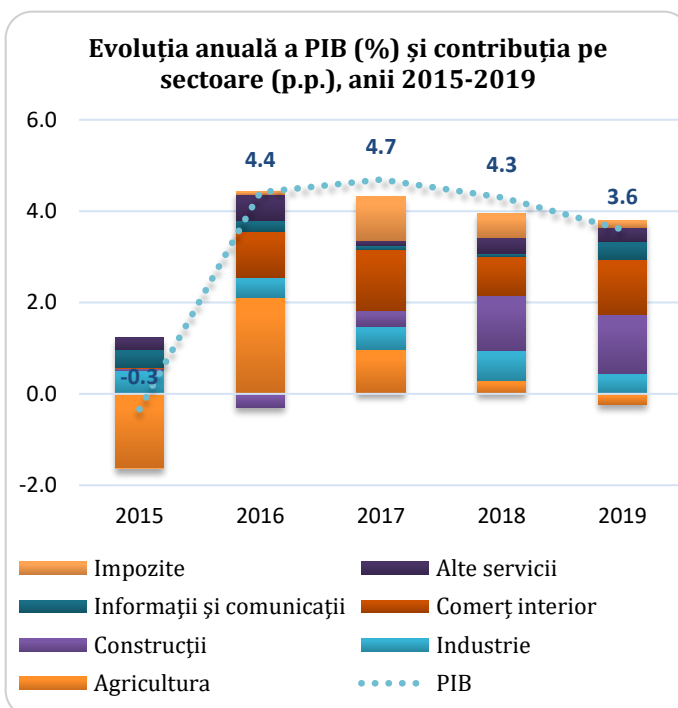
Informații și comunicații – 12%

Industrie – 11%

Totodată, în anul 2019 creșterea economică a fost mai modestă decât în anii precedenți, fiind influențată negativ de următoarele sectoare:

↓ Agricultură – a sustras 6% din creștere

Administrație publică și apărare, asigurări sociale obligatorii, învățământ etc. – 3%

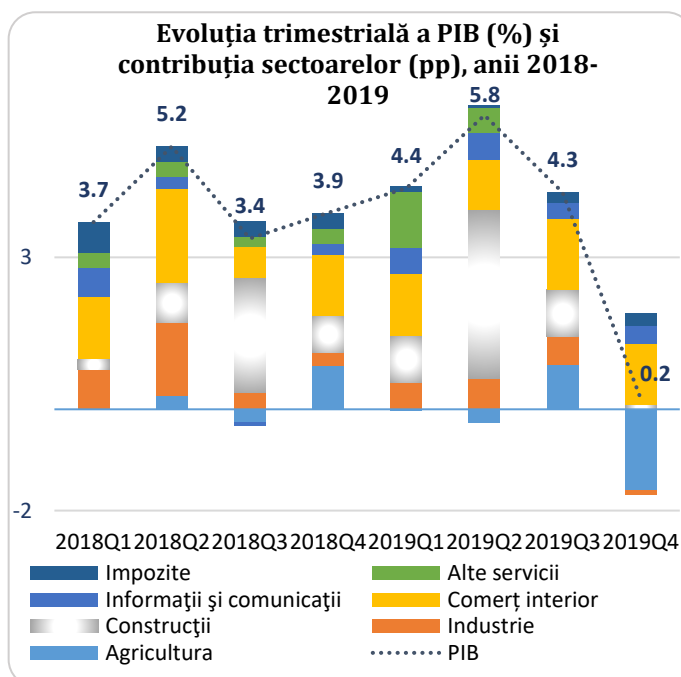

Sursă: Biroul Național de Statistică

În trimestrul IV creșterea economică s-a temperat esențial, înregistrând un rezultat foarte modest - 0,2%

Principalii factori care au temperat creșterea economică în trimestrul IV sunt:

- Contribuția negativă din partea sectorului **agricol** (-1,6 p.p.):
 - s-au înregistrat diminuări atât ale producției vegetale, cât și animaliere
- Contribuția negativă din partea sectorului **industrial** (-0,1 p.p.):
 - din cauza regimului termic ridicat, a descrescut producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat
- Temperarea accentuată a activității în sectorul **construcțiilor!**
 - preponderent ca rezultat al descreșterii volumului de lucrări de construcții în clădiri nerezidențiale

Sursă: Biroul Național de Statistică

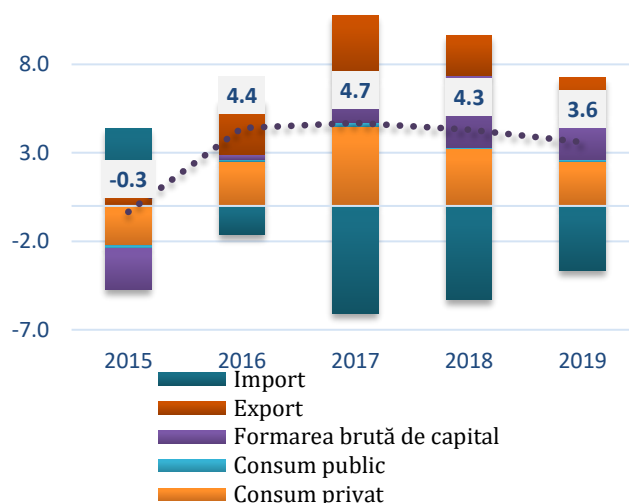
Pe **categoriile de utilizări**, creșterea economică a fost asigurată de intensificarea consumului privat și a investițiilor:

Consum privat – cu o pondere de 83% și un avans de 3%, a asigurat 70% din creșterea PIB

Formarea brută de capital fix (investițiile) – având ponderea de 26% și înregistrând o creștere de 13%, a contribuit la creșterea PIB în proporție de 88%

Exportul net a avut un impact negativ și a sustras 43% din creșterea PIB, faptul confirmat prin o contribuție negativă mai mare a importului (-3,7 p.p.) față de export, având o contribuție pozitivă dar modestă (2,2 p.p.)

Evoluția anuală a PIB (%) și contribuția pe componente (p.p.), anii 2015-2019

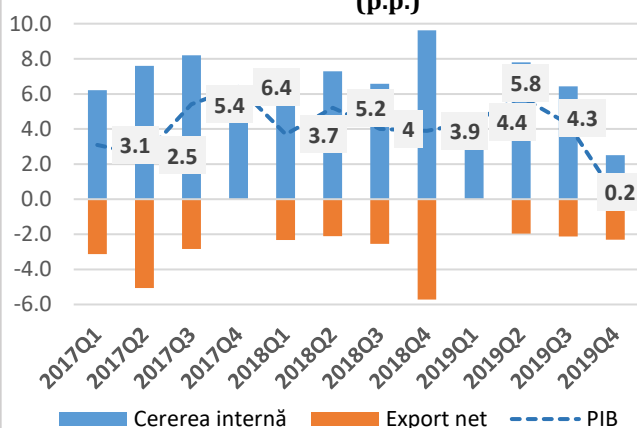
Sursă: Biroul Național de Statistică

În trimestrul IV al anului 2019 cererea internă s-a restrâns destul de mult comparativ cu trimestrele precedente, fapt ce a redus simțitor ritmul de creștere a PIB (până la 0,2%).

Consumul privat a crescut cu 2,5%, comparativ cu 5,6% din trimestrul precedent. Cu o pondere însemnată în PIB, evoluția acestuia are un impact evident asupra creșterii economice.

Din volumul total al consumului, 74% revin bunurilor și 25% - serviciilor. Creșterea de 3,2% a consumului de bunuri a asigurat aproape în totalitate creșterea consumului privat.

Contribuția la creșterea trimestrială a PIB (p.p.)

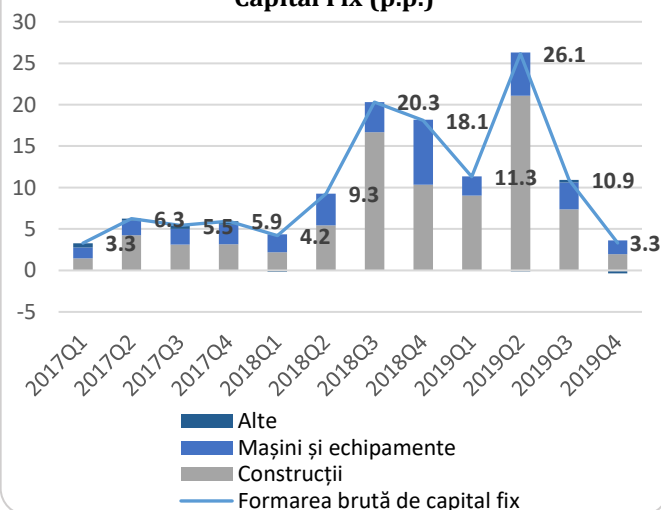

Sursă: Biroul Național de Statistică

Formarea brută de capital fix și-a temperat puternic ritmul de creștere: de la 16,1% în 9 luni până la 3,3% în trimestrul IV. Creștere majoră a fost înregistrată în trimestrul II (26%). Cel mai mare impact negativ a fost cauzat de încetinirea investițiilor în construcții.

Totodată, se mențin în creștere investițiile în mașini și echipamente, fapt ce confirmă tendința sectorului privat de modernizare a utilajelor de producție.

Contribuția la creșterea Formării Brute de Capital Fix (p.p.)

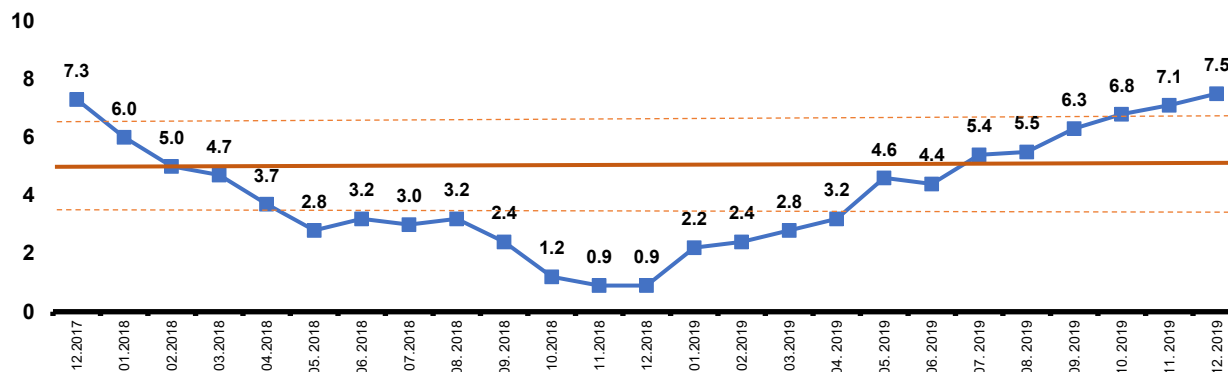

Sursă: Biroul Național de Statistică

1.2. Inflația

Rata inflației, în luna decembrie 2019, a constituit 7,5% față de decembrie 2018, înregistrând o majorare de 6,6 p.p. comparativ cu rata inflației din aceeași perioadă a anului 2018 și, depășind limita de sus a intervalului de variație al țintei inflației stabilite de BNM (5% +/- 1,5%).

Dinamica ratei inflației anuale (lună față de luna respectivă a anului precedent), %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Printre factorii cei mai importanți care au determinat creșterea prețurilor în anul curent se enumeră intensificarea cererii interne ca rezultat al politicii fiscale expansioniste, condițiile climaterice nefavorabile din vară a anului curent și majorarea tarifelor la energia electrică livrată consumatorilor, ca urmare a hotărârii ANRE.

Evoluția ratei inflației în anii 2015–2019, %

Anii	Față de luna precedentă												Decembrie față de decembrie a anului precedent	Rata inflației medie anuală	Rata inflației medie lunară
	Januarie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Septembrie	Octombrie	Noiembrie	Decembrie			
2015	0,8	2,2	0,9	1,0	0,5	0,1	-0,5	2,9	1,2	1,8	1,1	0,8	13,6	9,7	1,1
2016	0,7	-0,5	0,0	0,0	0,2	-0,3	-0,9	-0,4	0,6	1,3	1,2	0,5	2,4	6,4	0,2
2017	1,2	1,2	0,4	1,4	0,9	-0,4	-0,9	-0,4	0,9	1,5	0,7	0,5	7,3	6,6	0,6
2018	0,0	0,2	0,1	0,5	0,0	0,0	-1,2	-0,2	0,1	0,4	0,4	0,5	0,9	3,0	0,1
2019	1,3	0,4	0,5	0,8	1,4	-0,2	-0,2	0,03	0,8	0,9	0,8	0,9	7,5	4,8	0,6

Sursă: Biroul Național de Statistică

Prețurile la produsele alimentare în luna decembrie 2019 au înregistrat o creștere de 12,4% față de decembrie 2018. În perioada vizată s-au majorat prețurile la cartofi - cu 53,5%; fructe proaspete - cu 52,4%; ouă - cu 37,3%; legume proaspete - cu 20%; pește și conserve din pește - cu 9,6%; carne, preparate și conserve din carne - cu 6,6% etc.

Ca rezultat, creșterea prețurilor la produsele alimentare a avut cea mai mare contribuție la IPC general - de 4,8 p.p. Creșterea prețurilor la fructe proaspete a contribuit la majorarea IPC general cu 1,3 p.p.; legume - cu 0,7 p.p., carne, preparate și conserve din carne - cu 0,5 p.p.; cartofi, produse de morărit și panificație și lapte și produse lactate - cu câte 0,4 p.p.; pește și conserve din pește - cu 0,2 p.p.

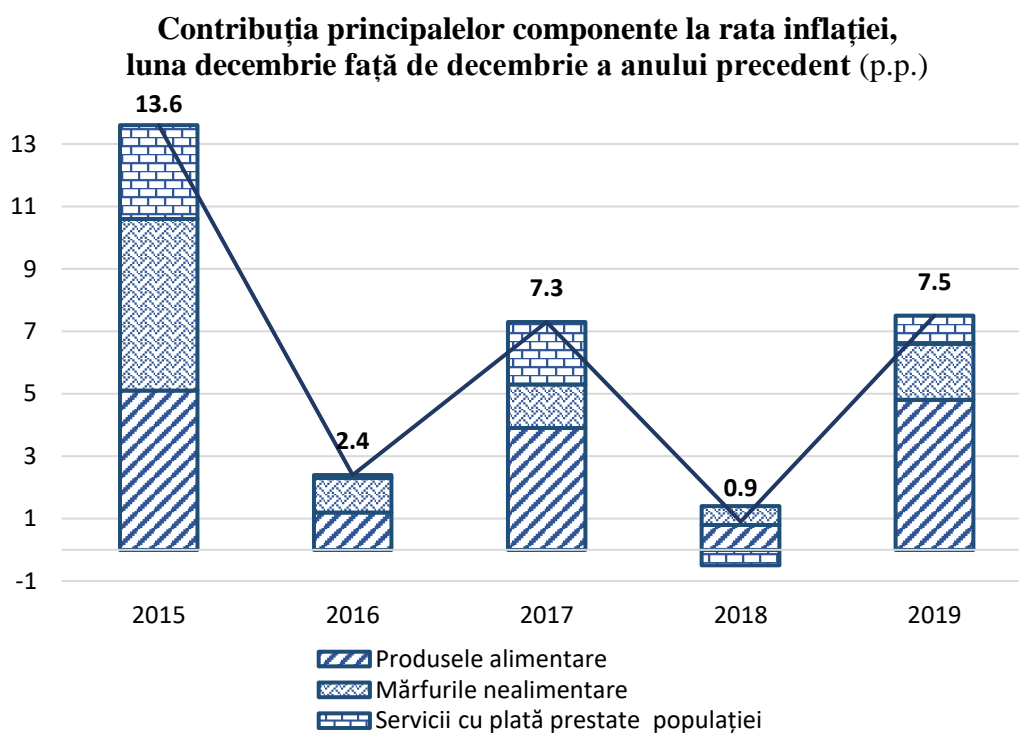
În general, dinamica prețurilor la produsele alimentare în Republica Moldova este determinată de caracterul sezonier al economiei: în lunile de vară se înregistrează o scădere esențială a prețurilor la legume, fructe, cartofi etc., cu o ulterioară majorare a acestora în lunile de iarnă.

Prețurile la mărfurile nealimentare în noiembrie 2019 s-au majorat cu **5,2%** față de decembrie 2018, în special, ca rezultat al majorării prețurilor la țigări – cu 29%, mobilă - cu 7,4%, autoturisme – cu 7,1%, confecții – cu 6,3%, frigider și congelatoare - cu 5,4%, încălțăminte – cu 4,9%, mașini de spălat – cu 4,1%, materiale de construcție - cu 2,5% etc. Totodată, s-au redus prețurile la combustibil cu 1,2%.

Fluctuațiile prețurilor la mărfurile nealimentare sunt determinate, în mare măsură, de evoluția cursului de schimb al monedei naționale. Plus la aceasta, majorarea prețurilor minime pentru țigările comercializate în Republica Moldova, conform Legii bugetului de stat pentru anul 2019, a condiționat majorarea prețurilor la această categorie de mărfuri.

Contribuția prețurilor la mărfurile nealimentare asupra modificării IPC general a fost de 1,8 p.p., în special datorită creșterii prețurilor la țigări (0,5 p.p.) și confecțiilor (0,3 p.p.).

Tarifele la serviciile prestate populației s-au majorat cu 3,5% față de decembrie 2018, fiind cauzată, în mare parte, de majorarea costurilor la serviciile de educație și învățământ cu 6,1% determinată de creșterea prețurilor pentru creșe și grădinițe, alimentație publică – cu 6,2% și chirie - cu 5,6%. De asemenea, s-au majorat tarifele la energie electrică cu 10%, ca rezultat al hotărârii ANRE din 16.08.2019. Per ansamblu, contribuția tarifelor la servicii asupra IPC general a fost neesențială (0,9 p.p.), din care 0,4 p.p. revin tarifelor la energie electrică.

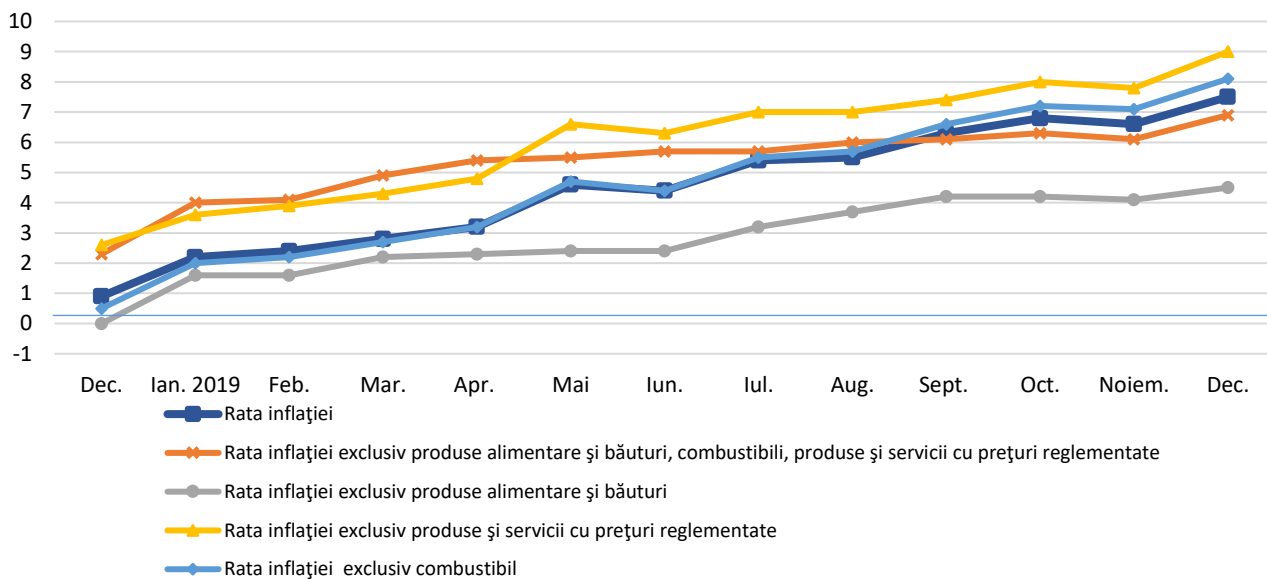

Sursă: Biroul Național de Statistică
Calculule Ministerului Economiei și Infrastructurii

Rata **inflației de bază**¹ *exclusiv produse alimentare și băuturi, combustibili, produse și servicii cu prețuri reglementate* a fost 6,9% față de decembrie 2018, cu 4,6 p.p. mai mare decât nivelul ratei inflației de bază în luna respectivă a anului 2018. Rata inflației *exclusiv produse alimentare și băuturi* a fost 4,5%, *exclusiv combustibil* – 8,1%. Rata inflației *exclusiv produse și servicii cu prețuri reglementate* a constituit 9%, fiind cu 6,4 p.p. mai mare comparativ cu nivelul lunii decembrie 2018.

¹Indicele inflației de bază reflectă sursele persistente ale presiunilor inflaționiste care permite de a percepe trendul inflației în cazul când efectele influențelor temporare și tranzitorii sunt eliminate. Calculul acestui indice se efectuează prin eliminarea din indicele prețurilor de consum general a efectelor unor șocuri tranzitorii de genul modificărilor intervenite în urma schimbării prețurilor și tarifelor la bunuri și servicii cu prețuri reglementate, a condițiilor climaterice nefavorabile care au afectat oferta de produse alimentare, modificărilor de preț la unele produse sezoniere și a variațiilor prețurilor internaționale la combustibili.

Dinamica ratei anuale a inflației (față de luna respectivă a anului precedent), %

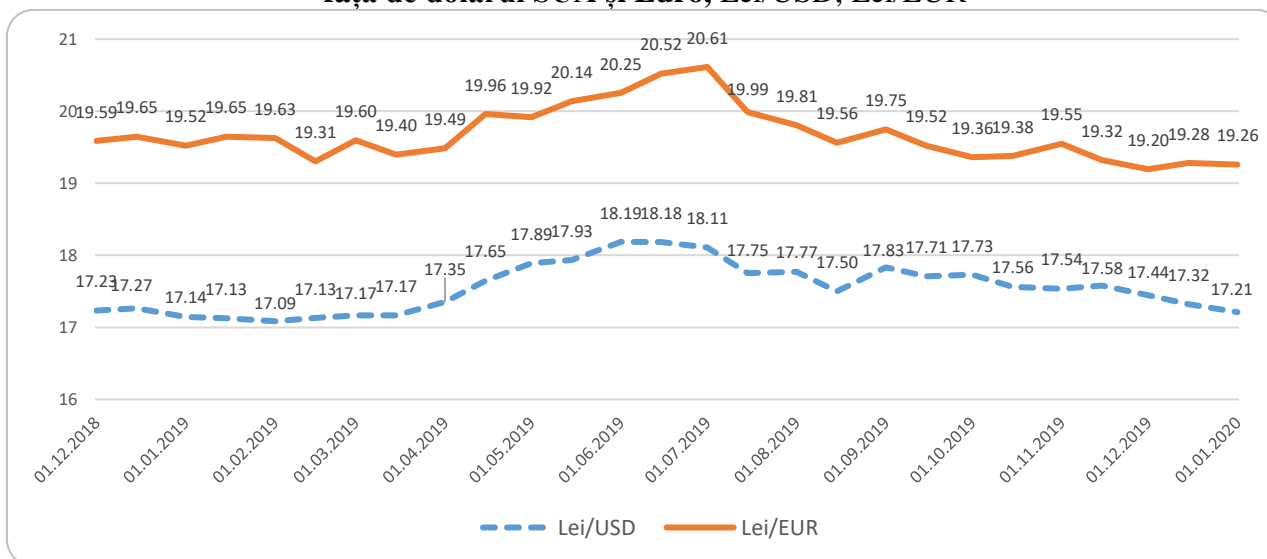

Sursă: Biroul Național de Statistică

1.3. Cursul de schimb și piața valutară

Pe parcursul anului 2019 moneda națională a marcat o depreciere de 0,4% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,14 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2019 până la 17,21 lei la 31.12.2019). Față de Euro leul moldovenesc s-a apreciat cu 1,3%. Principalii factori care au determinat deprecierea monedei naționale au fost diminuarea intrărilor de valută din contul remiterilor de peste hotare, precum și criza politică din luna iunie. De asemenea, la evoluția cursului de schimb au influențat oscilațiile dolarului SUA pe piețele valutare internaționale și politica monetară a BNM.

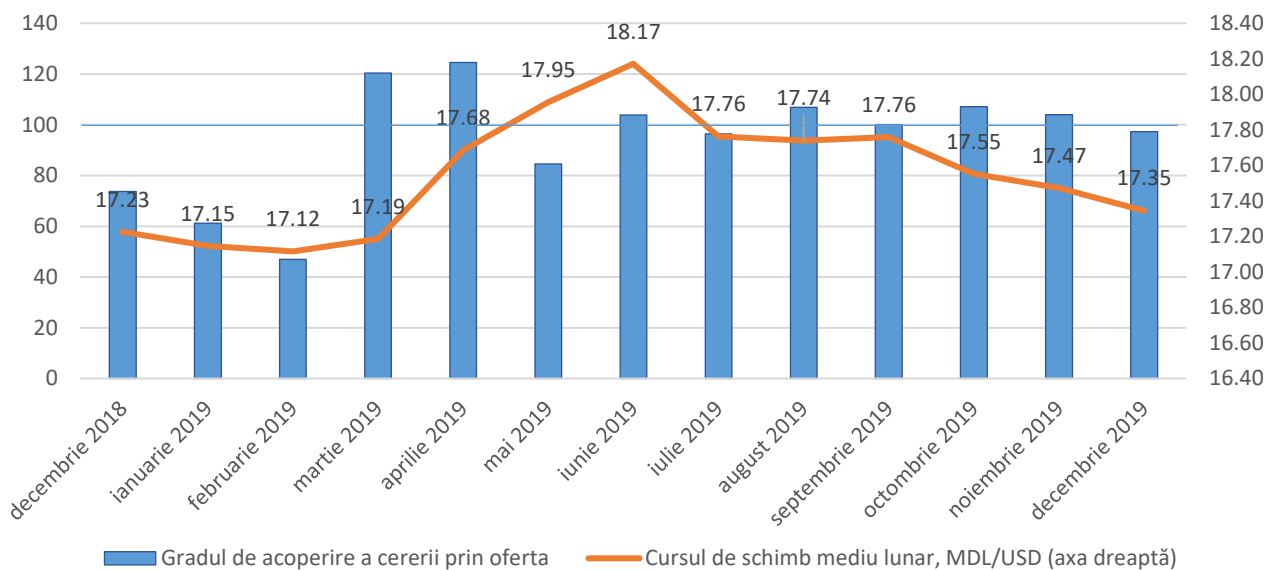
Evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA și Euro, Lei/USD, Lei/EUR

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În anul 2019, **gradul de acoperire a cererii nete de valută** din partea agenților economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice a constituit 94%, comparativ cu 102,8% în anul 2018. Deficitul de valută pe piața valutară este determinat, în mare parte, de micșorarea ofertei de valută din partea persoanelor fizice, ca rezultat al reducerii influxului remitențelor valutare de peste hotare și creșterea cererii de valută din partea agenților economici.

Gradul de acoperire a cererii nete de valută străină din partea agenților economici prin oferta netă de valută străină de la persoanele fizice, %

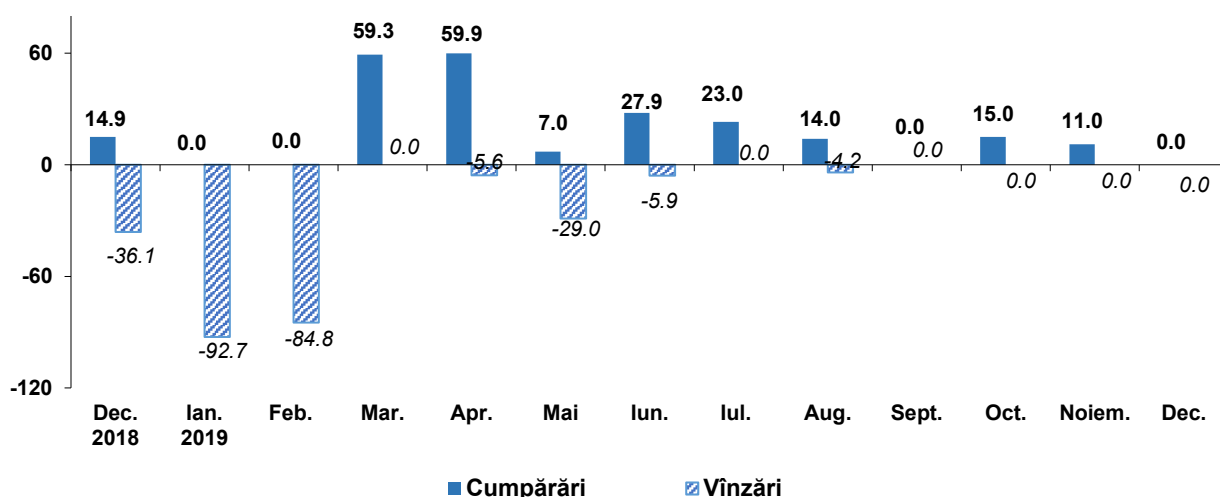
Sursă: Banca Națională a Moldovei

În structura ofertei nete de valută de la persoanele fizice ponderea majoră revine monedei euro – 71,8%, ponderea dolarului a constituit 6%, rublei rusești – 10,9%.

În luna decembrie gradul de acoperire a cererii nete de valută din partea agenților economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice a constituit circa 97,3%. În aceste condiții, în luna decembrie BNM nu a efectuat cumpărări nete de valută pe piața valutară interbancară.

În anul 2019 Banca Națională a Moldovei (BNM) a efectuat vânzări nete pe piața valutară interbancară în valoare de 5,1 mil. dolari.

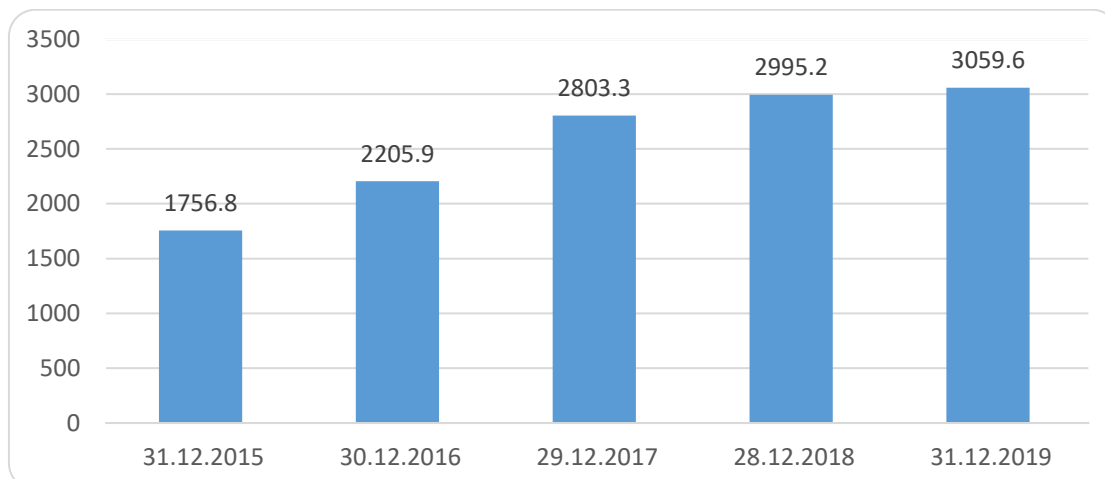
Activitatea BNM pe piața interbancară, echivalentul în mil. dolari SUA

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Situația respectivă a determinat majorarea **Stocului activelor valutare de rezervă ale BNM** cu 2,2% față de situația la 28.12.2018, atingând un record istoric de 3059,6 mil. dolari (la 31.12.2019). Majorarea activelor oficiale de rezervă se datorează nu numai intervențiilor BNM pe piața valutară internă sub formă de cumpărări de valută, dar și intrărilor valutare în favoarea Ministerului Finanțelor, unor granturi primite pentru suport bugetar, precum și aprecierii cursurilor de schimb ale valutilor componente ale rezervelor valutare în raport cu dolarul SUA.

Activele oficiale de rezervă ale Băncii Naționale a Moldovei (mil. dolari SUA)

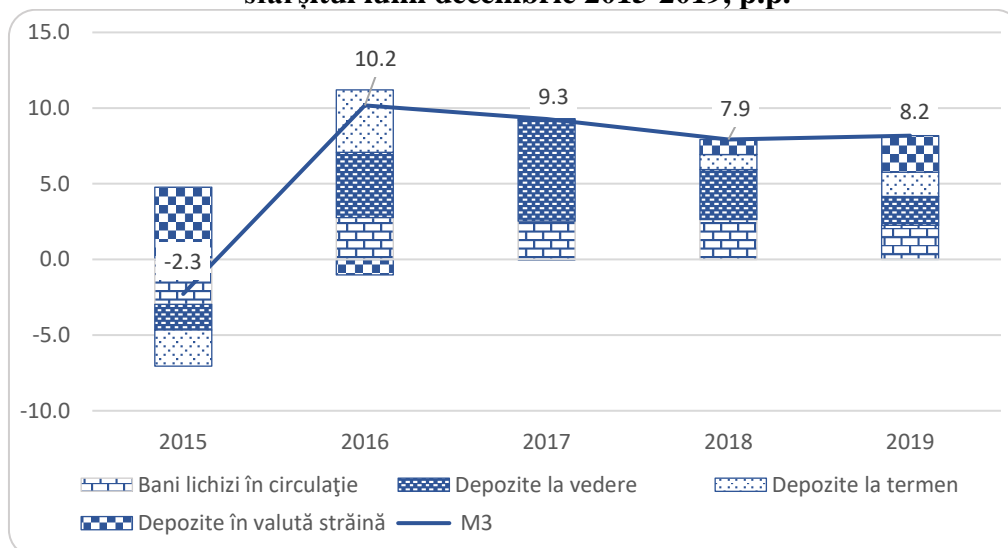
Sursă: Banca Națională a Moldovei

1.4. Indicatorii monetari

Masa monetară M3 la sfârșitul lunii decembrie 2019 a constituit 89,9 mild. lei și s-a majorat cu 8,2% comparativ cu situația similară din anul 2018. În componența M3 intră banii lichizi în circulație (25,5%), depozite în lei la vedere (21,9%), depozite în lei la termen (22,8%) și depozitele în valută (29,8%).

Cea mai mare parte în structura M3 revine depozitelor - 74,5%. La sfârșitul lunii decembrie 2019 soldul acestora a fost la nivel de 67 mild. lei, înregistrând o majorare cu 7,9% față de sfârșitul lunii decembrie 2018.

Contribuția la evoluția masei monetare M3, sfârșitul lunii decembrie 2015-2019, p.p.

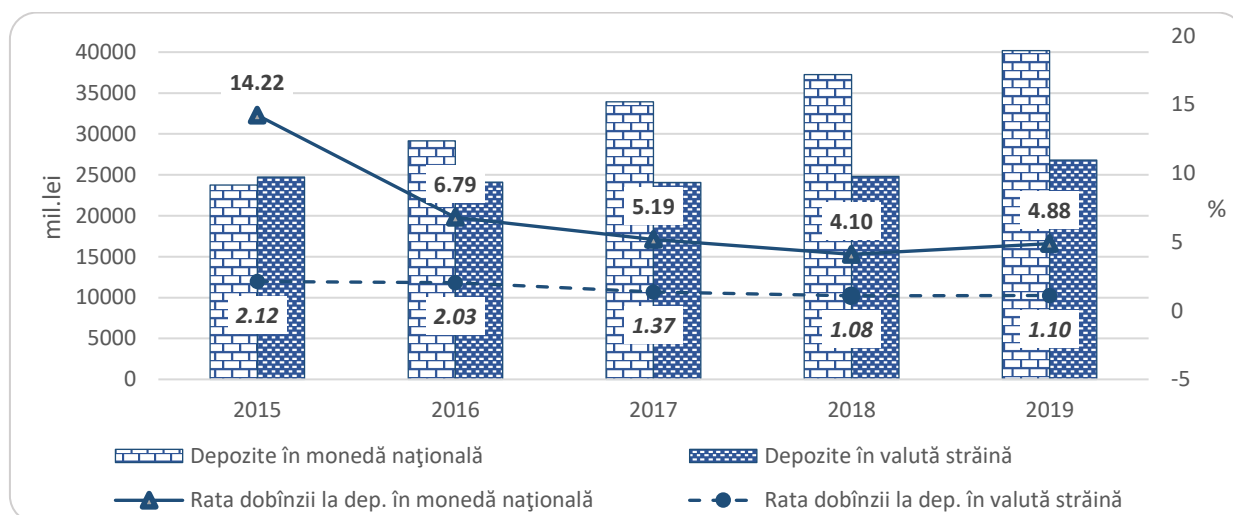

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Volumul de *bani în circulație* a constituit 22,9 mild. lei și a crescut cu 8,9% față de situația de la sfârșitul lunii decembrie 2018. Bani în circulație reprezintă numerarul implicat în procesul de conversie, și anume: bancnote, monede metalice etc. În sfera schimbului de mărfuri banii ca mijloc de circulație asigură executarea plăților pentru cumpărarea materiei prime și a materialelor și achitarea cu producătorii de mărfuri pentru producția finită. Respectiv, creșterea continuă a banilor în circulație reflectă intensitatea activității economice.

Față de sfârșitul lunii decembrie 2018 soldul *depozitelor în monedă națională* (60% din volumul total) s-a majorat cu 7,9%, atingând un volum de 40,2 mild. lei. Este de remarcă creșterea semnificativă a depozitelor la vedere – cu 8,8%. Aceasta se argumentează prin faptul că populația preferă să-și păstreze economiile în lei având acces la ele fără restricții, în pofida dobânzii mai mici comparativ cu depozitele la termen. Totodată, depozitele la termen s-au majorat cu 7% față de sfârșitul lunii decembrie 2018.

Soldul depozitelor și ratele dobânzii (medii lunare) la sfârșitul lunii decembrie 2015-2019

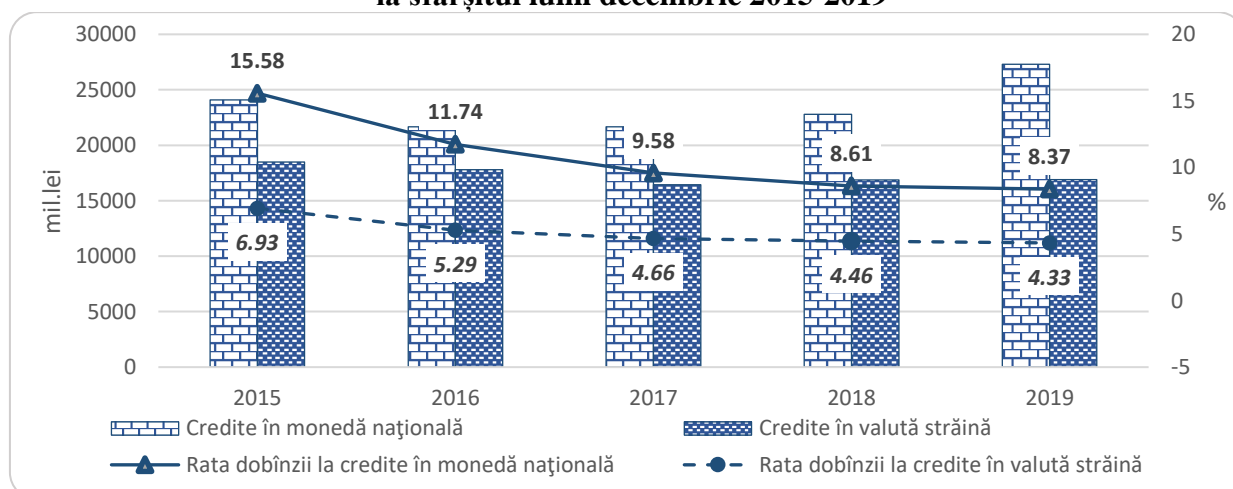

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În luna decembrie 2019 au fost atrase depozite noi în monedă națională cu 25,2% mai mult comparativ cu perioada respectivă a anului 2018, iar de la începutul anului - cu 8,8% mai mult.

Soldul *depozitelor în valută străină* este cu 8% mai mare față de situația de la sfârșitul lunii decembrie 2018, însumând 26,8 mild. lei. Deoarece soldul depozitelor în valută străină este recalculat în lei, valoarea acestora în mare parte depinde de evoluția cursului de schimb. În luna decembrie 2019 au fost atrase depozite noi în valută străină cu 7,8% mai puțin față de perioada respectivă din 2018, iar în ianuarie-decembrie 2019 – cu 0,5% mai mult.

Soldul creditelor și ratele dobânzii (medii lunare) la sfârșitul lunii decembrie 2015-2019

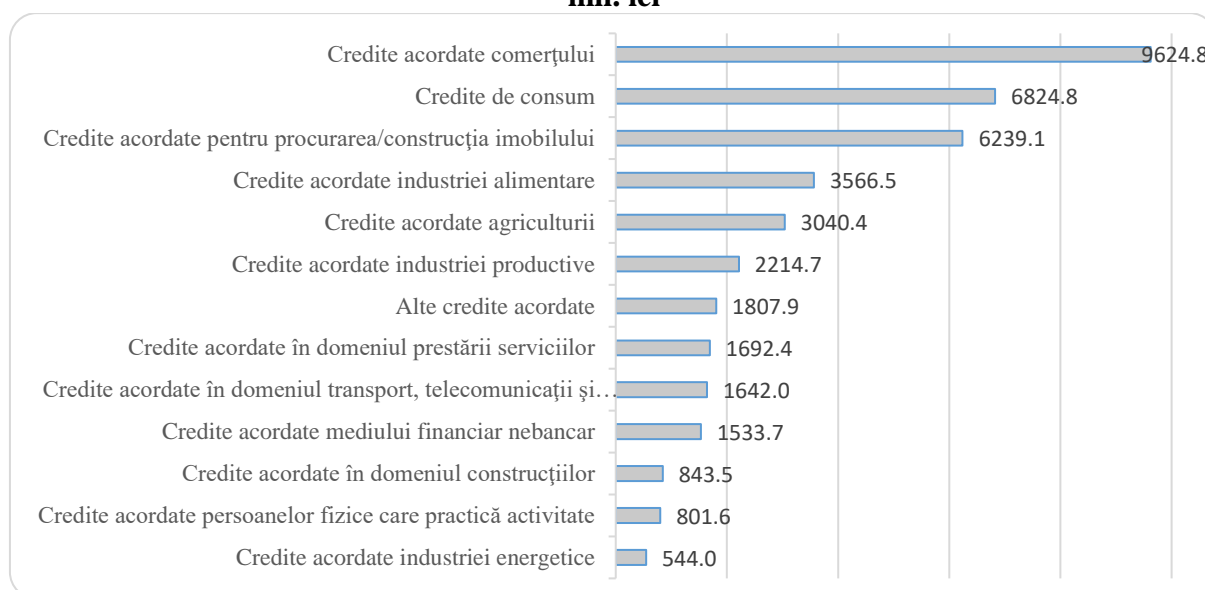

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Datorită nivelului redus al ratelor dobânzii la credite, precum și lansării programului "Prima casă", *creditarea* economiei se înviorează. Soldul creditelor în economie a marcat o creștere cu 11,5% față de nivelul înregistrat la sfârșitul lunii decembrie 2018, constituind 44,2 mild. lei. Soldul creditelor în monedă

națională s-a majorat cu 19,9%, iar al celor în valută străină - cu 0,2%. Cu toate acestea, încă persistă reticența din partea băncilor în a oferi credite, dată fiind norma rezervelor obligatorii înaltă și profitabilitatea acestora.

Portofoliul de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova la 31.12.2019, mil. lei

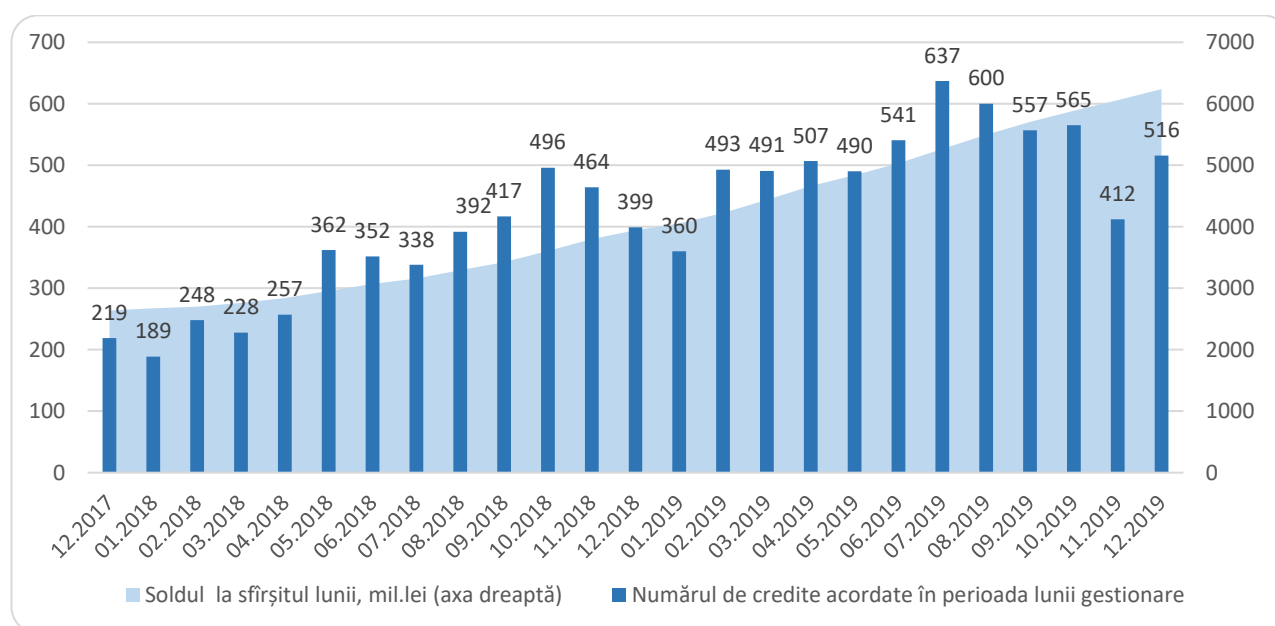

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În portofoliul de credite acordate cea mai mare pondere – 23,8% - revine creditelor destinate comerțului, apoi 16,9% - consumului, 15,5% - pentru procurarea/construcția imobilului, 8,8% - industriei alimentare etc.

Cea mai intensă creștere a fost înregistrată la creditele acordate pentru procurarea/construcția imobilului, volumul cărora s-a majorat față de decembrie 2018 de circa 1,6 ori (2,3 mild. lei), fapt care se explică inclusiv prin lansarea în luna mai 2018 a programului "Prima Casă".

Credite acordate pentru procurarea/construcția imobilului

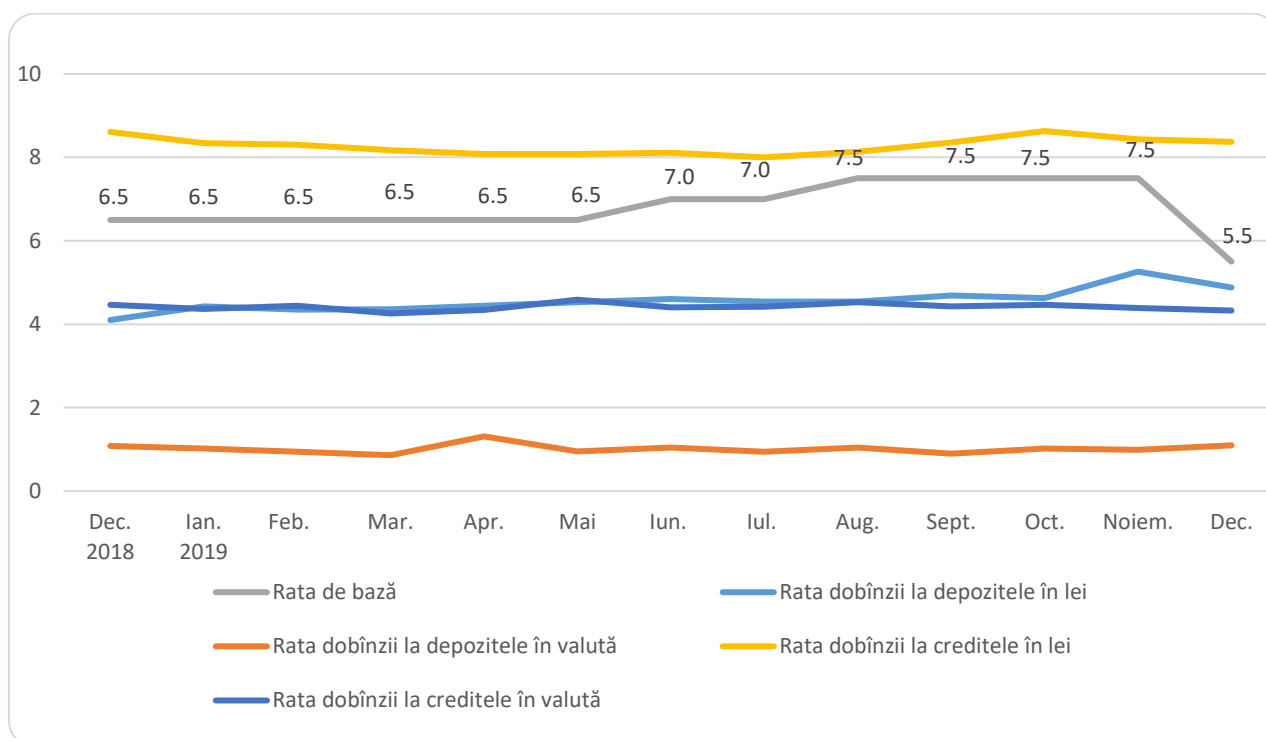

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În luna decembrie 2019 a fost acordat un volum de credite noi în monedă națională mai mare cu 4% față de cel din luna decembrie 2018. Totodată, volumul de credite noi acordate în valută străină s-a majorat cu 33,3%. Cumulativ în anul 2019 volumul creditelor noi acordate în monedă națională a fost în creștere față de perioada analogică a anului 2018 cu 22,5%, iar în valută străină – cu 9%.

Rata de bază se aprobă în calitate de rată de referință pentru principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt. Aceasta se stabilește de către BNM în rezultatul evaluării balanței riscurilor interne și externe cărora ar putea fi supusă economia Republicii Moldova și a perspectivelor inflației pe termen scurt și mediu. Începând cu 11.12.2019, conform deciziei de politică monetară, rata de bază a fost micșorată până la 5,5% ca răspuns la presiunile dezinflaționiste care se așteaptă în anul 2020. La fel, au fost luate în calcul anticipările cu privire la mediul extern și evoluțiile recente din economia națională.

Evoluția ratei de bază și a ratelor dobânzii la depozite și credite, %

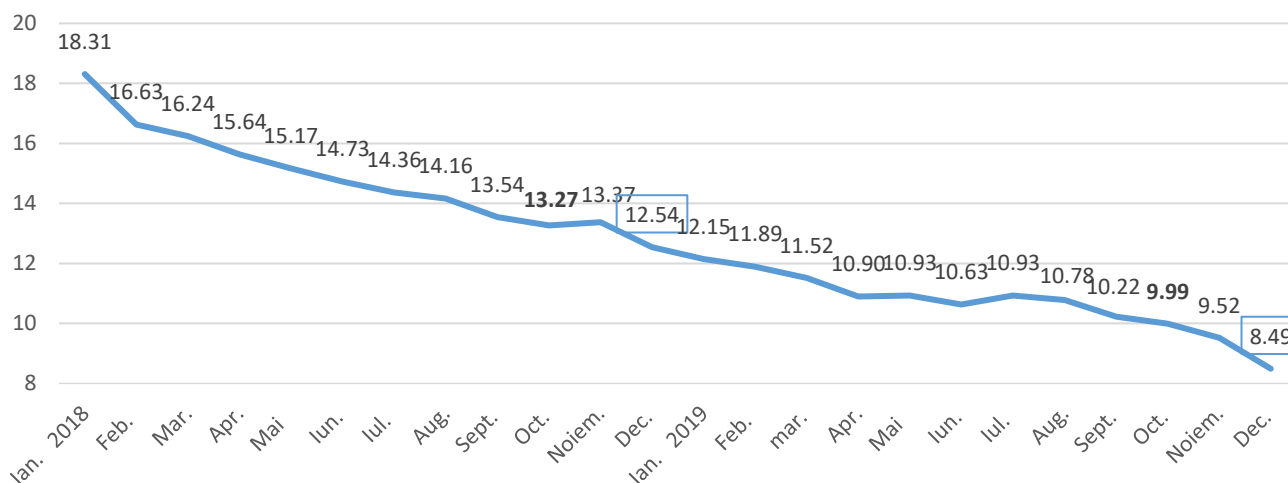

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Gradul de acoperire a creditelor prin depozite a fost la nivel de 151,6%. Aceasta indică faptul că există resurse pentru intensificarea creditării, iar băncile comerciale au lichiditatea necesară pentru finanțarea economiei.

Un indicator important care arată atât eficiența bancară, cât și riscul creditării, este nivelul creditelor neperformante. Acestea reprezintă datoriile care cel mai probabil nu vor fi rambursate, astfel creând probleme și dificultăți băncilor creditoare. Soldul datoriei la credite neperformante ca pondere în soldul total al datoriei la credite după 2 ani de evoluție ascendentă, înregistrează o tendință de diminuare de la 18,5% în luna noiembrie 2017 (când a fost atins nivelul maxim) până la 8,5% în luna decembrie 2019. Diminuarea ponderii creditelor neperformante se explică prin faptul că băncile au aplicat unele proceduri noi (separarea activelor „bune” de cele „rele” etc.), care au condus la reducerea stocului acestora.

Datoria la credite neperformante, % din total datorie la credite

Sursă: Banca Națională a Moldovei

2. Finanțe publice

2.1. Bugetul public național

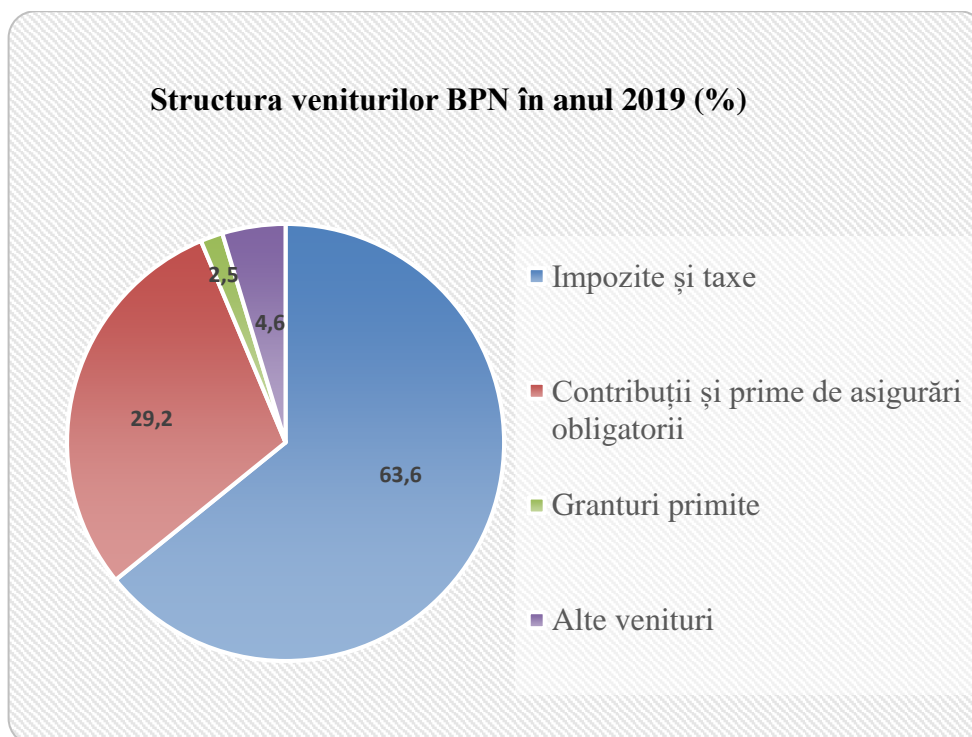
În anul 2019 la bugetul public național (BPN) s-au acumulat **venituri** într-un volum de 62,9 mild. lei, sau cu 8,5% mai mult decât s-a acumulat în anul 2018, în timp ce s-au efectuat **cheltuieli** în sumă de 66 mild. lei, sau cu 10,7% mai mult. Cheltuielile bugetare au depășit veniturile cu 3 mild. lei – un deficit bugetar semnificativ, dacă se ia în considerare deficitul din anul 2018 de 1,6 mild. lei.

Indicatorii principali privind executarea Bugetului Public Național, mil.lei

	Bugetul Public Național	Inclusiv:			
		Bugetul de Stat	Bugetele locale	Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat	Fondurile Asigurărilor de Asistență Medicală
Venituri	62 949,2	39 968,0	16 724,3	21 748,3	7 636,3
<i>din care transferuri primite</i>			12 328,2	7 957,0	2 813,6
Cheltuieli	65 971,9	43 070,2	16 937,5	21 602,3	7 489,6
<i>din care transferuri acordate</i>		23 098,8			
Deficit (-)/Excedent(+)	-3 022,7	-3 102,2	-213,2	146,0	146,7

Sursă: Ministerul Finanțelor

Cu o pondere majoritară de circa 64% în total venituri, **impozitele și taxele** au contribuit cel mai semnificativ la creșterea veniturilor BPN, înregistrând o creștere de 6,4%. Încasările din **impozite și taxe pe mărfuri și servicii**, preponderent cele din contul Taxei pe valoarea adăugată, au influențat în cea mai mare măsură creșterea veniturilor. Încasările din TVA s-au majorat cu 8,4% și au asigurat 32% din creșterea totală a veniturilor și din Accize – cu 9,6%, contribuind la creștere în proporție de 11%. Menținerea veniturilor din impozite și taxe pe mărfuri și servicii pe un trend ascendent accentuează dependența economiei naționale de consum (în ianuarie-noiembrie 2019 comerțul cu amănuntul a înregistrat o creștere reală de circa 13,7% și comerțul cu ridicata – o creștere nominală de 16,1% față de perioada similară a anului trecut).

Sursă: Ministerul Finanțelor

Acumulările din *impozitele pe venit* au rămas la același nivel ca în anul 2018. În pofida creșterilor salariale înregistrate în anul curent (conform datelor pentru ianuarie-septembrie 2019, salariul mediu lunar în economie s-a majorat cu 15%: în sectorul bugetar – cu 20,4% și în sectorul real – cu 13,1%), încasările din impozitele pe venitul persoanelor fizice (salariu) sunt în diminuare – cu 0,3%. Totodată, încasările din impozitele pe venitul persoanelor juridice au înregistrat o creștere de numai 0,2%.

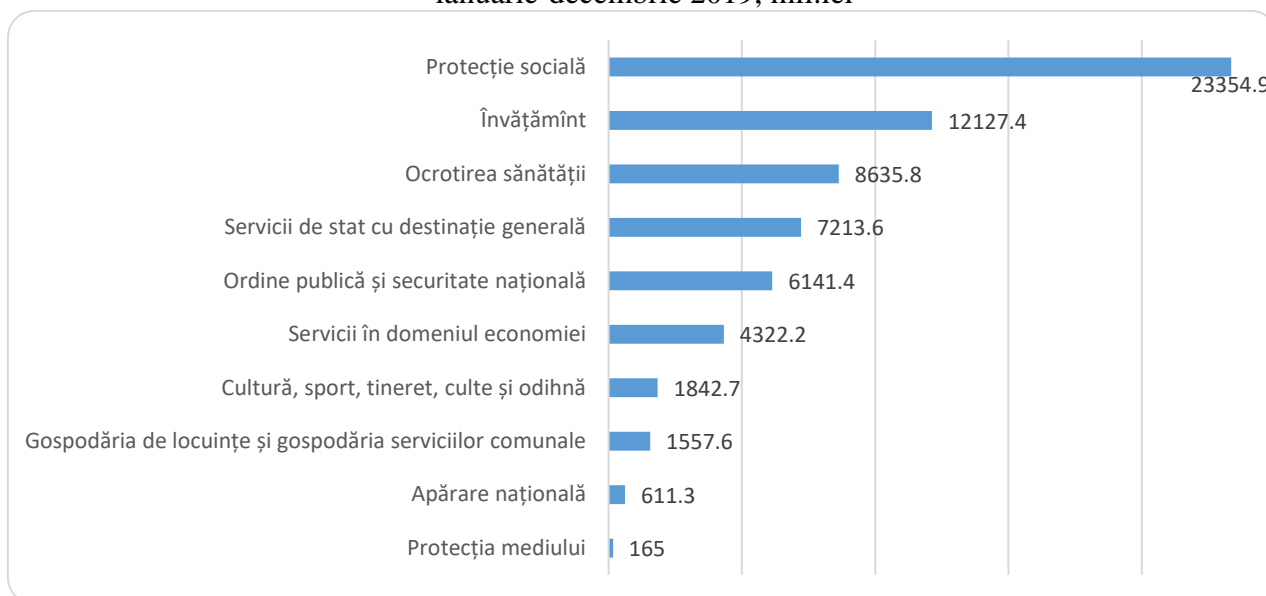
Veniturile din *impozite pe proprietate* dețin o pondere de numai 1,0% și impactul creșterii acestora cu 3% asupra evoluției veniturilor totale nu este simțitor.

Din contul *contribuțiilor și primelor de asigurări obligatorii* s-au acumulat venituri în sumă de 18,4 mild. lei. Deținând ponderea de circa 29% în volumul total al veniturilor bugetare, majorarea acestora cu 7,3% a asigurat circa 25% din creșterea totală a veniturilor. Veniturile din contribuțiile de asigurări sociale s-au majorat cu 4,6%, dar din contul primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală – cu 15,8%.

Au fost primite *granturi* într-un volum ce depășește de circa 4 ori volumul primit în aceeași perioadă a anului trecut. De la organizațiile internaționale au fost primite granturi mai mult de 5 ori. Deși ponderea acestora este destul de joasă (2,5%), această majorare a asigurat 25% din creșterea veniturilor totale.

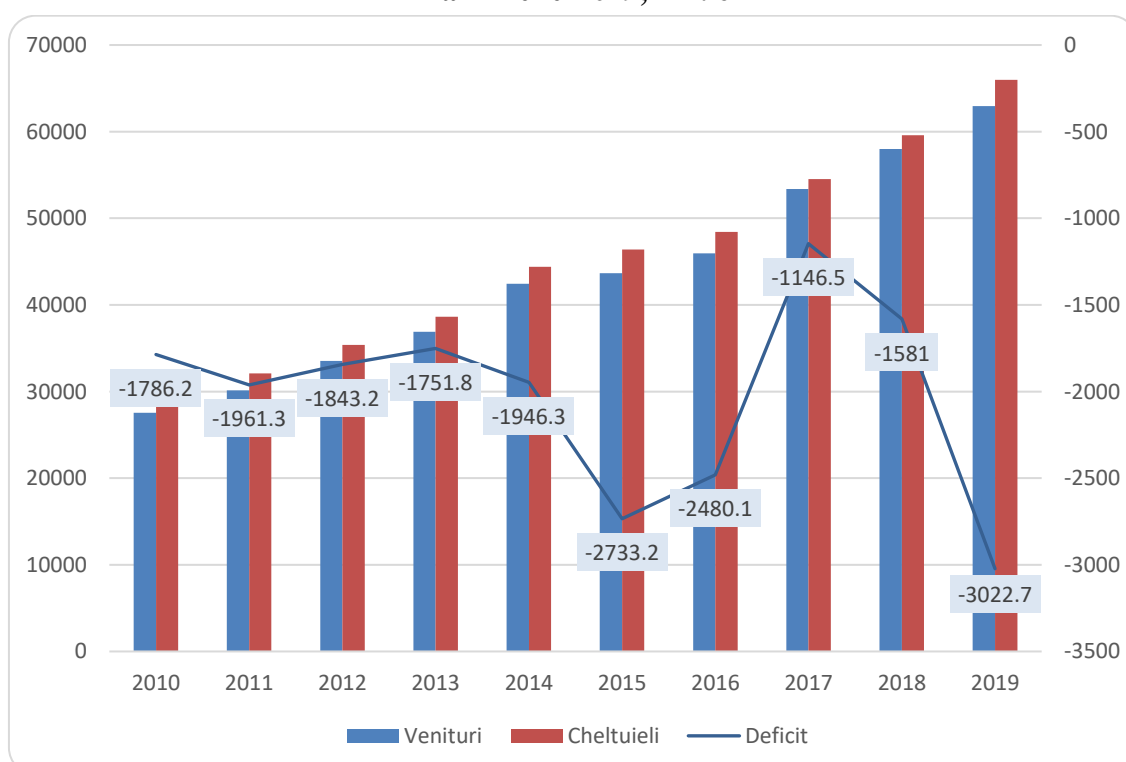
În perioada ianuarie-decembrie 2019 au fost efectuate *cheltuieli* în sumă de 65 971,9 mil. lei, ceea ce este cu 10,7% peste nivelul înregistrat în anul 2018. După clasificarea funcțională, cea mai mare pondere în volumul total al cheltuielilor revine prestațiilor sociale – 35,4%, urmată de cheltuielile de învățământ – 18,4%, ocrotirea sănătății – 13,1%, servicii de stat cu destinație generală – 9,3%, ordine publică și securitate națională – 6,6% etc.

Cheltuielile BPN după clasificarea funcțională, ianuarie-decembrie 2019, mil.lei

Creșterea cheltuielilor cu un ritm mai mare decât a veniturilor preponderent ca rezultat al măsurilor de majorare a salariilor în sectorul bugetar a determinat acumularea unui deficit de -3022,7 mil.lei. În perioada analogică a anului trecut a fost creat un deficit de -1581,0 mil.lei.

Evoluția veniturilor, cheltuielilor și a deficitului bugetar în anii 2010-2019, mil.lei

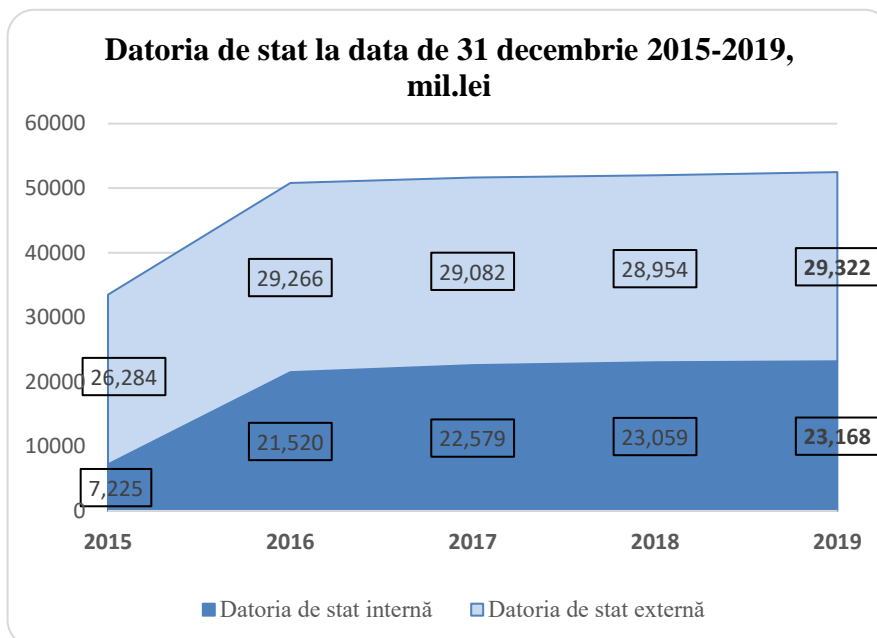

Sursă: Ministerul Finanțelor

Deficitul bugetar a fost acoperit de surse interne și externe de finanțare sub formă de active financiare (creanțe, credite interne acordate instituțiilor nefinanciare și financiare, împrumuturi recreditate interne instituțiilor nefinanciare și financiare) și datorii (datorii interne, împrumuturi interne de la instituțiile nefinanciare și financiare).

2.2. Datoria de stat administrată de Guvern

Datoria de stat (internă și externă) administrată de Guvern a însumat circa 52,5 mild. lei la sfârșitul lunii decembrie 2019, fiind în creștere cu 0,9% față de aceeași dată a anului 2018. În structura totală a datoriei de stat, datoria internă are o pondere de 44,1% și, respectiv, datoria externă – 55,9%. Nivelul de îndatorare a țării se încadrează în parametrii de risc stipulați în Programul Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2019-2021).

Sursă: Ministerul Finanțelor

Datoria de stat internă s-a majorat față de situația de la sfârșitul anului 2018 cu 0,5%. Situația respectivă s-a produs din contul majorării emisiunii valorilor mobiliare de stat (VMS) pe piața primară. O creștere atât de neesențială permite de a constata o anumită stabilitate la capitolul datoriei interne.

Stocul datoriei de stat interne este complet format din VMS, volumul cărora a constituit circa 23,2 mild. lei la prețul de cumpărare, inclusiv: VMS emise pe piața primară – 8,3 mild. lei (în creștere cu 4,3%), VMS convertite (datoria de stat internă contractată anterior de la BNM convertită în VMS) – 2063,4 mil. lei (la nivelul situației similare a anului 2018) și VMS emise pentru executarea garanției de stat – 12,9 mild. lei (față de situația similară a anului trecut denotă o diminuare cu 230 mil.lei, ca rezultat al executării obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat). Spre informare, VMS emise pentru executarea garanției de stat au intrat în componența datoriei de stat interne în luna octombrie 2016, când soldul s-a majorat brusc cu 13,3 mil.lei.

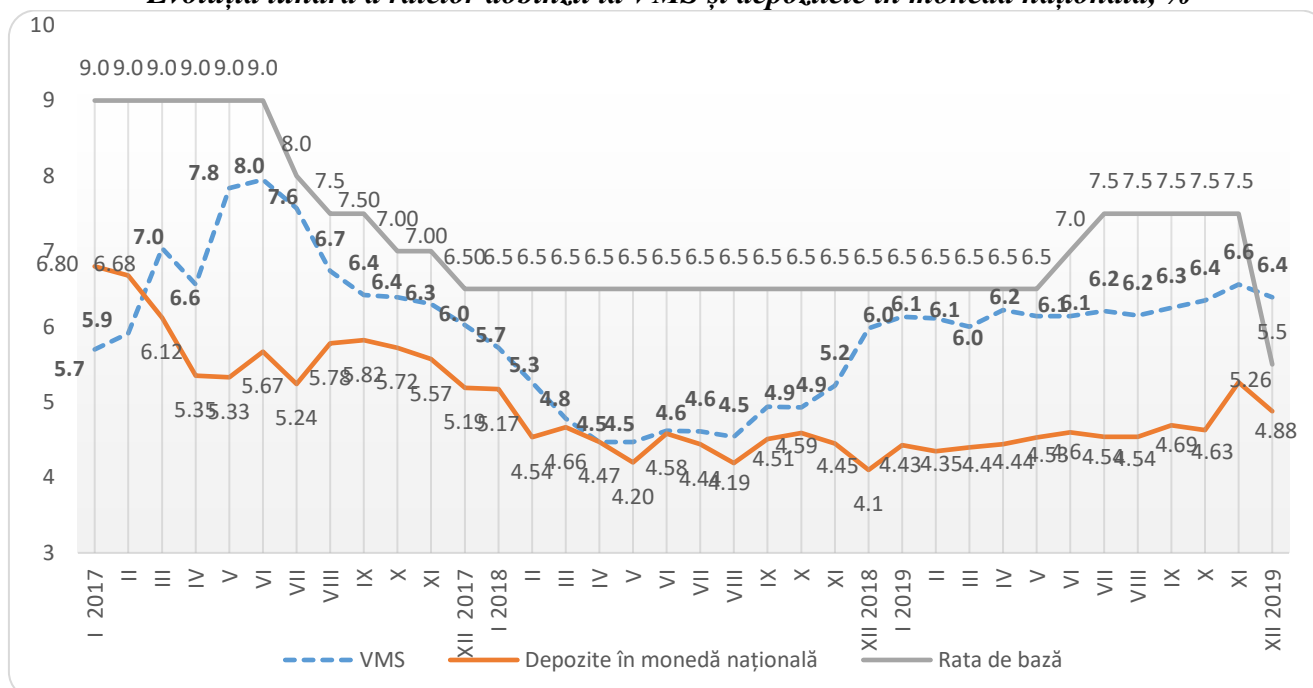
Valorile mobiliare de stat cu scadență până la un an au fost emise pe trei termene: 91, 182 și 364 zile, ponderea acestora în totalul VMS comercializate fiind de circa 92%. Majoritatea VMS au fost emise pe termen de 364 zile (42%), după care urmează cele emise pe 182 zile (37%) și 91 zile (13%). Scadența scurtă a titlurilor de stat crește riscul de refinanțare a datoriei, creând impedimente în calea implementării unor proiecte investiționale pe termen lung.

Piața VMS este în continuare dominată de băncile comerciale (circa 81%), care au în prezent lichidități în exces. Restul investitorilor sunt în continuare slab dezvoltați și neinițiați în investițiile în titluri de stat (nivelul jos de educație financiară a populației și lipsa de cunoștință cu privire la posibilitățile și avantajele investițiilor în instrumentul respectiv).

Rata medie a dobânzii la VMS realizate prin licitație în luna decembrie 2019 a fost de 6,39% (cu 0,41 p.p. peste nivelul din luna decembrie 2018). Rata dobânzii la VMS, la fel ca și rata dobânzii la depozite și credite, sunt corelate cu rata de bază a BNM. În același timp, se observă faptul că rata dobânzii la VMS este mai mare decât rata dobânzii la depozitele în monedă națională - principalele instrumente de investiții

concurrente. Constatărea respectivă determină alegerea investitorilor de a-și plasa lichiditățile în instrumente mai rentabile, cu o dobândă mai mare, respectiv, în VMS.

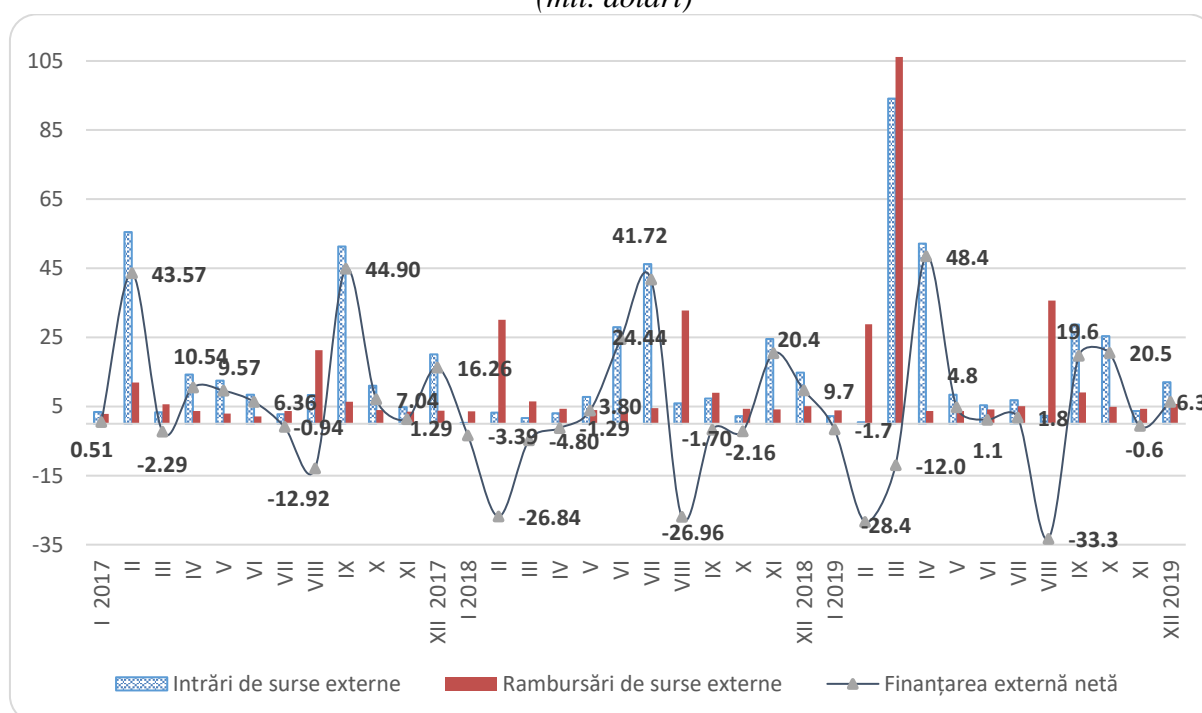
Evoluția lunară a ratelor dobânzii la VMS și depozitele în monedă națională, %

Sursă: Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei

Soldul **datoriei de stat externe** administrată de Guvern a însumat 1703,9 mil. dolari, comparativ cu 1689 mil. dolari la data de 31 decembrie 2018 (în creștere cu 0,9%). În lunile ianuarie-decembrie 2019 surse externe de finanțare au intrat în valoare de circa 241,6 mil. dolari și au fost rambursate – 215,0 mil. dolari. Respectiv, finanțarea externă netă a atins 26,6 mil. dolari. Totodată, fluctuația ratei de schimb a dolarului SUA față de alte valute, pe parcursul anului 2019, a atins valori negative și a constituit 11,68 mil. dolari SUA. Astfel, soldul datoriei de stat externe la 31 decembrie 2019 s-a majorat față de soldul datoriei de stat externe la situația din 01 ianuarie 2019 cu aproximativ 14,87 mil. dolari SUA sau cu 0,9%.

Intrări lunare de surse externe de finanțare, rambursările și finanțarea externă netă (mil. dolari)

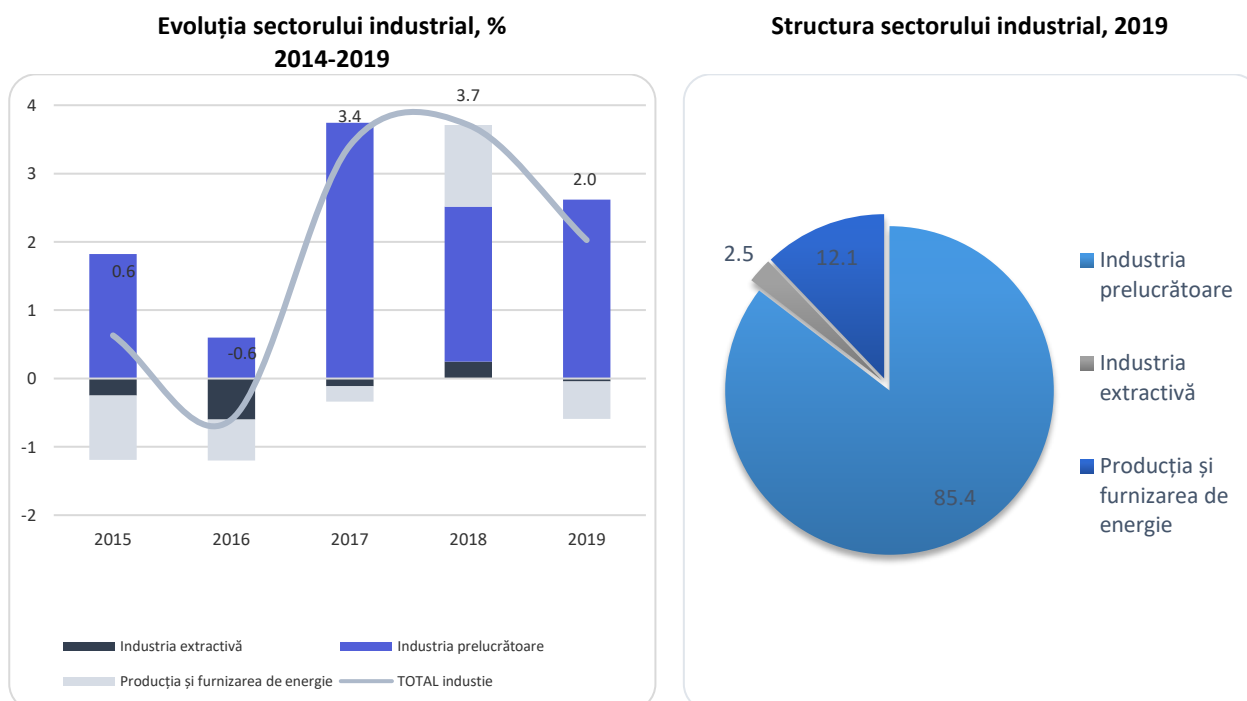
Sursă: Ministerul Finanțelor

3. Sectorul real

3.1. Industria

În 2019, volumul producției industriale a crescut, însă ritmurile de creștere s-au temperat comparativ cu anul trecut. Întreprinderile industriale au produs în 2019 cu 2% mai multe bunuri comparativ cu 2018. Creșterea respectivă a fost determinată de majorarea industriei prelucrătoare cu 3,1%. Celelalte ramuri ale sectorului industrial au scăzut: industria extractivă – cu 1,9%, producția și furnizarea de energie – cu 4%.

În structura sectorului industrial, industria prelucrătoare ocupă 85,4%, producția și furnizarea de energie – 12,1%, industria extractivă – 2,5%

Sursa: Biroul Național de Statistică

Fabricarea de piese pentru autovehicule și motoare a fost ramura principală care a contribuit la creșterea sectorului industrial. Ocupând o cotă de 3,5% în total industrie, această ramură a înregistrat o majorare de 23,8% în 2019, contribuind cu 1.4 p.p. (69%) la creșterea sectorului. Ramura respectivă continuă să se extindă datorită dezvoltării proiectelor investitorilor străini inițiate în cadrul Zonelor Economice Libere, în anii precedenți, în toate regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova.

De asemenea, în ascensiune au fost ramurile industriale conexe cu sectorul construcțiilor: fabricarea articolelor din material plastic (geamuri, uși, etc.) (+17,8%), fabricarea construcțiilor metalice și a produselor din metal (+18,8%), fabricarea de mobilă (+12%).

O contribuție esențială (+1,3 p.p) la creșterea sectorului industrial a fost adusă de ramurile industriei alimentare: fabricarea băuturilor (creștere de +4,9%), prelucrarea fructelor și legumelor (+12,5%), fabricarea uleiurilor și a grăsimilor vegetale și animale (+11,7%), fabricarea produselor de brutărie (+7,7%), fabricarea și prelucrarea cărnii (+4%).

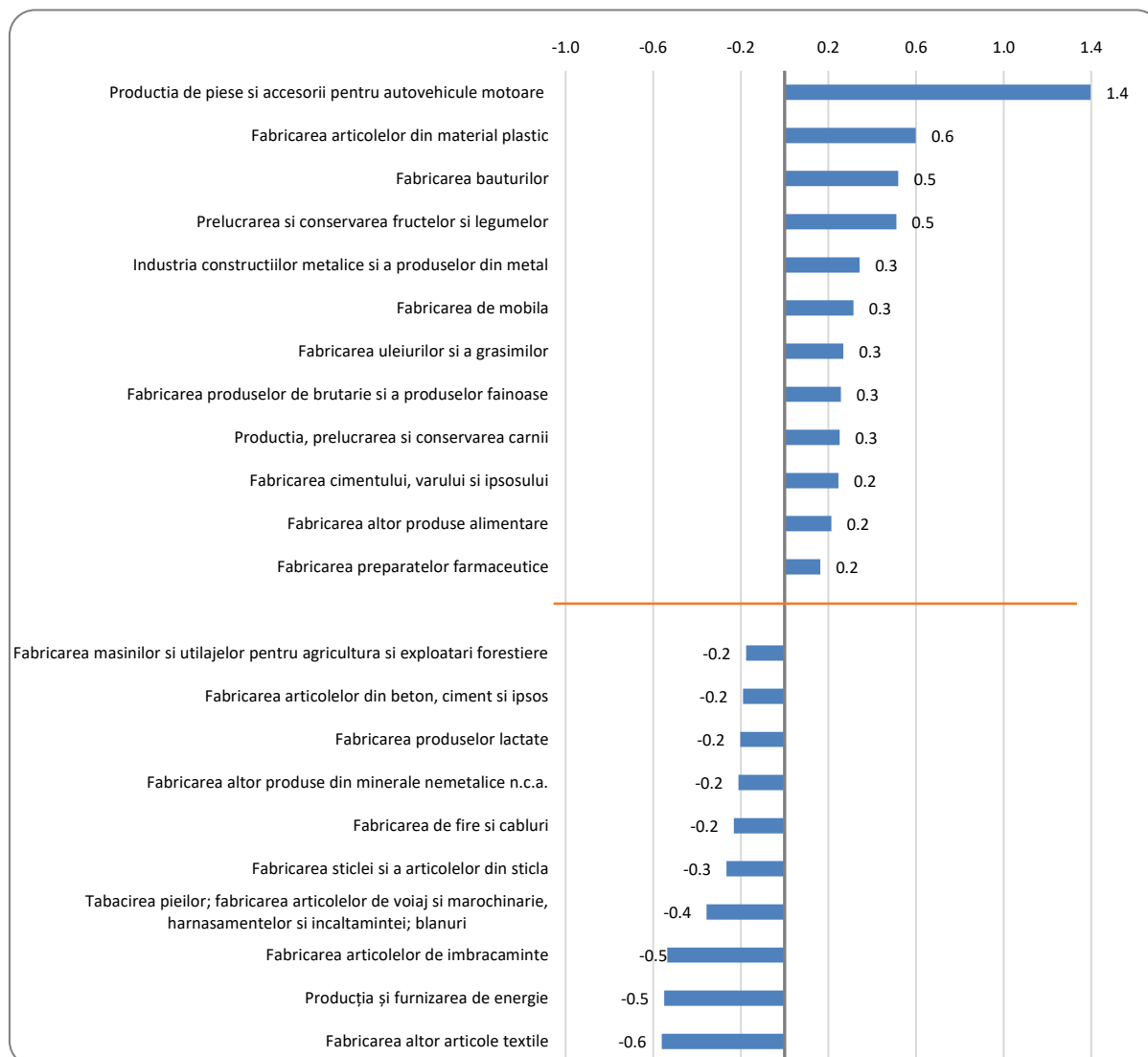
Principalii factori care au determinat creșterea ramurilor sus-numite au fost:

- Extinderea proiectelor investitorilor străini în ramura industriei automotive, în cadrul Zonelor Economice Libere.
- Evoluțiile pozitive din sectorul construcțiilor care au susținut creșterea ramurilor industriale conexe cu acest sector. Sectorul construcțiilor a înregistrat în 2019 o creștere de 9,8%;

Majorarea cererii interne din partea agenților economici și a populației pentru produsele industriale autohtone, ca rezultat al creșterii veniturilor disponibile ale populației și dezvoltării unor ramuri economice.

Principalele ramuri care au influențat evoluția industriei în anul 2019, p.p.

(+ influență pozitivă; - influență negativă)

Sursa: Biroul Național de Statistică

În același timp, în 2019, ramuri industriale importante și-au restrâns volumul producției, contribuind negativ la evoluția sectorului industrial.

Industria ușoară, ce produce circa 14% din producția industrială, a înregistrat o descreștere medie de circa 14% în 2019, ce a avut un efect total de circa -1,4 p.p. asupra sectorului industrial. Descreșterea industriei ușoare a fost determinată de scăderea pronunțată a celor 3 sub-ramuri din care e constituită: *fabricarea articolelor de îmbrăcăminte (evoluție -6,5%), tăbăcirea și finisarea pieilor, fabricarea articolelor de voiaj și marochinarie, harnasamentelor și încălțămintei (evoluție -13,9%), fabricarea produselor textile, altele decât îmbrăcăminte (evoluție -11,7%)*. Factorul de bază care a provocat aceste descreșteri a constituit diminuarea cererii externe, produsele industriei ușoare fiind exportate în proporție de circa 76%.

Industria lactatelor a fost pe un trend negativ în 2019. Această industrie a scăzut cu 5,8% și a influențat rezultatul sectorului industrial cu -0,2 p.p. Scăderea respectivă este legată de situația nefavorabilă din sectorul zootehnic (scăderea continuă a efectivului de vaci, ovine și caprine și a producției de lapte, concentrarea efectivului de animale în sectorul casnic), precum și de imposibilitatea certificării calității producției animaliere pentru export în Uniunea Europeană, ceea ce limitează dezvoltarea ramurii.

Sectorul energetic a înregistrat un rezultat negativ în 2019. Fiind influențată de regimul termic mai ridicat, producția și furnizarea de energie a scăzut cu circa 4%.

De asemenea, o contribuție negativă esențială la rezultatul sectorului industrial au avut următoarele ramuri: *fabricarea sticlei și articolelor din sticlă (-11,9%), fabricarea de fire și cabluri (-9,6%), fabricarea articolelor din beton, ciment, ipsos (-9,6%), fabricarea de mașini și utilaje pentru agricultură și exploatarea forestiere, etc.*

Principalele constrângeri care au limitat dezvoltarea sectorului industrial în 2019 au fost:

- *diminuarea prețurilor la producția industrială pe piețele externe și temperarea cererii externe pentru unele produse industriale, legată de evoluțiile economiilor țărilor partenere ale Republicii Moldova, factori ce au influențat în special ramurile exportatoare (industria ușoară)*
- *competitivitatea scăzută a produselor moldovenești cauzată de utilaje de producție și standarde de calitate depășite. Conform evoluțiilor recente, cea mai afectată ramură de acest factor este fabricarea de mașini, utilaje și echipamente, inclusiv cele destinate agriculturii și exploatarea forestiere;*
- *regimul termic ridicat, ce a avut impact negativ asupra sectorului energetic.*
- *existența unor bariere interne ce țin de certificarea producției, inclusiv pentru export (producția animalieră, etc.);*

prezența pe piață a unor monopoluri și oligopoluri, concurența neloială și condiții inegale de activitate – factor general, ce conduce la subdezvoltare și număr mic de întreprinderi, instabilitate în evoluție, vulnerabilitate sporită față de factori interni și externi. Printre ramurile identificate unde ar putea predomina problemele respective s-ar putea regăsi: producerea de uleiuri vegetale, industria metalurgică, industria farmaceutică, industria zahărului, etc.

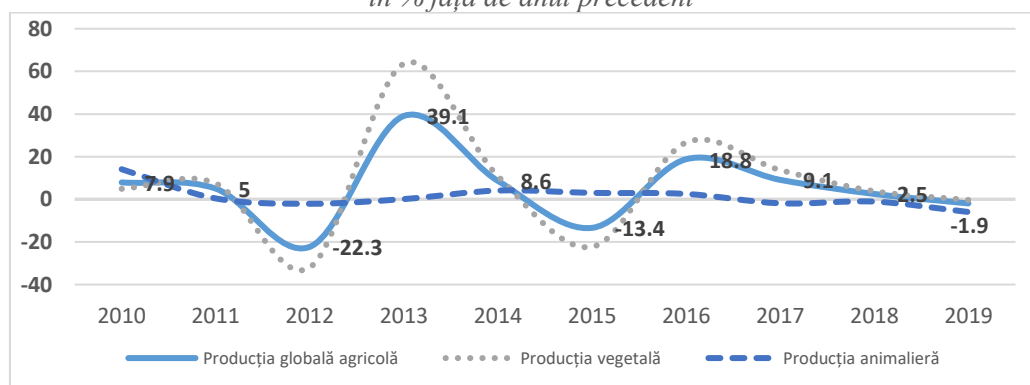
3.2. Agricultură

După trei ani de creștere consecutivă, în anul 2019 sectorul agricol a înregistrat un rezultat negativ. Producția globală agricolă în anul 2019, conform estimărilor preliminare, a înregistrat o scădere de 1,9% (în prețuri comparabile) față de anul 2018.

Scăderea producției agricole a fost determinată, în special, de descreșterea profundă a producției animaliere, care a scăzut cu 6%. Totodată, producția vegetală a fost puțin sub nivelul anului 2018, înregistrând a descreștere de circa 0,3%.

În anul 2019 ponderea producției vegetale în total producția agricolă a constituit 72,5%, iar producției animalieră i-a revenit 27,5%.

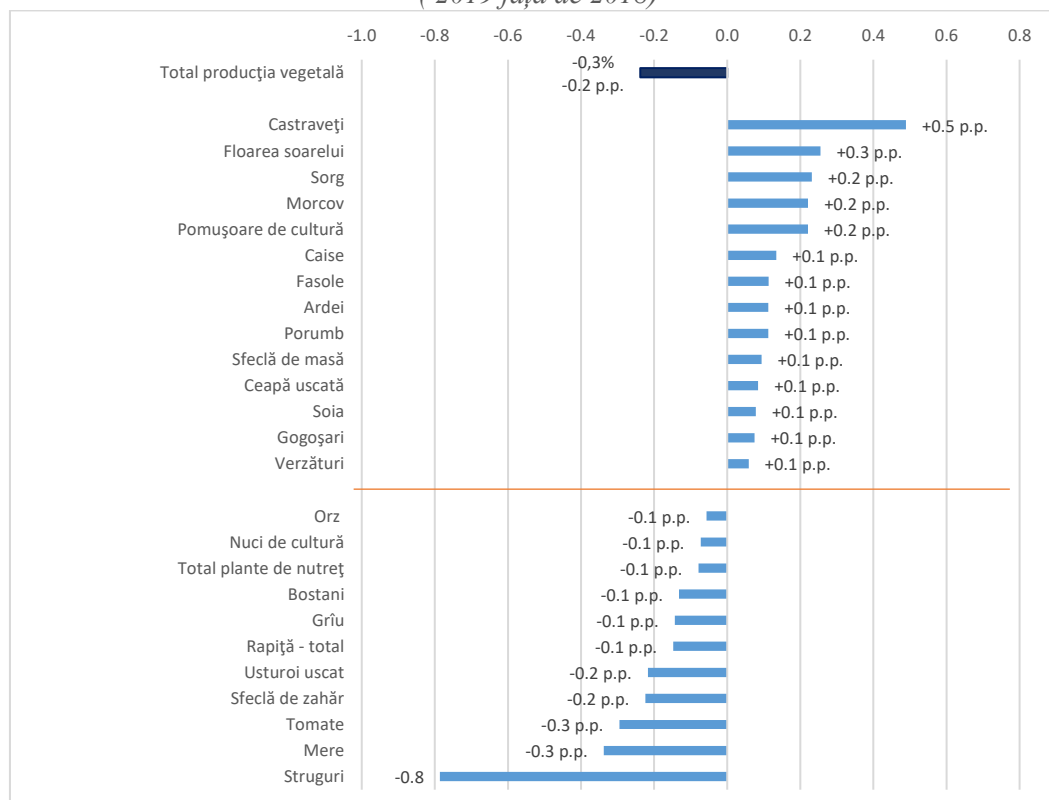
Evoluția producției agricole, 2010-2019,
în % față de anul precedent

În 2019, volumul producției vegetale s-a redus neesențial față de anul precedent (-0,3%). Comparativ cu anul 2018, 2019 a fost un an mai favorabil, în special, pentru floarea soarelui (+2,1%), castraveți (+93,5%), fasole (+17,5%), morcov (+73,6%), sfeclă de masă (+45,7%), ceapă (+12,4%), ardei (+51,2%), caise (+75,8%), pomușoare (+18,7%), etc.

Totuși, condițiile climaterice mai puțin favorabile din 2019, precum și diminuarea suprafețelor însămânțate pentru unele culturi agricole, nu a permis atingerea nivelului de producție înregistrat în anul precedent. A fost în diminuare producția la asemenea culturi cum sunt strugurii (-10,1%), merele (-9%), tomatele (-27,3%), sfecla de zahăr (-16,8%), grâul (-1,5%), usturoiul (-25,1%), etc.

**Principalele culturi agricole care au influențat evoluția producției globale agricole
(2019 față de 2018)**

Sursă: Biroul Național de Statistică

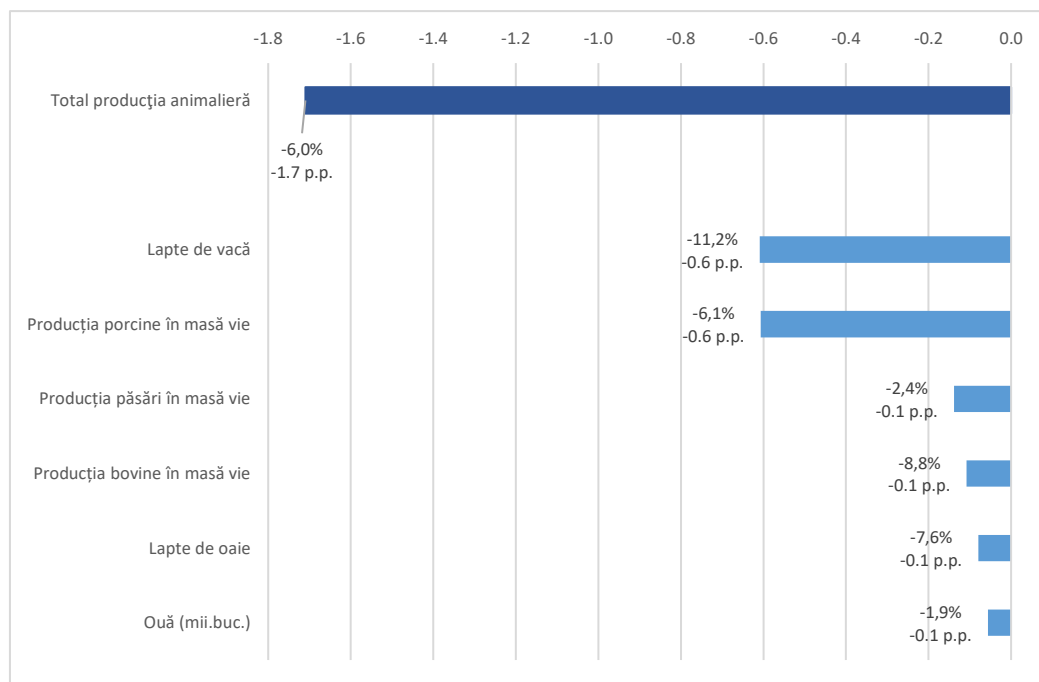
Sectorul zootehnic este în descreștere al treilea an consecutiv, tendința negativă accentuându-se de la an la an. În 2019, producția animalieră a scăzut cu 6%, ceea ce reprezintă 87% din descreșterea totală a sectorului agricol. Rezultatul negativ a fost determinat de micșorarea producției (creșterea) vitelor și păsărilor (-5%), a producției de lapte (-10,9%) și a producția de ouă (-2,2%).

Diminuarea producției vitelor și producției de lapte este explicată de micșorarea efectivului de vaci, care în anul 2019 a coborât până la circa 110 mii capete cu 14,1% mai puțin comparativ cu anul precedent. Situația nefavorabilă în sectorul zootehnic se datorează concentrării efectivului de vaci în gospodăriile individuale ale populației (circa 94,4%) și subdezvoltării activităților de antreprenariat.

A fost în scădere și producția (creșterea) în masă vie a porcinelor (-6,1%), ovinelor, caprinelor (-5,8%) și păsărilor (-2,4%), în special în gospodăriile populației. Totodată, producția de ouă în gospodăriile de toate categoriile s-a diminuat cu circa 2,2%.

De menționat că, constrângeri majore în dezvoltarea sectorului zootehnic sunt create și de imposibilitatea certificării calității producției animaliere, din care cauză aceasta nu poate fi exportată în Uniunea Europeană.

Influența subsectoarelor din zootehnie asupra producției globale agricole (2019 față de 2018)

Sursă: Biroul Național de Statistică

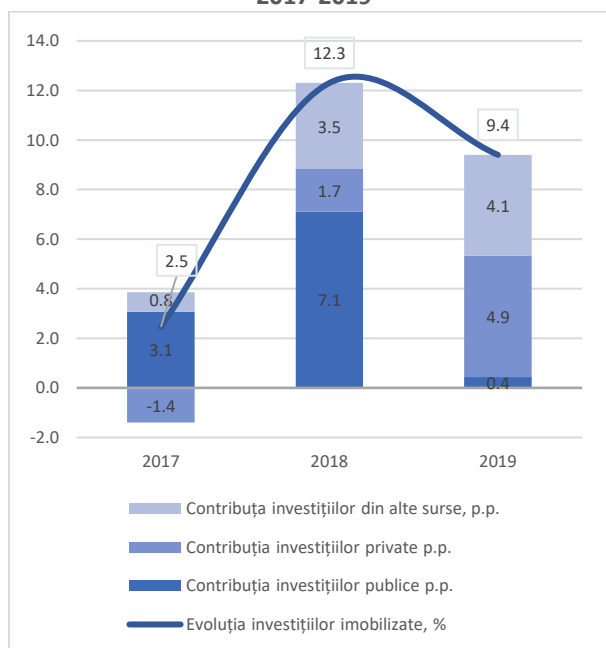
3.3. Investițiile

Activitatea investițională a fost în creștere în 2019. Volumul investițiilor a crescut în termeni reali cu 9,4% față de anul precedent, însumând circa 27,8 mild. lei. De menționat, că creșterea anuală obținută a fost asigurată, în special, de evoluțiile pozitive din primele două trimestre, în trimestrele III și IV fiind remarcată o creștere moderată a investițiilor private (de circa +4%) și o descreștere a celor publice (-11% - trim. III; -5% - trim. IV).

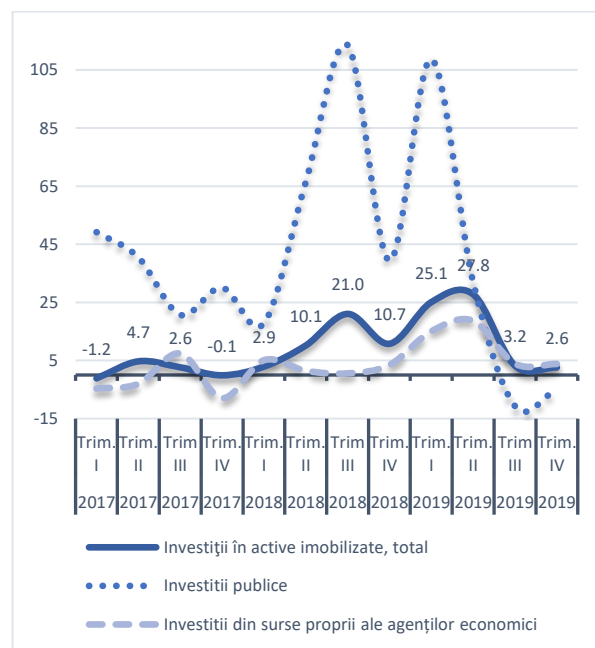
Creșterea activității investiționale s-a datorat majorării investițiilor private, investițiilor din contul creditelor externe, precum și celor provenite din surse străine. Au sporit investițiile practic în toate tipurile de active: clădiri nerezidențiale și rezidențiale, mașini și utilaje, construcții ingineresti², programe informatice, terenuri, etc. Totuși, impactul major asupra evoluției investițiilor a fost asigurat de sectorul construcțiilor ce a asigurat mai mult de jumătate (63%) din creșterea investițiilor totale.

² Construcții ingineresti - drumuri, sisteme de alimentare cu apă și canalizare, etc.

Evoluția investițiilor în active imobilizate, %, 2017-2019

Evoluția trimestrială a investițiilor în active imobilizate, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Investițiile din sursele proprii ale agenților economici s-au dovedit a fi, în 2019, **principalul motor de creștere** al investițiilor totale. Acestea au însumat 16,5 mild. lei (59% din totalul investițiilor) și au crescut cu 8,2%, asigurând 52% din creșterea totală.

Agenții economici au sporit investițiile în spații de producere și comercializare, în clădiri rezidențiale, în mașini și utilaje, mijloace de transport și terenuri. Investițiile în mașini și utilaje au fost majorate, în special, de agenții economici cu capital străin sau cu participație străină. Totodată, au crescut investițiile private în programe informatice și în domeniul cercetării-dezvoltării. Majorarea investițiilor sectorului privat în utilaje, cercetare-dezvoltare, soft-uri va duce la modernizarea proceselor de producție și va contribui, respectiv, la creșterea competitivității producției autohtone. Un factor important care a stimulat agenții economici să sporească investițiile din surse proprii a fost impactul reformei fiscale de micșorare a contribuțiilor de asigurări sociale.

Creditele și împrumuturile externe au constituit o sursă importantă de finanțare a investițiilor (pe locul II după impact). Acestea au însumat circa 1,7 mild. lei și au crescut de 1,9 ori, asigurând 33% din creșterea totală a investițiilor. Un factor important al acestor creșteri este debursarea de către instituțiile financiare internaționale a mijloacelor financiare destinate pentru infrastructură contractate de stat. Circa 61% din aceste surse au fost investite de către întreprinderile și instituțiile publice.

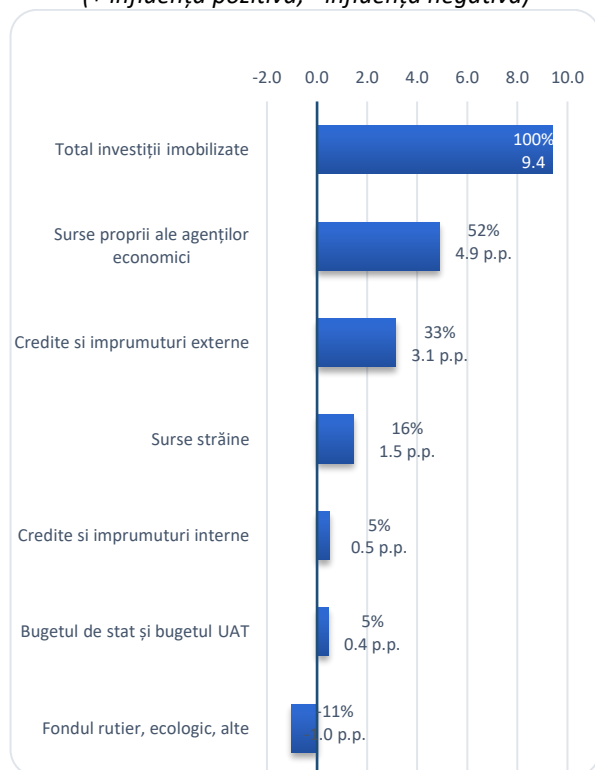
De asemenea, și **creditele interne au avut un impact pozitiv asupra investițiilor**. Acestea au însumat 2,5 mild. lei și au crescut cu 5,4%, asigurând 5% din creșterea totală a investițiilor. Această evoluție se datorează îmbunătățirii situației creditare din economie. Volumul creditelor noi acordate în anul 2019 a înregistrat o majorare cu circa 17,5% față de perioada respectivă a anului 2018. Investiții finanțate din credite interne au fost efectuate în special de către sectorul privat (circa 96% din suma investițiilor din credite). Cota acestor investiții în total este de circa 9%.

În 2019 un impact important asupra creșterii investițiilor a fost asigurat de investițiile din surse străine. Acestea au crescut cu 33,9% și au însumat circa 1,5 mild. lei (5,2% din totalul investițiilor), asigurând 16% din creșterea totală a investițiilor. Principalii beneficiari de mijloace financiare din aceste surse au fost instituțiile/ întreprinderile publice (62% din suma investițiilor respective) și cele cu capital străin (26% din suma).

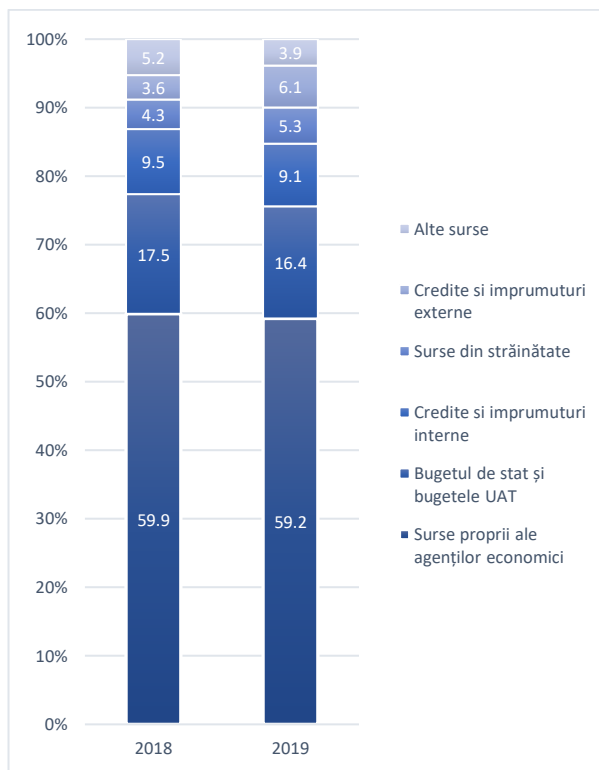
Investițiile publice au crescut neînsemnat în 2019. Acestea au însumat 4,5 mild. lei și s-au majorat cu circa 2,5%, asigurând 5% din creșterea totală a investițiilor. Au crescut doar investițiile din bugetele unităților administrativ-teritoriale (cu 8,3%), iar investițiile din bugetul de stat au fost în diminuare (cu

0,6%). Creșteri semnificative ale investițiilor publice a fost înregistrată în prima jumătate a anului, în a doua jumătate însă - investițiile statului au fost în regres. Au crescut investițiile publice orientate în construcții inginerești, mașini și utilaje, programe informatice. Au fost în scădere semnificativă investițiile din fondul rutier (-32,2%) și ecologic (-13,5%). Ponderea investițiilor publice în total investiții a constituit circa 16%.

Gradul de influență asupra evoluției investițiilor, pe tipuri de surse de finanțare, 2019
(+ influență pozitivă; - influență negativă)

Structura investițiilor pe surse de finanțare, 2018-2019, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Analiza datelor după tipurile de active arată că **investițiile în construcții au avut cel mai mare aport la creșterea investițiilor.**

Sectorul construcțiilor a atras, în 2019, investiții totale în sumă de **15 mild. lei** (54% din totalul investițiilor), cu **11,2%** mai mult decât în anul precedent. Această creștere a asigurat circa 63% din creșterea totală a investițiilor.

Au sporit atât investițiile în clădiri nerezidențiale³, cât și în cele în clădiri rezidențiale (de locuit). Investițiile în clădirile nerezidențiale au însumat 5,2 mild. lei (19% din total), înregistrând o majorare de 8,4%. Investițiile în clădirile rezidențiale au însumat 3,9 mild. lei (14% din totalul investițiilor) și au crescut cu 14%.

De menționat că, în 2019 au fost date în exploatare 8994 locuințe (apartamente și case individuale de locuit), cu o suprafață de 688.2 mii m², cu 45,9% mai mult față de perioada similară a anului precedent. Un factor stimulatoriu pentru aceste evoluții a fost implementarea Programului de stat "Prima casă".

Au crescut investițiile în construcții inginerești (drumuri, sisteme de alimentare cu apă și canalizare, etc.). În 2019, acestea au însumat 5,9 mild. lei și au crescut cu 12%, asigurând 17% din creșterea totală a investițiilor. Peste 77% din suma acestor investiții au fost efectuate de către stat.

În perioada analizată, întreprinderile cu genul principal de activitate „Construcții” au efectuat lucrări în antrepriză în volum de 13,1 mild. lei, cu 9,8% mai mult. Au fost în creștere volumul lucrărilor de construcții

³ **Clădirile nerezidențiale** sunt clădirile destinate altor scopuri decât cele rezidențiale (clădirile administrative și de producție, magazinele, depozitele, cinematografele etc.)

noi (+21,2%), lucrările de reparații capitale (+3,7%). Lucrările de întreținere și reparații curente au fost în diminuare (-7,5%).

Continuă tendința de re tehnologizare a economiei. Investițiile în mașini, instalații și utilaje de producere au crescut cu 5,6%, însumând circa 8,1 miliard lei (29% din total investiții). Acestea au asigurat 29% din creșterea investițiilor înregistrată în 2019.

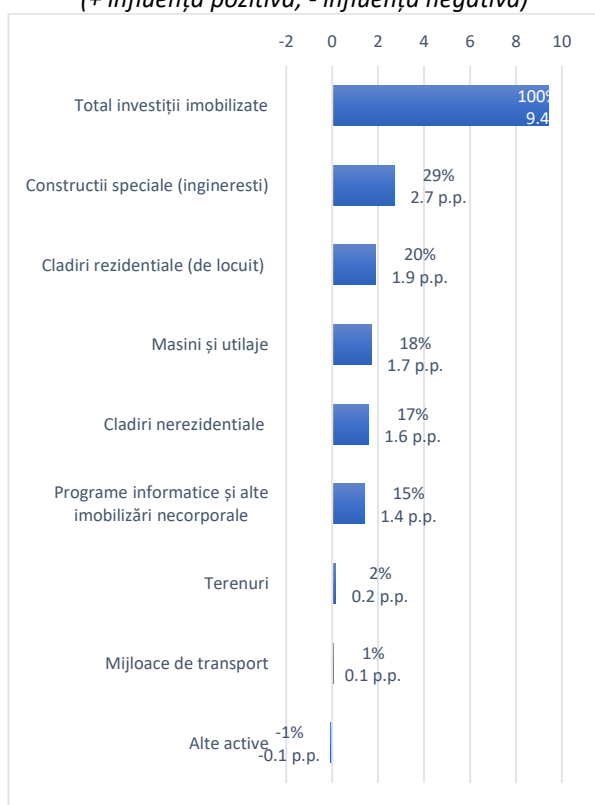
În creștere neînsemnată au fost investițiile în mijloacele de transport (cu circa 0,8%). În special, agenții economici cu capital privat și cei cu capital mixt (cu participație străină) au crescut investițiile în aceste tipuri de active.

În 2019 au crescut **investițiile în terenuri** cu circa 4,7%, însumând 888,1 mil. lei (3% din totalul investițiilor). Au investit mai mult în terenuri, în special, întreprinderile cu capital mixt (proprietate străină cu participarea Republicii Moldova) (creștere de 2,3 ori).

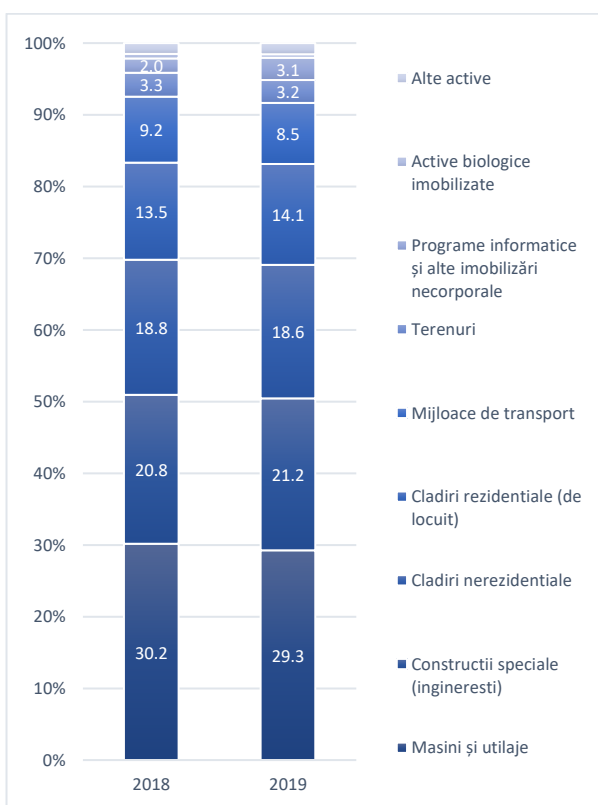
Investițiile în imobilizări necorporale au crescut cu circa 70%, inclusiv în programe informatice – cu 85%. În 2019, acestea au însumat 863,8 mil. lei, ceea ce constituie circa 3% din totalul investițiilor.

Au scăzut investițiile în activele biologice imobilizate. Acestea au însumat circa 136,5 mil. lei, diminuând cu circa 15%. Aceste tendințe nu sunt favorabile pentru ramurile fitotehniei și zootehniei ale sectorului agricol, care necesită atragerea de noi investiții pentru dezvoltare.

Gradul de influență pe tipuri de active asupra evoluției investițiilor, 2019
(+ influență pozitivă; - influență negativă)

Structura investițiilor pe tipuri de active, 2018-2019, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

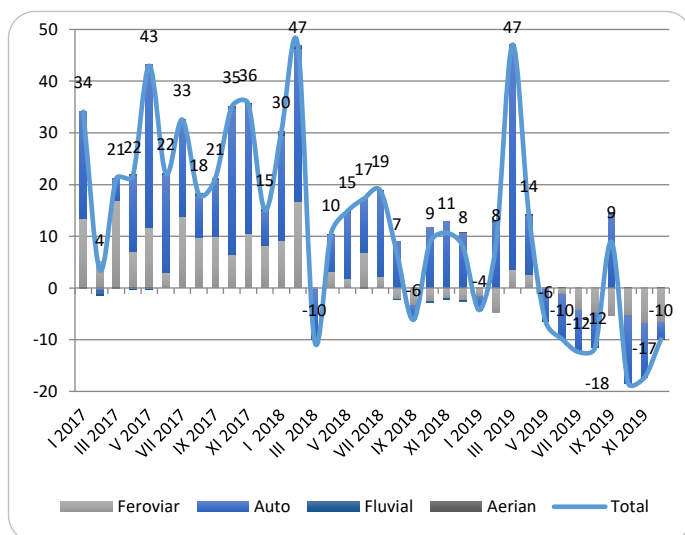
3.4. Transportul

Volumul mărfurilor transportate în 2019 a scăzut. Acesta a însumat circa 18,9 mil. tone, fiind în diminuare cu 3,7%. Evoluția respectivă a fost determinată, în special, de diminuarea volumului de mărfuri transportate pe cale feroviară (-13,6%) și a volumului mărfurilor transportate pe cale rutieră (-0,4%).

Volumul mărfurilor transportate pe cale aeriană a crescut cu 18,3%, iar pe cale navală – cu 2%. Însă aceste creșteri nu au avut impact la nivel național, deoarece transportul naval și aerian de mărfuri dețin o cotă neînsemnată în structura serviciilor respective, de circa 1%.

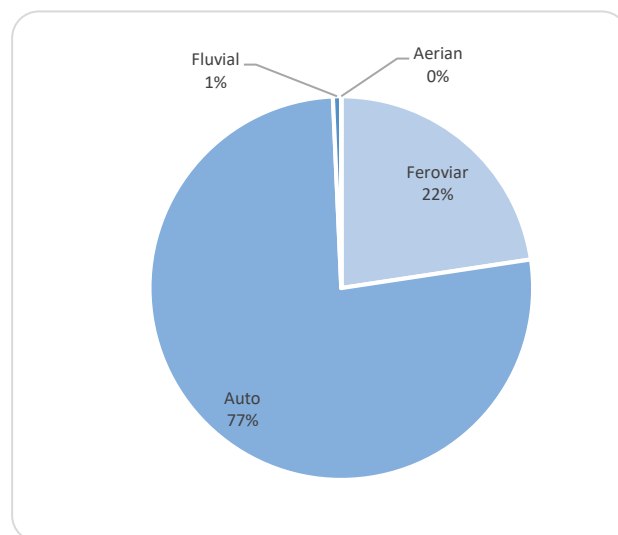
Principalii factori care au determinat descreșterea serviciilor de transport marfar au fost încetinirea creșterii volumului importurilor și exporturilor, scăderea producției agricole, performanța scăzută a transportului feroviar.

Evoluția lunară a volumului mărfurilor transportate, 2017-2019, %

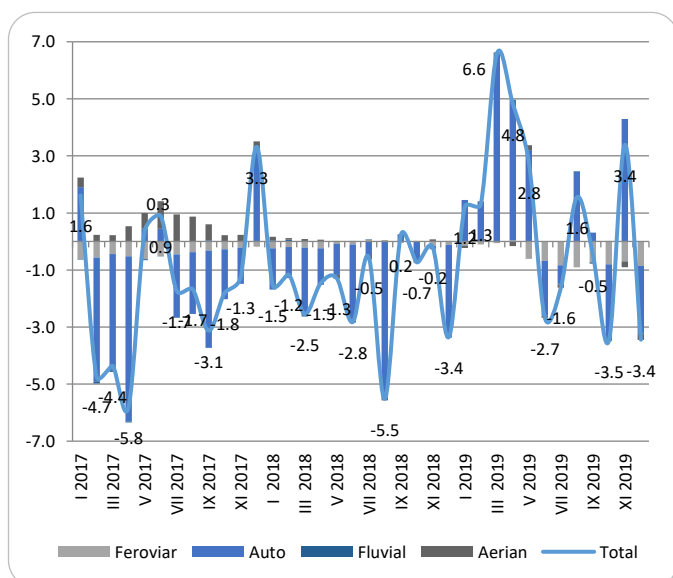
Sursă: Biroul Național de Statistică

Structura transportului de mărfuri, 2019, %

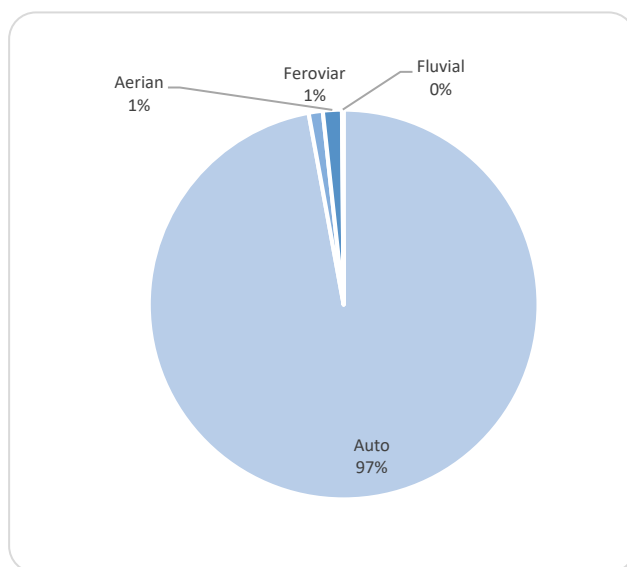
În 2019 numărul pasagerilor transportați a crescut nesemnificativ (cu circa 0,8%), de aceste servicii beneficiind în total circa 103 milioane pasageri. Creșteri ale numărului de pasageri au fost înregistrate în cazul transportului rutier (+1,4%), ce ocupă aproape integral piața serviciilor de transport pasageri (circa 97%). În rest, celelalte tipuri de transport au fost scădere: transportul fluvial – cu 0,1%, transportul aerian – cu 3,2%, transportul feroviar – cu 32,1%.

Evoluția lunară a volumului mărfurilor transportate, 2017-2019, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Structura transportului de mărfuri, 2019, %

Printre problemele de bază ale sectorului de transport rămân a fi performanța scăzută a transportului feroviar și a serviciilor de transport public, transportul ilicit de pasageri. Conform ultimelor date disponibile (2017), ponderea economiei neobservate în sectorul transporturilor constituie circa 7,8%. Totodată, din cauza

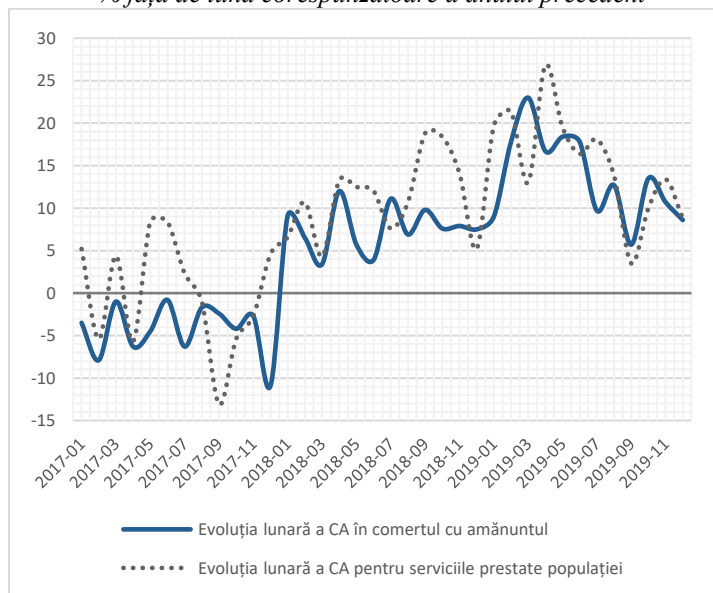
subdezvoltării sectorului feroviar, în Republica Moldova se accentuează tendința de migrare a traficului de la calea ferată spre transportul rutier, deși tendința și viziunea de dezvoltare a sectorului de transport în țările UE este inversă.

3.5. Comerțul intern cu bunuri și servicii

În 2019, cifra de afaceri în comerțul cu amănuntul a însumat circa 58,8 mild. lei și a înregistrat o creștere de circa 13,2% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului trecut. Creșterile volumului mărfurilor comercializate cu amănuntul demonstrează o creștere a cererii de mărfuri din partea populației, fapt datorat, în special, de creșterea reală a veniturilor salariale, a creditelor noi de consum, precum și a altor surse de venituri.

În structura vânzărilor pe grupe de mărfuri predomină produsele nealimentare, cota cărora constituie circa 70%, inclusiv carburanți pentru autovehicule – 22%, produse de uz casnic – 15,5%, echipament informatic și de telecomunicații – 2,8%, bunuri culturale – 1,7%. Vânzările de produse alimentare reprezintă circa 30% din volumul total al vânzărilor.

Evoluția lunară a comerțului cu amănuntul de bunuri și servicii,
% față de luna corespunzătoare a anului precedent

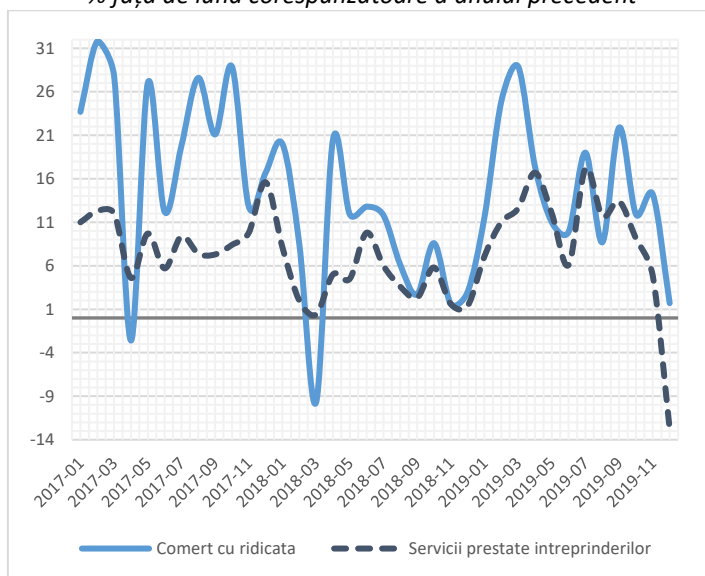
Sursă: Biroul Național de Statistică

Volumul serviciilor de piață prestate populației, de asemenea, a crescut. În 2019, cifra de afaceri pentru serviciile de piață prestate populației au marcat o creștere de 14,6% (în prețuri comparabile) și a însumat circa 21,6 mild. lei. La fel ca în cazul comerțului cu amănuntul, factorul de bază care a influențat creșterea solicitărilor de servicii a constituit îmbunătățirea situației financiare a populației.

În structura vânzărilor, predomină serviciile prestate în domeniul sănătății și asistență socială (circa 45% din volumul total), după care urmează serviciile de alimentație publică și cazare (20,3%), turism, activități de recreare și agrement (21,3%), învățământ (10,2%). Comparativ cu anul precedent, în structura serviciilor se evidențiază tendința de creștere a ponderii serviciilor de recreare și agrement (+3,2 p.p) și a activităților de cazare și alimentație publică (+0,9 p.p.), concomitent cu scăderea ponderii serviciilor prestate de agențiile turistice (-3,1 p.p.) și serviciilor de sănătate și asistență socială (-1,0 p.p.).

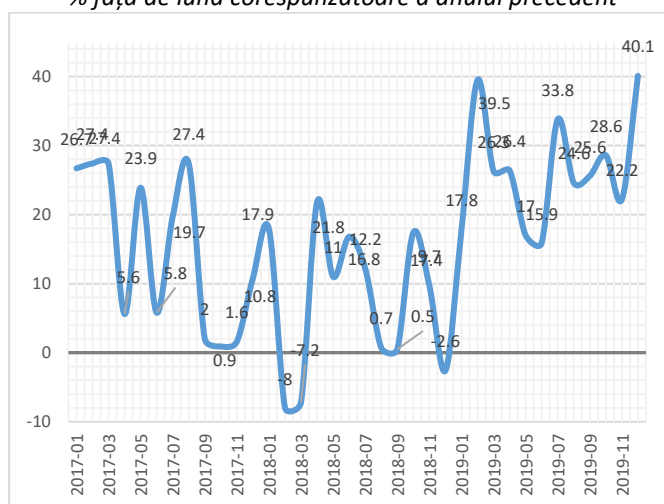
Volumul schimburilor comerciale între producători și comercianți s-a majorat. În 2019, comerțul cu ridicata, care asigură intermedierea dintre producători și comercianții cu amănuntul, s-a majorat cu 14,7% (în prețuri curente) și a înregistrat o valoare a cifrei de afaceri de circa 114 mild. lei. O influență majoră asupra creșterii comerțului cu ridicata au avut-o vânzările cu ridicata a bunurilor de consum (+15%), vânzările de produse alimentare, băuturilor și tutunului (+8,6%), vânzările de produse agricole și animale vii (+15% creștere). În descreștere a fost comerțul cu ridicata de echipament informatic și de telecomunicații (-25%)

Evoluția lunară a comerțului cu ridicata și serviciilor prestate întreprinderilor,
% față de luna corespunzătoare a anului precedent

Cifra de afaceri în **comerț, întreținere și reparație a autovehiculelor și motocicletelor**, a crescut cu 26,4% (în prețuri curente), înregistrând o valoare de 11,5 mild. lei. Această creștere se datorează creșterii cifrei de afaceri la comerțul cu autovehicule (+23,9%), comerțul cu piese pentru autovehicule (+27,2%) și la serviciile de întreținere și reparare a autovehiculelor (+26,1%).

Evoluția lunară a comerțului cu autovehicule
% față de luna corespunzătoare a anului precedent

Sursă: Biroul Național de Statistică

Concomitent, a crescut **volumul serviciilor prestate întreprinderilor**. În 2019, acestea s-au majorat cu circa 8,2% (în prețuri curente), înregistrând o cifră de afaceri de circa 46,5 mild. lei. Cerere sporită a fost înregistrată, în special, pentru serviciile de transport și depozitare (+6,8%), tranzacțiile imobiliare (+25,2%), activitățile juridice și de contabilitate (+14,8%).

Ameliorarea comerțului cu ridicata se explică, pe de o parte, de creșterea cererii din partea comercianților cu amănuntul, pe de altă parte, de dinamizarea activității întreprinderilor ce utilizează în procesele de producție materie primă furnizată de rețeaua de comerț angro, precum și a agenților economici ce utilizează servicii din partea altor întreprinderi pentru a-și asigura activitatea economică.

4. Sectorul extern

4.1. Balanța de plăți

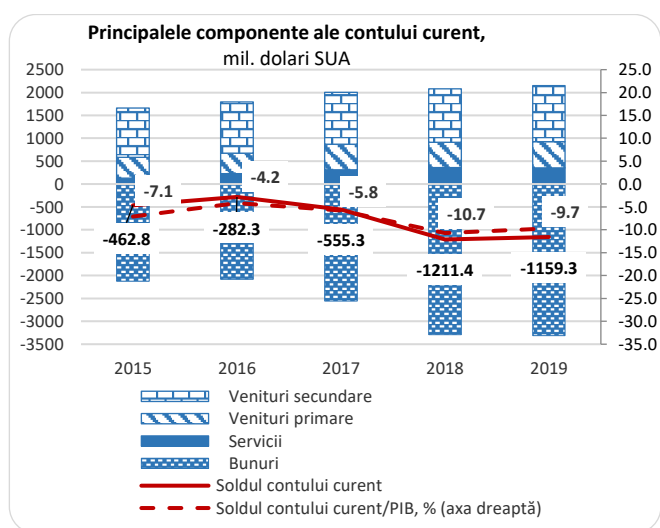
Datele Balanței de plăți pentru anul 2019 reflectă un grad înalt al deschiderii economiei naționale și vulnerabilității față de mediul extern. Contul curent s-a ameliorat ușor față de anul 2018 datorită creșterii mai mare a exporturilor față de importuri, preum și majorării intrărilor de remiteri. Totodată deficitul acestuia rămâne la nivel înalt, atingând 9,7% în raport cu PIB, ceea ce crează presiuni asupra sustenabilității financiare a țării. **Necesarul de finanțare externă a țării raportat la PIB a depășit 10%.** Intrările investițiilor directe străine, deși au înregistrat o dinamică pozitivă, nu au fost suficiente pentru a acoperi necesarul de finanțare.

Contul curent și contul de capital

Deficitul contului curent s-a diminuat neesențial, constituând 9,7% în raport cu PIB. Deficitul contului curent a înregistrat 1159,3 mil. dolari, micșorându-se cu 4,3% comparativ cu anul 2018.

Principalele componente ale conului curent

- Soldul comercial cu bunuri: -3312,8 mil. dolari (+0,6%)
- Soldul comercial cu servicii: 352,8 mil. dolari (-2,4%)
- Soldul veniturilor primare: 576,3 mil. dolari (+5,1%)
- Soldul veniturilor secundare: 1224,3 mil. dolari (+4,4%)

Sursă: Banca Națională a Moldovei

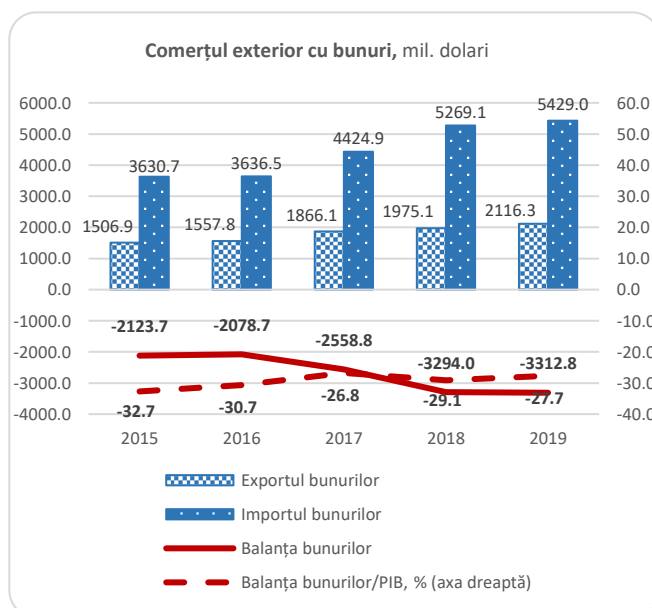
Cu toate că exporturile au crescut cu un ritm mai mare decât importurile, balanța negativă comerțului exterior cu bunuri a s-a majorat cu 0,6%.

Exporturile de bunuri au constituit 2116,3 mil. dolari (+ 7,1%), determinate în general, de:

- ↑ extinderea activității Zonelor economice libere;
- ↓ condițiile climaterice nefavorabile care au condiționat reducerea roadei a floarei soarelui și altor culturi agricole destinate exportului;
- ↓ temperarea cererii externe;
- ↓ micșorarea prețurilor internaționale la bunurile exportate.

Importurile de bunuri au constituit 5429 mil. dolari (+ 3%), determinate de:

- ↑ cererea internă pentru bunurile importate;
- ↓ micșorarea prețurilor internaționale la bunurile importate.

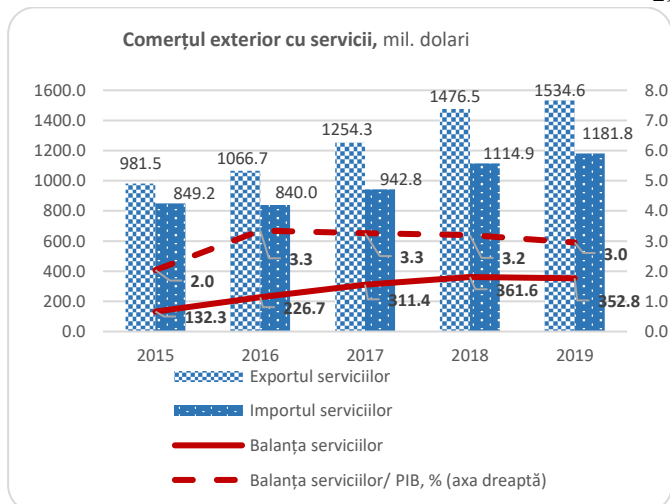

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Soldul pozitiv al balanței serviciilor în ultimii 10 ani are o tendință de majorare, dar valoarea acestuia rămâne mult mai mică comparativ cu soldul balanței comerciale cu bunuri.

Exportul serviciilor s-a majorat cu 3,9%, în general, datorită creșterii înregistrate la servicii de informatică (+32,1%), de afaceri (+19,6%), prelucrare a materiei prime aflate în proprietatea terților (cu 6,8%).

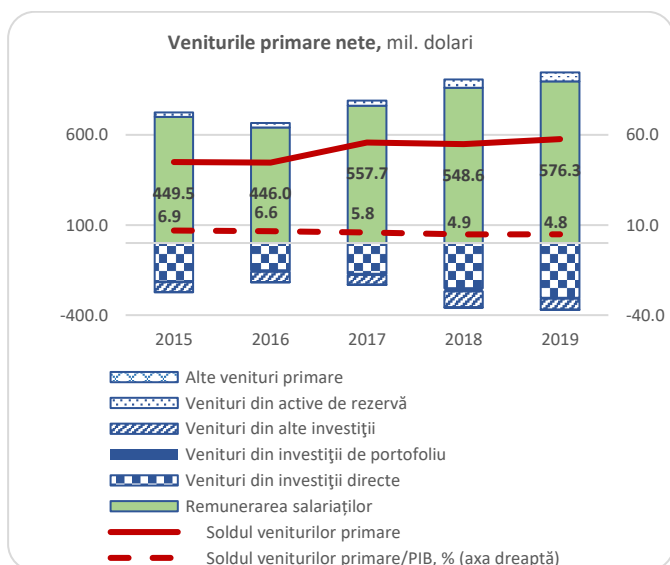
Importul serviciilor s-a majorat cu 6%, creșterea fiind determinată de servicii de turism (+ 9,6%) și transport (+4%).

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Soldul pozitiv al balanței **veniturilor primare** s-a majorat cu 5,1% comparativ cu anul 2018 datorită creșterii intrărilor veniturilor aferente remunerării salariaților (+3,6%).

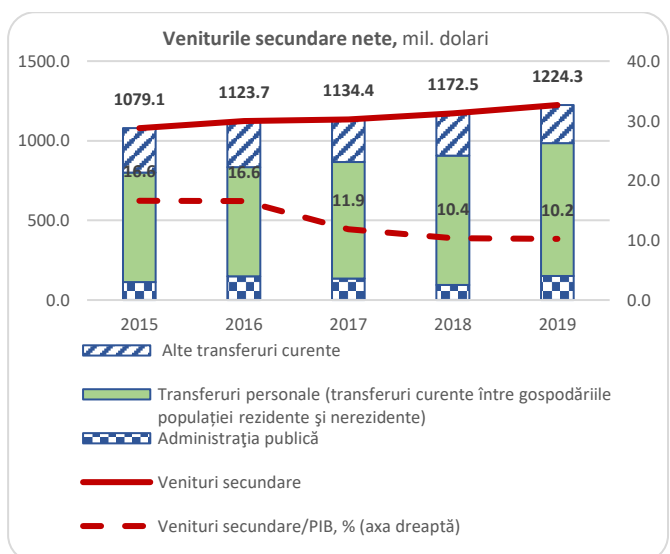
Concomitent, au crescut substanțial plățile sub formă de dividende achitate investitorilor străini direcți (+29,4%).

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Veniturile secundare nete au înregistrat un excedent în valoare de 1224,3 mil. dolari, (+4,4%).

Această situație s-a datorat creșterii volumului al asistenței tehnice și granturilor primite de toate sectoarele în cadrul cooperării internaționale în valoare de 188,7 mil. dolari (+22,7%) și transferurilor personale primite din exterior în mărime de 933,9 mil. dolari (+4,2%).

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Contul de capital a înregistrat ieșiri de capital, înregistrând un sold negativ de 52,1 mil. dolari, (+45%).

Valoarea granturilor aferente proiectelor investiționale primite din exterior de administrația publică a constituit 20,1 mil. dolari (-1,4%), în timp ce ieșirile nete înregistrate la sectorul privat au însumat 73 mil. dolari (+7,5%).

În anul 2019 **soldul contului curent și de capital** a înregistrat un **necesar de finanțare de 1211,4 mil. dolari**, ceea ce constituie 10,1% în raport cu PIB.

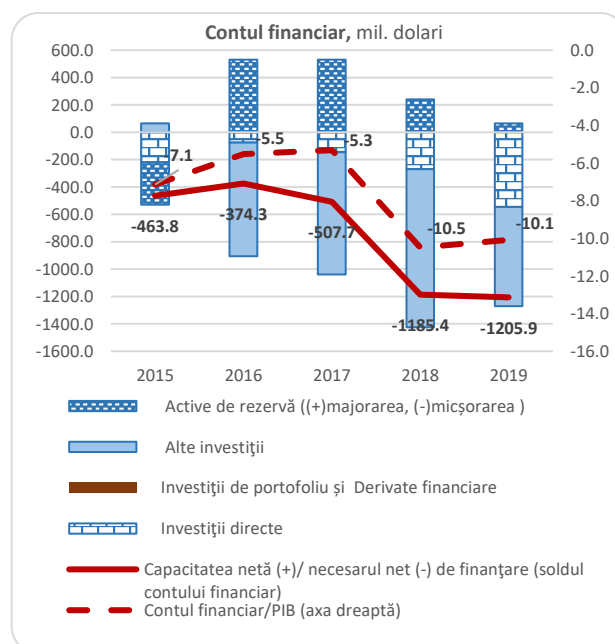
Contul financiar

Contul financiar a înregistrat intrări nete de capital, necesare pentru acoperirea deficitului contului curent, în mărime de 1205,9 mil. dolari. Acumularea netă a pasivelor a însumat 694,4 mil. dolari, în timp ce activele financiare nete s-au micșorat cu 511,5 mil. dolari. Această situație a fost determinată, în mare măsură, de creșterea intrărilor investițiilor străine directe (ISD) în de 593 mil. dolari – o sursă durabilă de finanțare a deficitului contului curent.

Totodată, majorarea considerabilă a acestora a fost parțial contrabalansată de scăderea netă a activelor sub formă de numerar și depozite cu 537,6 mil. dolari.

Principalele componente ale contului financiar

- Investiții străine directe: -546,1 mil. dolari (+2,5%)
 - Investiții de portofoliu: 4,7 mil. dolari (+29,2%)
- Derivative financiare: -0,8 mil. dolari (-1,7 ori)
- Alte investiții: -724,3 mil. dolari (-37,3%)
 - Active de rezervă: 60,5 mil. dolari (-74,3%)

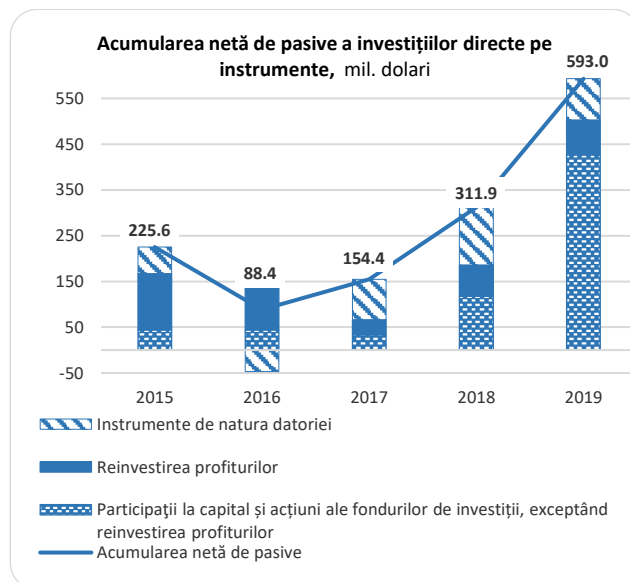
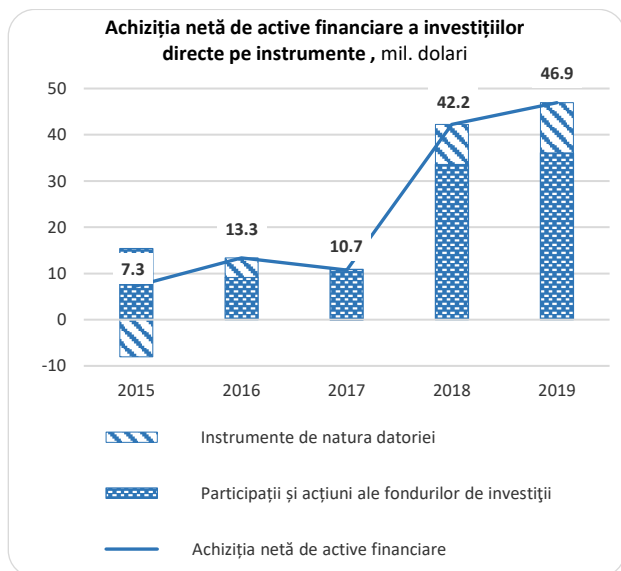

Notă: (+) ieșiri nete de capital, (-) intrări nete de capital

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Investițiile străine directe au înregistrat cele mai mari intrări de capital din ultimii 10 ani, fiind direcționate preponderent în industria prelucrătoare, comerț, informații și comunicații.

Investițiile directe au înregistrat intrări nete în valoare de 546,1 mil. dolari (de 2 ori mai mult față de 2019), ca urmare a creșterii nete de pasive cu 593 mil. dolari, în timp ce activele nete s-au majorat cu 46,9 mil. dolari.

Active oficiale de rezervă s-au majorat pe parcursul anului 2019 cu 60,5 mil. dolari, astfel, contribuind pozitiv la modificarea totală a activelor țării.

4.2. Comerțul exterior

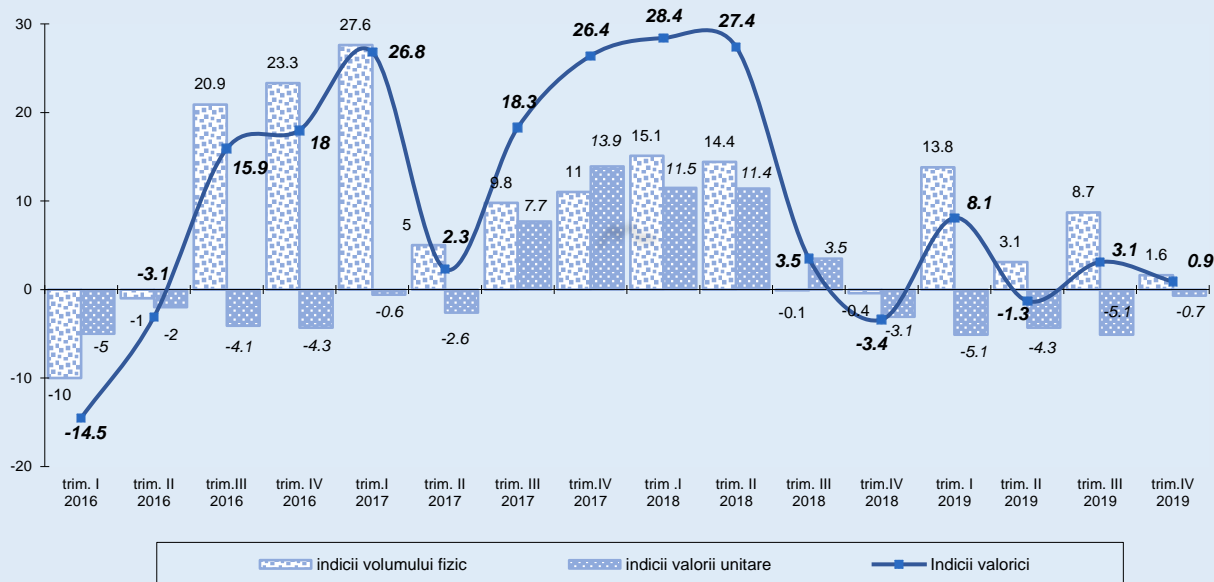
Evoluția comerțului exterior în anul 2019 a fost influențată de temperarea cererii externe, diminuarea prețurilor la resursele energetice, în special la gaz natural, valorificarea oportunităților oferite de acordurile de cooperare internațională (Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, Acordul de Comerț Liber cu Turcia). Temperarea industriei auto din UE a amplificat efectele negative asupra creșterii exporturilor moldovenești spre această direcție. De menționat că, exporturile au fost în creștere doar grație livrărilor spre Turcia, în timp ce exporturile spre țările UE au scăzut, iar cele spre țările CSI au înregistrat valori pozitive datorită sporirii reexporturilor.

Exporturile de mărfuri realizate în anul 2019 au înregistrat o valoare de 2779,2 mil. dolari SUA, mai mult cu 73 mil. dolari comparativ cu anul 2018, iar importurile – 5841,8 mil. dolari, mai mult cu 81,7 mil. dolari. În termeni nominali exporturile s-au majorat cu 2,7%, iar importurile – cu 1,4%.

Indicii comerțului exterior în trimestrul IV 2019

Temperarea creșterii economiei mondiale și, respectiv, diminuarea cererii externe a determinat micșorarea prețurilor mondiale la majoritatea bunurilor. Astfel, în trimestrul IV 2019 au fost **exportate** mărfuri cu 0,9% (6,5 mil. dolari) mai mult decât în perioada corespunzătoare din anul 2018. Această situație a fost determinată de majorarea volumului mărfurilor exportate în expresie naturală (cantitatea) cu 1,6%. Totodată, valoarea unitară (prețurilor) a acestora s-a micșorat cu 0,7%.

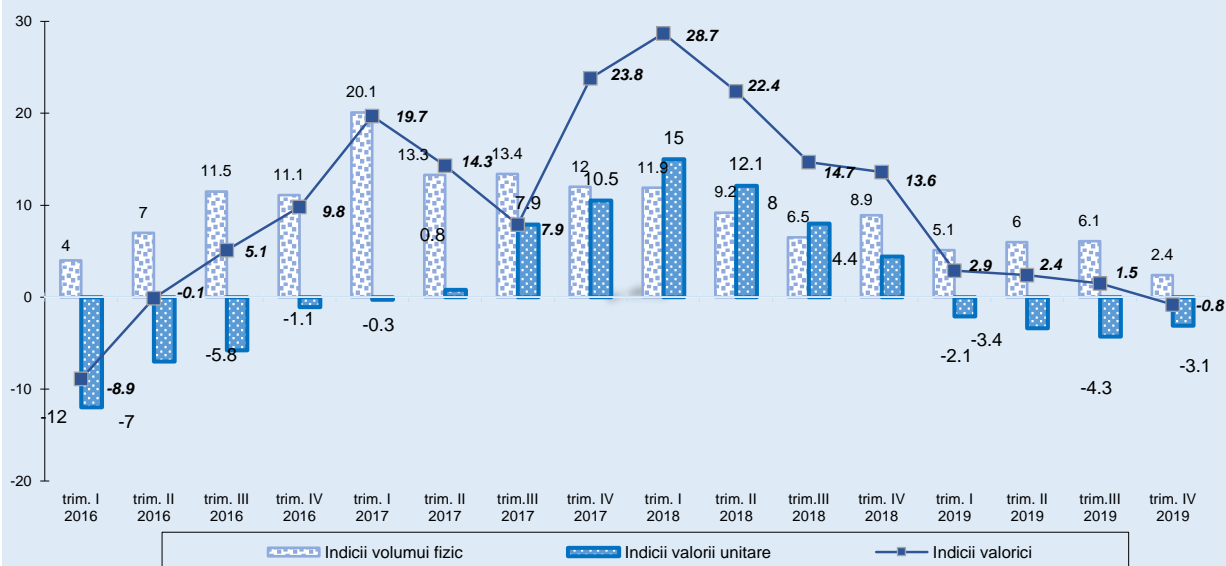
Evoluția trimestrială a indicilor privind mărfurile exportate, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

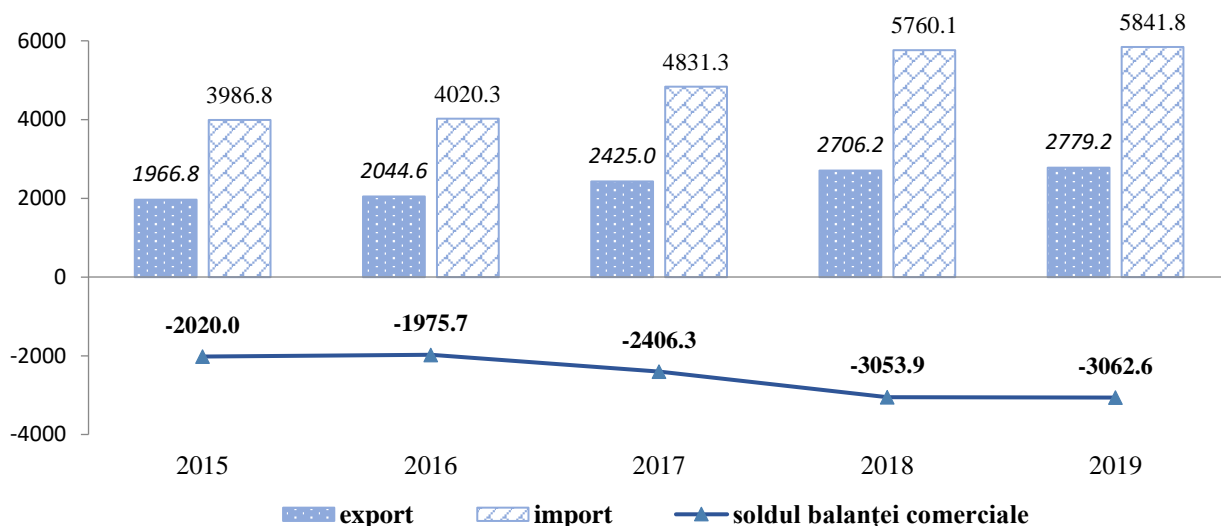
Valoarea mărfurilor **importate** s-a micșorat cu 0,8% (13,2 mil. dolari), cauzată preponderent de diminuarea valorii unitare cu 3,1%. Totodată, volumul fizic al mărfurilor importate s-a majorat cu 2,4%.

Evoluția trimestrială a indicilor privind mărfurile importate, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale în anii 2015-2019, mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Decalajul în evoluția exporturilor și importurilor a determinat acumularea unui deficit al balanței comerciale de 3062,6 mil. dolari, înregistrând o ușoară creștere de 0,3% (8,7 mil. dolari) față de cel înregistrat în anul 2018. În structura soldului balanței comerciale predomină soldul negativ la: petrol, produse petroliere și produse înrudite (20,1% din total), vehicule rutiere (9,5%), gaz și produse industriale obținute din gaz (9,3%), fire, țesături, articole textile (7,3%), mașini și aparate specializate pentru industriile specifice (6,3%), produse medicinale și farmaceutice (5,5%), mașini și aparate industriale cu aplicații generale (5,1%), aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii (5,1%) etc., acestea fiind destinate atât pentru consumul populației, cât și pentru aprovizionarea întreprinderilor cu materie primă.

Totodată, s-a înregistrat un sold pozitiv la semințe și fructe oleaginoase (6,6%), cereale și preparate pe bază de cereale (5,4%), îmbrăcăminte și accesorii (5,5%), băuturi (4,4%), legume și fructe (3,8%), mașini și aparate electrice și părți ale acestora (2,8%) etc.

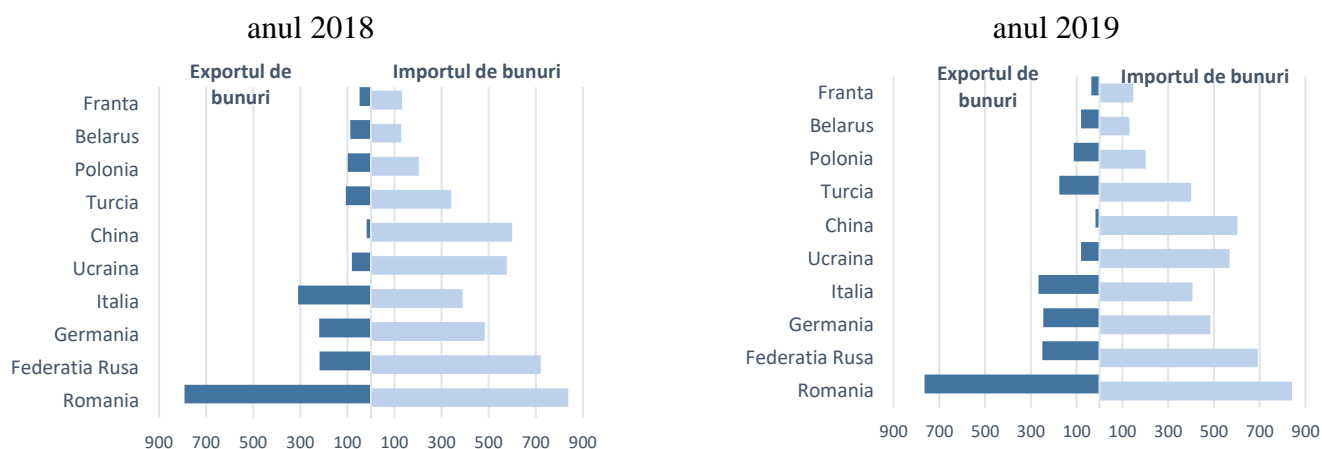
Dinamica schimburilor comerciale

	Anul 2018			Anul 2019		
	mil. dolari SUA	structura, %	în % față de anul 2017	mil. dolari SUA	structura, %	în % față de anul 2018
Export – total	2706.2	100.0	111.6	2779.2	100.0	102.7
<i>inclusiv în:</i>						
țările Uniunii Europene (UE-28)	1861.9	68.8	116.6	1830.5	65.9	98.3
țările CSI	415.9	15.4	89.9	435.0	15.6	104.6
celelalte țări ale lumii	428.4	15.8	117.2	513.7	18.5	119.9
Import – total	5760.1	100.0	119.2	5841.8	100.0	101.4
<i>inclusiv din:</i>						
țările Uniunii Europene (UE-28)	2850.9	49.5	119.3	2890.0	49.5	101.4
țările CSI	1449.1	25.2	120.2	1416.6	24.2	97.8
celelalte țări ale lumii	1460.1	25.3	118.1	1535.2	26.3	105.1
Balanța comercială	-3053.9	x	126.9	-3062.6	x	100.3
Gradul de acoperire a importului prin export	47.0%	x	-3,2 p.p.	47.6%	x	0,6 p.p.

Sursă: Biroul Național de Statistică

În cadrul comerțului exterior pe grupe de țări, s-a atestat majorarea deficitului balanței comerciale în raport cu țările UE în proporție de 7,1%, iar cu țările CSI și cu celelalte țări ale lumii a fost înregistrată o diminuare cu câte 5% și, respectiv, 1%.

Primele 10 țări-partenere în derularea export-import, mil. dolari SUA

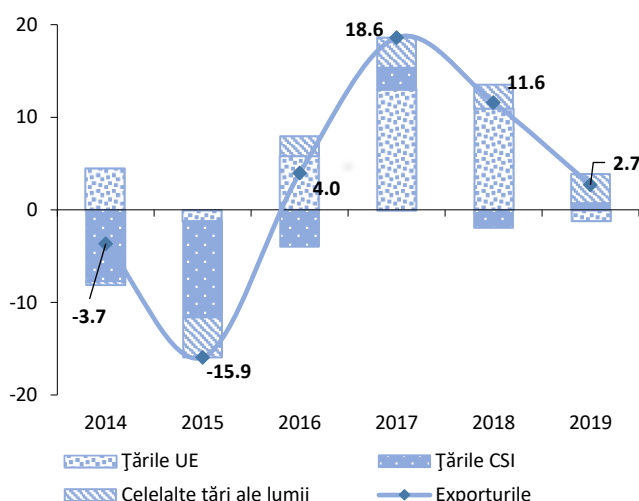

Sursă: Biroul National de Statistică

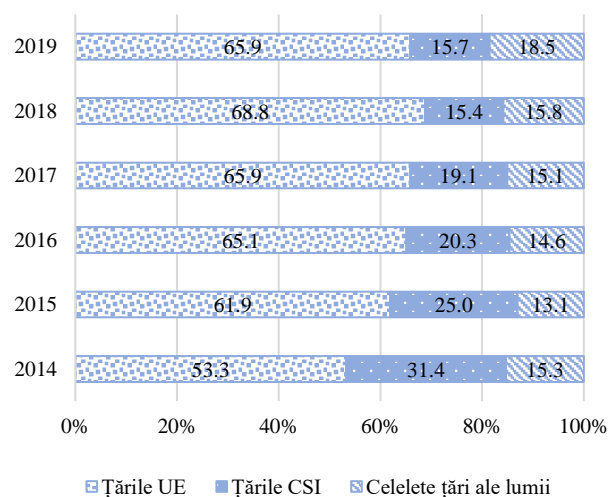
Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în anul 2019 s-a îmbunătățit puțin, constituit 47,6%, comparativ cu 47,0% înregistrat în anul 2018.

Exporturile după destinație. Creșterea exporturilor s-a datorat, în totalitate livrărilor cu destinația "celelalte țări ale lumii", însumând 513,7 mil. dolari și depășind cu 19,9% valoarea din anul 2018. Printre acestea se remarcă exporturile către Turcia – în valoare de 175,5 mil. dolari (în creștere de 1,6 ori) și Elveția – 85,4 mil. dolari (cu 42% mai mult), acestea contribuind la creșterea exporturilor cu 128,3%.

Creșterea anuală a exporturilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.), în anii 2014 - 2019

Structura exporturilor pe grupe de țări în anii 2014 - 2019 (%)

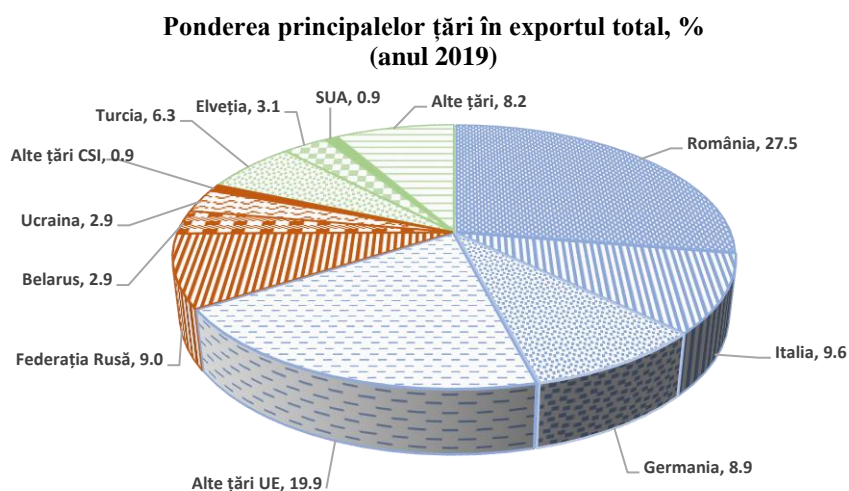

Sursă: Biroul National de Statistică

Principala destinație a exporturilor Republicii Moldova rămâne țările Uniunii Europene, cu o pondere de 65,9% în total export. Livrările de mărfuri către această grupă de țări au însumat 1830,5 mil. dolari și s-au micșorat cu 1,7% față de anul 2018, având cea mai accentuată contribuție negativă la evoluția exporturilor și au sustras 43% din creșterea acestora. Cele mai semnificative exporturi (circa 76% din total export UE a fost direcționat către doar 4 țări membre: România, Italia, Germania și Polonia). Astfel, exporturile spre

cea mai importantă piață de desfacere a Republicii Moldova, precum România au constituit – 765,4 mil. dolari, cu 3,4% mai puțin, drept urmare a diminuării exportului de semințe de floarea soarelui și zahăr. Au scăzut exporturile către Italia cu 13,7% în urma reducerii exporturilor de îmbrăcăminte și încălțăminte, dar și a cerealelor. Totodată se remarcă o creștere cu 11,9% a livrărilor spre Germania, datorată majorării exportului de cabluri și spre Polonia – cu 15,3%, urmare a majorării exportului de sucuri de fructe și cabluri. Se observă o reorientare a exporturilor din direcția țărilor CSI spre UE, în special, în cazul semințelor de floarea soarelui, vinului și strugurilor, fructelor, datorată pe de o parte de restricțiile impuse de Federația Rusă, iar pe de altă parte de noile oportunități oferite de DCFTA.

Livrările către țările CSI au contribuit pozitiv la creșterea exporturilor cu 26,2%. Exporturile către această grupă de țări au însumat 435 mil. dolari, în creștere cu 4,6% față de anul 2018. Cele mai multe exporturi au avut ca destinație: Federația Rusă – în valoare de 249,9 mil. dolari (+14,3%), Republica Belarus – 80,5 mil. dolari (-7,3%) și Ucraina – 80,2 mil. dolari (-0,1%).

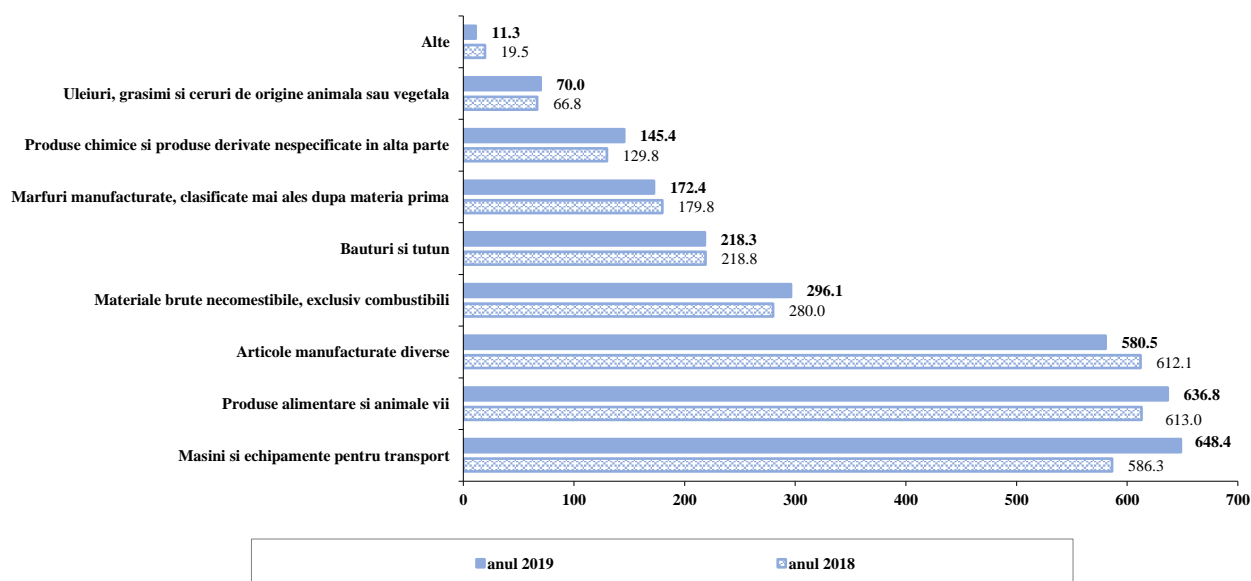
Sursă: Biroul National de Statistică

Exporturile pe grupe de mărfuri. Creșterea exporturilor a fost determinată în cea mai mare parte de extinderea activității investitorilor străini în Zonele Economice Libere și sporirea capacităților de producere a industriilor care activează în lohn (în special, în ramura industriei auto motive, asigurând majorări de exporturi preponderent la categoriile „mașini și aparate electrice și părți ale acestora”, „mașini și aparate industriale cu aplicații generale”, „vehicule rutiere”, precum și de majorarea exporturilor unor produse agroalimentare (cereale și preparate pe bază de cereale, legume și fructe, semințe și fructe oleaginoase etc.), datorită unei cereri sporite preponderent din partea țărilor UE pentru aceste produse.

Exporturile de mărfuri *autohtone* în anul 2019 au constituit 1998,2 mil. dolari, cu o pondere de 71,9% din total exporturi și s-au majorat cu 7,9% față de anul 2018.

Reexporturile de mărfuri străine reprezintă 28,1% din valoarea exporturilor. Acestea au însumat 781,5 mil. dolari și s-au diminuat cu 8,5% comparativ cu anul 2018. *Reexporturile de mărfuri după prelucrare* dețin 19,6% din total exporturi, iar *reexporturile clasice de mărfuri*, care nu au suferit transformări esențiale – 8,5%.

Evoluția exporturilor de mărfuri în anii 2018-2019, mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Factorul cel mai important care a impulsionat creșterea exporturilor a fost intensificarea activității întreprinderilor din domeniul industriei auto motive: valoarea livrărilor de *mașini și echipamente pentru transport* a constituit 648,4 mil. dolari, înregistrând o creștere cu 10,6%. De menționat, că ponderea acestor mărfuri în total export este cea mai semnificativă – 23,3%, influențând creșterea totală a exporturilor în proporție de 85,2%. Din această secțiune de mărfuri, se remarcă exporturile de mașini și aparate electrice și părți ale acestora, care au asigurat 68,3% din creștere.

Valoarea exporturilor de *produse alimentare și animale vii* a însumat 636,8 mil. dolari (22,9% în total export), fiind în creștere cu 3,9% față de anul 2018. Astfel, acestea au contribuit la creșterea totală a exporturilor în proporție de 32,5%, inclusiv legume și fructe – 39,9%, cereale și preparate pe bază de cereale – 13,6%. Totodată, exporturile de zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere au avut o contribuție negativă de 12,5%, produse lactate și ouă de păsări – de 7,6%, animale vii – de 2,2% etc.

Exporturile de *articole manufacturate diverse* s-au diminuat cu 5,2%, însumând 580,5 mil. dolari (20,9% în total exporturi). Contribuția negativă a acestora la evoluția exporturilor a fost cea mai accentuată – în mărime de 43,2%, din care îmbrăcăminte și accesorii – 43,2%, mobilă și părțile ei – 17,1%, articole de voiaj; sacoșe și similare – 2,4%. De menționat că, descreșterea exporturilor este legată de scăderea volumului producției articolelor de voiaj; sacoșe și similare cu 15,4%, îmbrăcăminte și accesorii – cu 7,4%. În același timp, exporturile de articole diverse au avut o contribuție pozitivă de 11,9%.

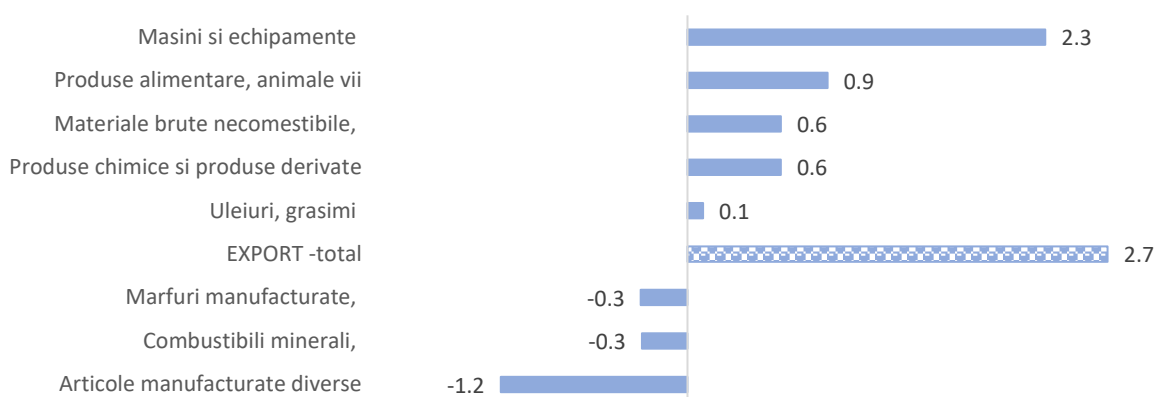
Valoarea exporturilor de *materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili* s-a majorat cu 5,8% față de anul 2018, însumând 296,1 mil. dolari (10,7% în total exporturi). Acestea au asigurat 22,1% din creșterea totală a exporturilor, în totalitate din contul livrărilor de semințe și fructe oleaginoase, contribuția cărora a fost de 28,4%. Concomitent, micșorarea livrărilor de piei crude, piei tăbăcite și blănuri brute și de îngrășăminte naturale și minerale natural au contribuit negativ la creșterea exporturilor în proporție de câte - 1,7% etc.

Exportul de *băuturi și tutun* în anul 2019 a constituit 218,3 mil. dolari, cu 0,2% mai puțin față de anul 2018 și o pondere de circa 7,9% în total export. În cadrul acestei secțiuni de mărfuri preponderente rămân a fi exporturile de băuturi (alcoolice și nealcoolice), volumul cărora a constituit 195,9 mil. dolari, practic, la

nivelul anului 2018. Exportul de tutun brut și prelucrat a fost de circa 22,4 mil. dolari, cu 2,0% mai puțin față de anul 2018, contribuind negativ la creșterea totală a exporturilor cu 0,6%.

Produsele chimice și produsele derivate au fost exportate în valoare de 148,4 mil. dolari, majorându-se cu 12%. Acestea au contribuit la creșterea totală a exporturilor în proporție de 21,4%, grație sporirii valorii exportului de produse medicinale și farmaceutice cu 35,5%, (rezultat al reexportului de mărfuri, dar și creșterii volumului de fabricare a preparatelor farmaceutice cu 16,6%), astfel asigurând circa 35% din creșterea totală a exporturilor. Totodată, exporturile de uleiuri esențiale, rezinoide și substanțe parfumate, preparate pentru toaletă, produse pentru înfrumusețare și de produse chimice organice au avut o contribuție negativă de 8,1%, exportul acestora micșorându-se cu 28%.

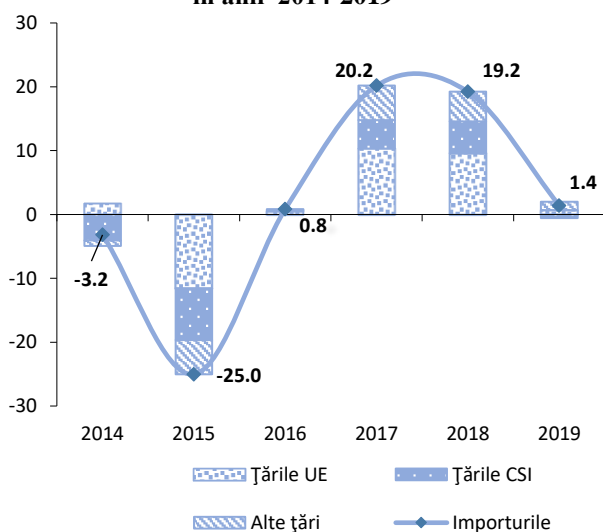
Gradul de influență la creșterea (+), scăderea (-) exporturilor pe grupe de mărfuri, p.p. (anul 2019)

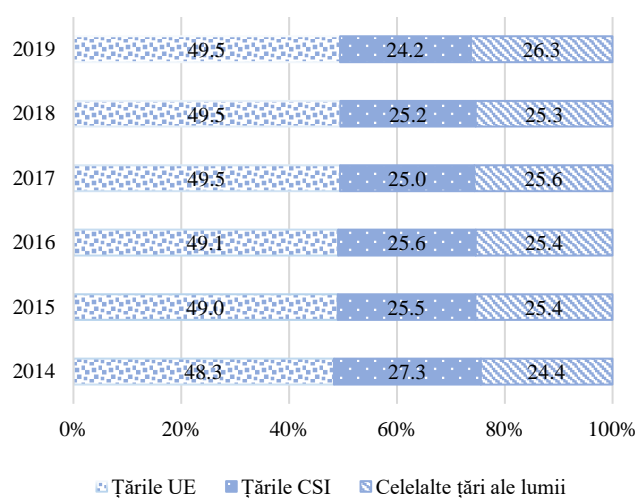
Sursă: Biroul Național de Statistică

Importurile după țările de origine. Creșterea importurilor totale de bunuri s-a datorat importurilor din *celelalte țări ale lumii* – în proporție de circa 92%. Acestea au însumat 1535,2 mil. dolari și au înregistrat o creștere cu 5,1% comparativ cu anul 2018. Cele mai semnificative importuri au provenit din China - în valoare de 602,2 mil. dolari (+0,3%), Turcia – 400,6 mil. dolari (+17,7%) și Statele Unite ale Americii – 74,3 mil. dolari (+2%).

Creșterea anuală a importurilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.), în anii 2014-2019

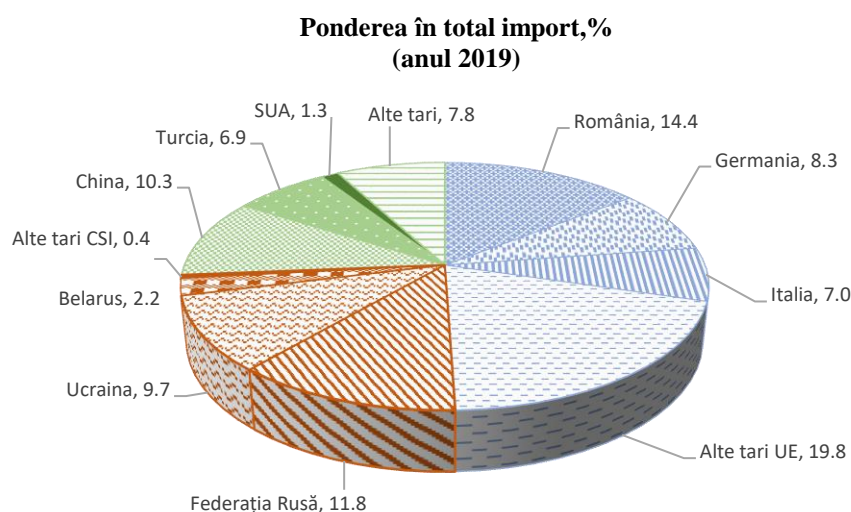
Structura importurilor pe grupe de țări în anii 2014-2019 (%)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Importurile din *țările Uniunii Europene* au însumat 2890 mil. dolari și au avansat cu doar 1,4% față de anul 2018. Contribuția acestora la creșterea totală a importurilor a fost de 47,9%. În mare parte importurile au provenit din România – în valoare de 841,2 mil. dolari, înregistrând o ușoară creștere față de anul 2018 cu 0,4%. De asemenea, au crescut importurile din Germania – cu 0,2%, Italia - cu 4,4%, Franța – cu 11% și Republica Cehă - cu 29,9%, acestea asigurând creșterea importului total în proporție de circa 75%.

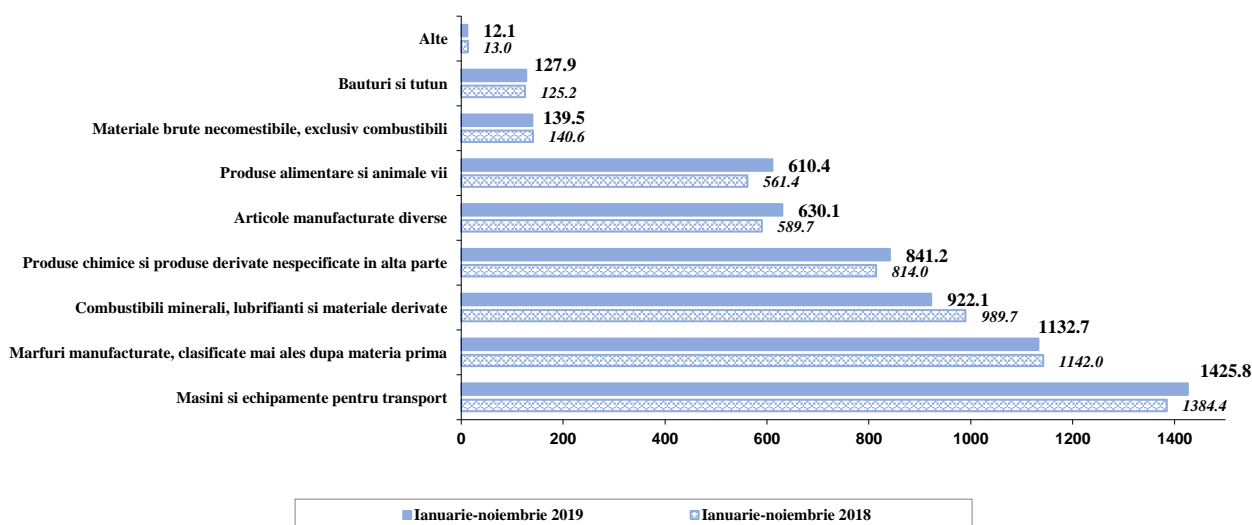
Importurile din *țările CSI* au scăzut cu 2,2% față de anul 2018 și au înregistrat o valoare de 1416,5 mil. dolari, contribuind negativ la creșterea totală a importurilor cu 39,8%. Cele mai semnificative importuri au provenit din Federația Rusă - în valoare de 691,8 mil. dolari, cu 4% mai puțin față de anul 2018, din Ucraina – 569 mil. dolari (-1,4%) și Belarus – 131 mil. dolari (+2,2%).

Sursă: Biroul Național de Statistică

Importurile pe grupe de mărfuri. În anul 2019 creșterea importurilor s-a datorat preponderent intensificării creșterii cererii interne pentru bunurile importate cu caracter investițional. În cea mai mare măsură, importurile au avut drept scop aprovizionarea întreprinderilor cu materie primă și utilaje pentru funcționarea economiei. Totodată, importurile au fost influențate de micșorarea prețurilor mondiale la combustibilii minerali, în deosebi la gazul natural și de încetinirea consumului.

Evoluția importurilor de mărfuri în anul 2018-2019 mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Evoluția importurilor a fost influențată de importurile de *mașini și echipamente pentru transport*. Astfel, în perioada de referință importul acestora a crescut cu 3% și a însumat 1425,8 mil. dolari. Cu o pondere

însemnată de 24,4% în volumul total al importurilor, această categorie de produse a asigurat 50,6% din creșterea totală a importurilor, din care: vehicule rutiere – 31%, mașini și aparate industriale cu aplicații generale – 19,2%, aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii – 17,9%, mașini și aparate electrice și părți ale acestora – 12,8% etc. Totodată, grupul mașini și aparate specializate pentru industriile specifice au contribuit negativ la creșterea importurilor – în proporție de 20,1%, mașini și aparate de birou sau pentru prelucrarea automată a datelor – de 9%, mașini și aparate pentru prelucrarea metalelor – 3,8% etc.

O contribuție negativă la evoluția importurilor au avut importurile de *mărfuri manufacturate, clasificate mai ales după materia primă*. Acestea au fost importate în valoare de 1132,7 mil. dolari (19,4% în total), fiind cu 0,8% mai puțin față de anul 2018 și contribuind negativ la evoluția importurilor cu 11,4%. În cadrul acestei secțiuni de mărfuri cea mai mare contribuție negativă, în proporție de 30%, au avut importurile de fire, țesături și articole textile, precum și importurile de metale neferoase – de 17,5% etc.

Volumul importurilor de *combustibili minerali, lubrifianți și materiale derivate* în anul 2019 a însumat 922,1 mil. dolari (15,8% în total) și s-a diminuat cu 6,8% față de anul 2018 și a contribuit negativ la creșterea importurilor cu 82,7%, fapt datorat scăderii cu 7% a importurilor de petrol, produse petroliere și produse înrudite. Cu o pondere de 10,1% în total importuri acest grup de mărfuri a sustras din creșterea exporturilor 54,3%. De asemenea, micșorarea importului de energie electrică cu 27,6% și de gaz și produse industriale obținute din gaz cu 3% a influențat negativ creșterea importurilor cu 18,6% și, respectiv, 10,3%. Diminuarea prețurilor mondiale la petrol și produse petroliere, gaz natural, precum și vremea caldă în perioada de iarnă reprezintă cel mai important factor care a determinat diminuarea valorii importurilor respective.

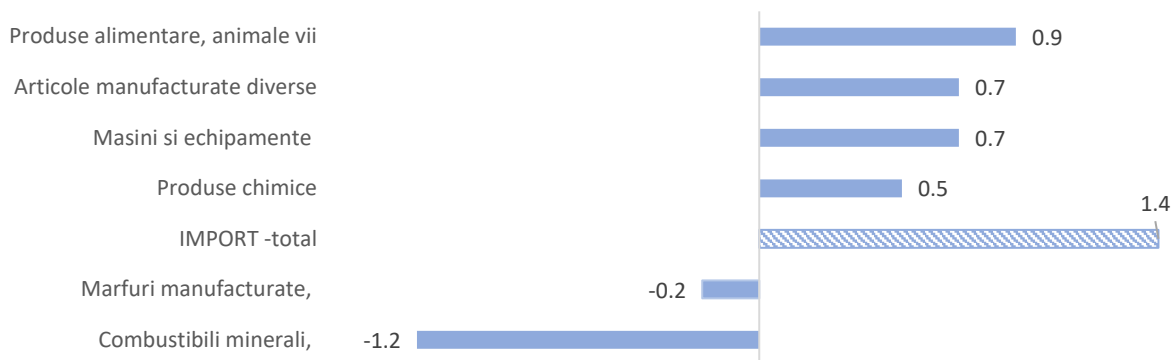
Importurile de *articole manufacturate diverse* au contribuit pozitiv la evoluția importurilor. Acestea au fost importate în valoare de 630.1 mil. dolari (10,8% în total importuri), cu 6,8% mai mult față de anul 2018, asigurând 49,4% din creșterea totală. În cadrul acestei secțiuni cele mai importante contribuții au venit din partea importurilor de alte articole diverse – 25,5%, construcții prefabricate; alte instalații și accesorii pentru instalații sanitare, de încălzit și de iluminat – 8,6%, încălțăminte – 6%, mobilă și părțile ei – 5,8 %.

În anul 2019 au fost importate *produse alimentare și animale vii* în volum de 610,4 mil. dolari (10,5% în total importuri), în creștere cu 8,7% față de anul 2018. Acestea au contribuit la creșterea totală a importurilor în proporție de 60%, inclusiv: legume și fructe – 17,6%, produse lactate și ouă de păsări – 11,9%, cereale și preparate pe bază de cereale – 9,2%, pește, crustacee, moluște – 7,7%, carne și preparate din carne – 7,4% etc.

Produselor chimice și produselor derivate le revin 14,4% din volumul total al importurilor, însumând 841,2 mil. dolari, în creștere cu 3,3%. Contribuția acestora la creșterea totală a importurilor a fost de 33,3%, din care produsele medicinale și farmaceutice – 36,4%, materialele plastice prelucrate – 3,7%.

Totodată, materialele plastice sub forme primare au contribuit negativ la evoluția importurilor - în proporție de 7,3%, alte materiale și produse chimice – 4,2%, îngrășăminte minerale sau chimice – 2,7% etc.

Gradul de influență la creșterea (+), scăderea (-) importurilor pe grupe de mărfuri, p.p. (anul 2019)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Persoanele fizice au importat în anul 2019 mărfuri și produse în valoare de 218,9 mil. dolari, cu 19,2% mai mult decât în anul 2018. Creșterea importurilor a fost determinată de majorarea procurărilor de autoturisme (+22,4%), cărora le-au revenit 83,2% din importurile realizate de persoanele fizice.

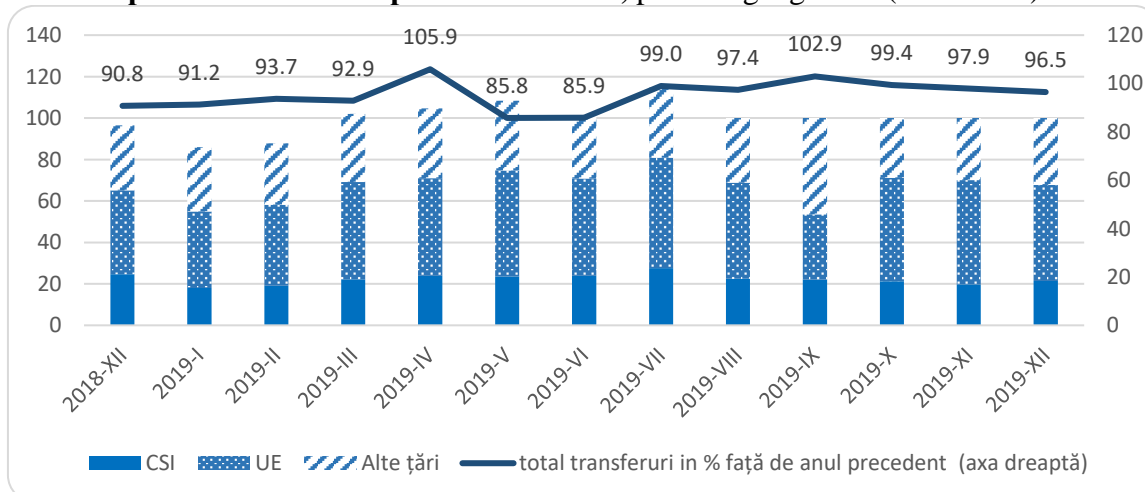
4.3. Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate de persoanele fizice ale Republicii Moldova

Temperarea activității economiei globale evidențiată în anul curent, care se datorează în mare parte accentuării tensiunilor geopolitice și comerciale și înăsprirea condițiilor financiare în țările dezvoltate, se resimte și asupra evoluției remiterilor.

Astfel, în anul 2019 volumul total al transferurilor bănești din străinătate efectuate prin băncile din Republica Moldova de către persoanele fizice au înregistrat o diminuare cu 3,5% comparativ cu perioada similară a anului 2018 și au însumat 1222,9 mil. dolari SUA. De fapt, diminuarea transferurilor a avut loc începând cu luna august 2018, fiind cauzată, în general, de stagnarea economiei Federației Ruse (țara din care provin cea mai mare parte a remitențelor). De asemenea, transferurile respective s-au diminuat și din contul contractării cererii interne în Italia și recesiunii economice din Turcia.

Factorii principali ce influențează volumul remitențelor sunt salariul mai mare oferit în țările angajatoare decât în țara pentru același post de muncă, precum și nivelul scăzut de trai al populației.

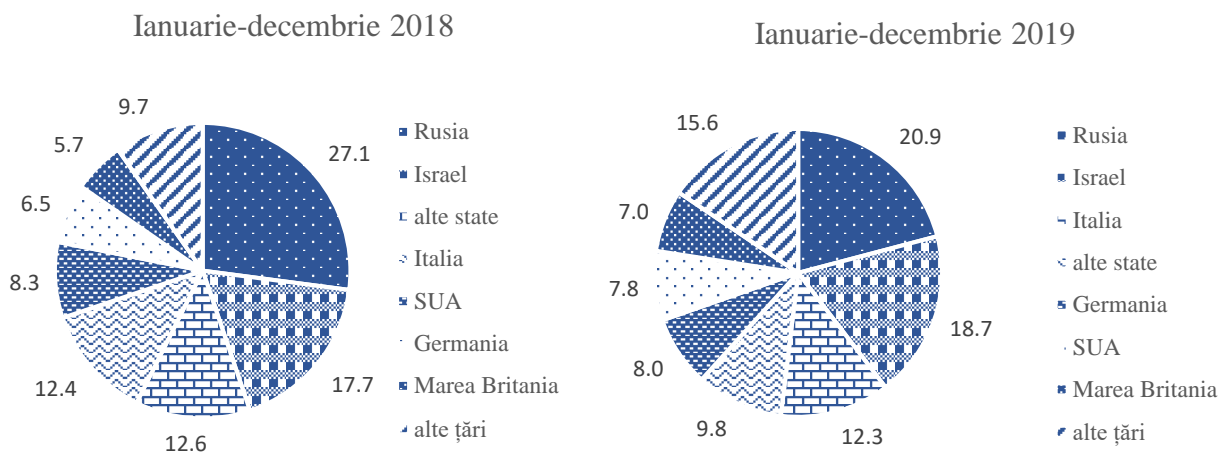
Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate de persoane fizice prin băncile din Republica Moldova, pe zone geografice (mil. dolari)

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În structura geografică a remitențelor, predomină transferurile din Rusia și Israel. Ponderea acestora a constituit respectiv 20,9% și 18,7%, fiind urmată de Italia cu cota de 12,3% din volumul total. Astfel, acestor 3 țări revin circa 51,9% din volumul total al transferurilor.

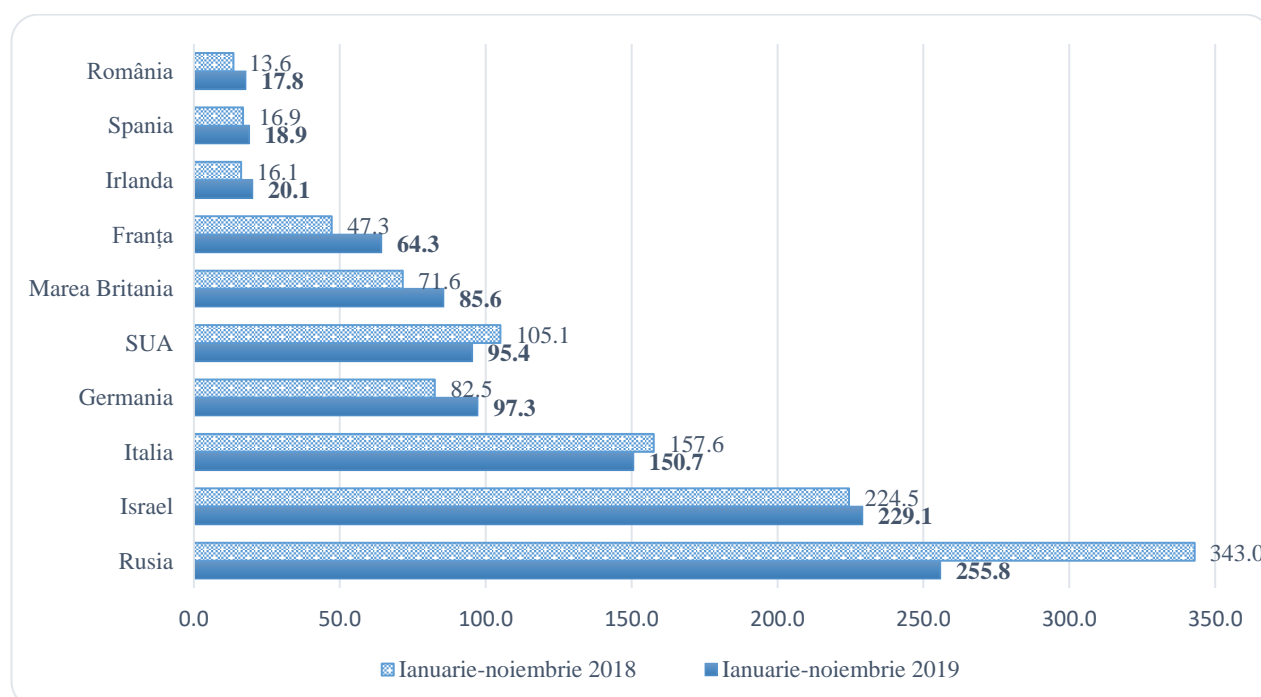
Structura geografică a transferurilor de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, %

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Totodată, ponderea transferurilor din Federația Rusă continuă să se diminueze, atingând 20,9%, față de 27,1% în anul 2018. Transferurile din Federația Rusă s-au micșorat cu 25,4% față de anul 2018. În același timp, transferurile din Franța au crescut cu 36%, din România - cu 31,4%, Marea Britanie – cu 19,6%, Germania - cu 17,9%, Spania – cu 12% etc. Această situație se explică, pe de o parte, prin stagnarea economică în Rusia și, pe de altă parte, prin orientarea muncitorilor spre statele din Uniunea Europeană și Israel, având acces mai liber pe piețele muncii ale acestor țări.

Primele 10 țări după proveniența transferurilor de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, mil. dolari SUA

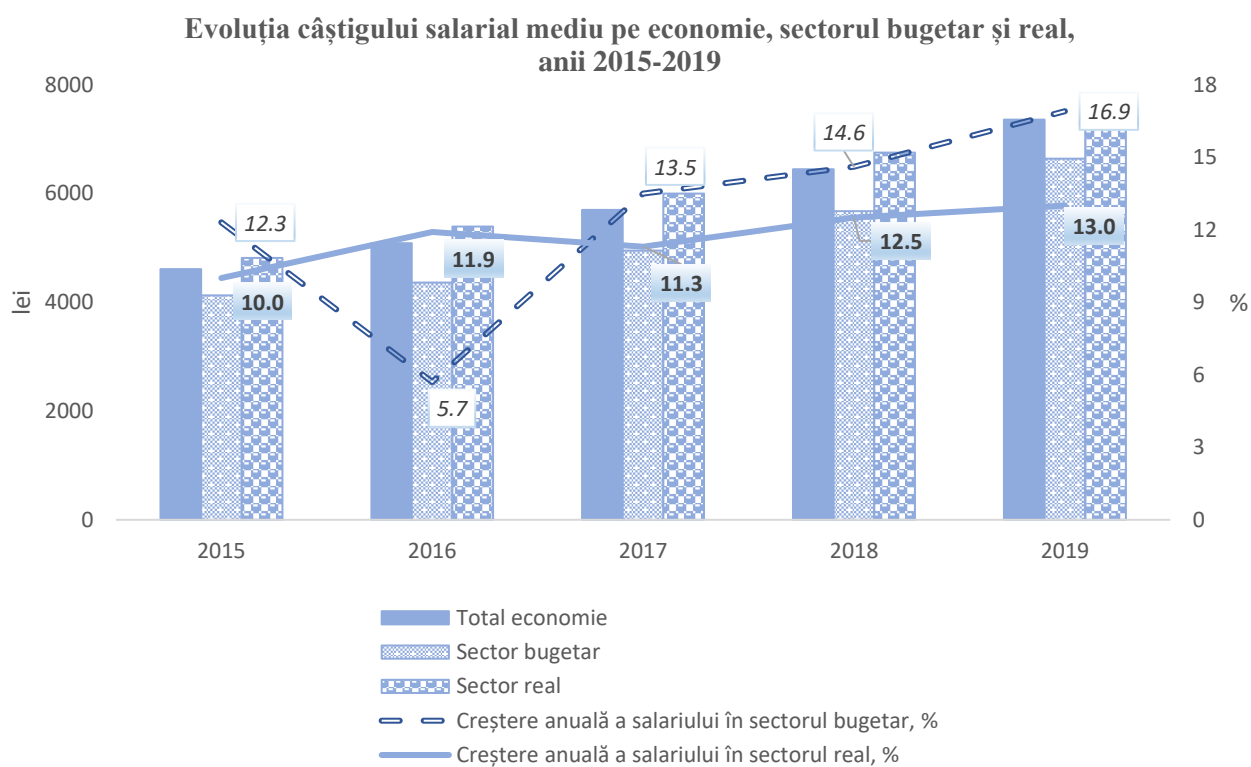
Sursă: Banca Națională a Moldovei

5. Sfera socială

5.1. Câștigul salarial

Câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională în anul 2019 a constituit 7356,1 lei și s-a majorat cu 14,1% în termeni nominali și cu 8,8% în termeni reali față de anul 2018. Exprimat în valută străină acesta a constituit circa 374 Euro.

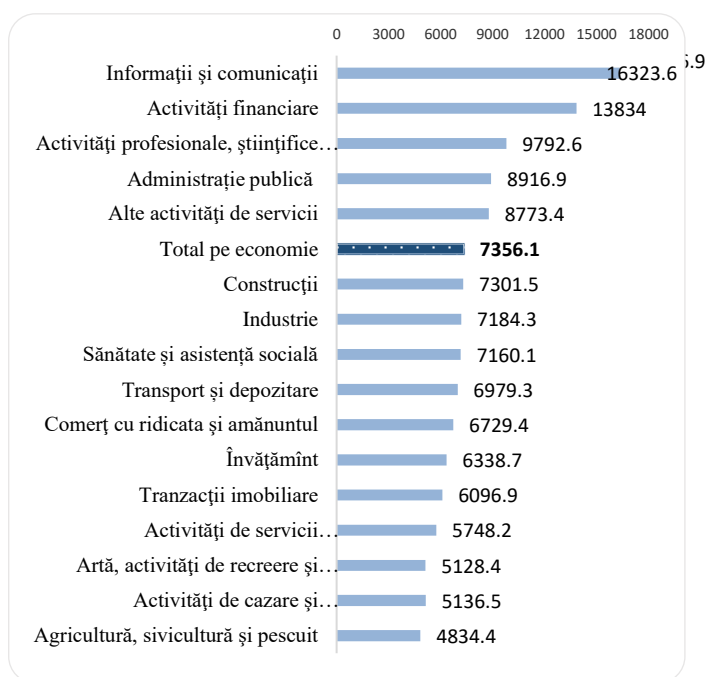
Cea mai însemnată majorare s-a atestat în sfera bugetară - cu 16,9%, câștigul salarial mediu lunar însumând 6636,2 lei, iar în sectorul real – 7627,1 lei și s-a majorat cu 13% (în termeni nominali). Creșterile salariale din sectorul bugetar se datorează exclusiv implementării sistemului unic de salarizare în sectorul bugetar. Totuși, trebuie de ținut cont de faptul că aceste măsuri creează povară asupra bugetului public. Conform celor mai recente date disponibile, în anul 2019 bugetul public național s-a încheiat cu un deficit de circa 3 mild. lei, spre deosebire de perioada similară a anului trecut, când bugetul s-a încheiat cu un deficit în valoare de circa 1,6 mild. lei.

Sursă: Biroul Național de Statistică

Majorarea salariilor din sectorul real a fost determinată în mare măsură de implementarea reformei fiscale, care, pe de o parte, a favorizat ieșirea salariilor din economia ascunsă, iar pe de altă parte a condiționat acumularea economiilor pe conturile angajatorilor și, prin urmare, creșterea salariilor în sector. Totodată, creșterea cererii interne a impulsionat activitatea agenților economici, ceea ce a condiționat accentuarea necesarului de forță de muncă și, în condițiile unei oferte mai mici, s-a creat presiune asupra prețului muncii (salariul). Cu toate acestea, trebuie de atenționat asupra faptului că majorarea salariilor și a cererii interne din partea populației conduce la încălzirea economiei și creează presiuni inflaționiste.

Câștigul salarial mediu lunar pe activități economice anul 2019, lei

Salarii **mai mari** decât media pe economie au fost oferite doar în 5 sectoare ale economiei: „informații și comunicații” (de circa 2,2 ori față de nivelul salariului mediu), „activități financiare și de asigurări” (de 1,9 ori), „activități profesionale, științifice și tehnice” (+33%), „administrație publică” (+21%) și în „alte activități de servicii” (+19%).

Totodată, în alte sectoare ale economiei nu s-a atins nivelul mediu de salarizare. Printre acestea se numără “agricultura, silvicultura și pescuitul” - cu cel mai mic nivel al salariului, care a constituit doar circa 66% din salariul mediu pe economie, urmată de sectoarele: activități de cazare și alimentație (70%), „artă, activități de recreere și de agrement” (70%), „activități de servicii administrative și de suport” (78%), „învățământ” (86%) etc.

Sursă: Biroul Național de Statistică

5.2. Forța de muncă și șomajul

Forța de muncă (oferta curentă de muncă pentru producerea bunurilor și serviciilor în schimbul unei plăți sau a unui profit, care include ocuparea și șomajul) a constituit în anul 2019 **doar 42,3%** din total persoane cu vârsta de 15 ani și peste.

Populația în afara forței de muncă - cu 36,5% mai mult decât forța de muncă. Din aceasta: pensionari - 45,1%, grupul persoanele casnice - 12,9%, grupul elevi și studenți - 12,8% etc.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste a constituit 40,1%.

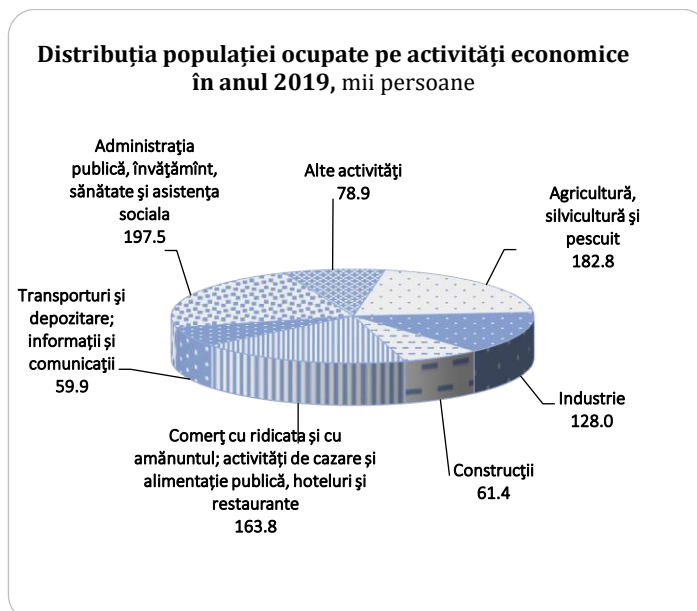
Repartizarea populației de 15 ani și peste în anul 2019, mii persoane

Persoane cu vârstă de 15 ani și peste (2175,2)				
Forța de muncă (919,3)				Populația în afara forței de muncă (1255,9)
Populația ocupată (872,4)				
Agricultura (182,8)	Industria (128)	Construcții (61,4)	Servicii (500,1)	
Șomeri (BIM) (46,9)				

Sursă: Biroul Național de Statistică

Populația ocupată pe activități economice:

- Administrația publică, învățământ, sănătate și asistența socială 22,6% din total;
- Agricultură, silvicultură și pescuit (21%);
- Comerț cu ridicata și cu amănuntul (18,8%);
- Industrie (14,7%);
- Construcții (7%) etc.

Sursă: Biroul Național de Statistică

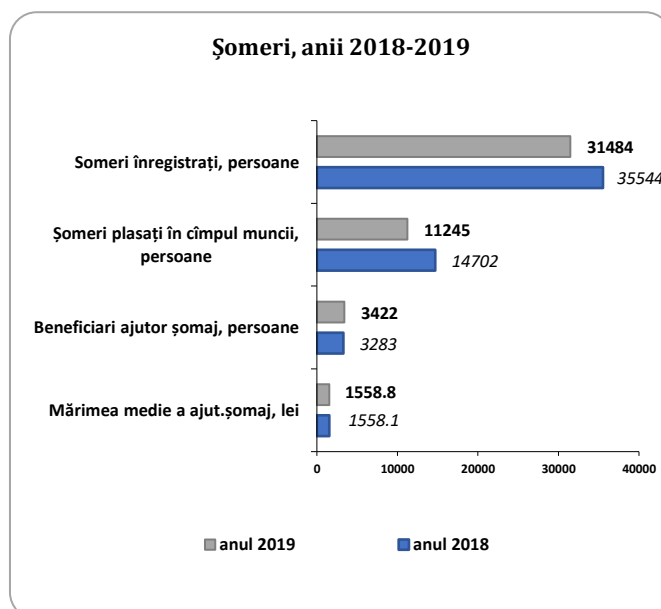
Șomeri înregistrați la oficiile forței de muncă în anul 2019 - circa 31,5 mii persoane, cu 11,4% mai puțin față de anul 2018.

Doar circa 36% din numărul șomerilor înregistrați au fost plasați în câmpul muncii.

Numărul beneficiarilor de ajutor de șomaj a crescut cu 4,2%.

Mărimea medie a ajutorului de șomaj a fost la nivelul anului 2018.

Rata șomajului (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) în anul 2019 - 5,1%. Rata șomajului la bărbați - 5,8%, femei - 4,4%. În categoria de vârstă 15-29 ani - 8,5%.

Sursă: Biroul Național de Statistică

5.3. Veniturile disponibile și cheltuielile de consum ale populației

Veniturile disponibile medii lunare ale populației au constituit în medie pe o persoană 2880,6 lei, din acestea:

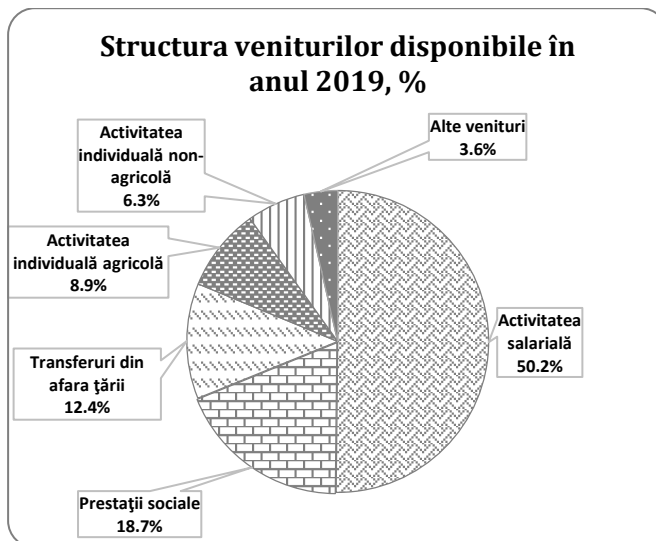
- venituri disponibile bănești - 2658 lei (92,3% din total)
- venituri disponibile în natură - 222,6 lei (7,7%).

Veniturile lunare ale populației din *mediul urban* pentru o persoană au constituit 3529,1 lei, de 1,4 ori mai mari comparativ cu veniturile populației din mediul rural. Principalele surse de venituri:

- activitatea salarială - 62,9%;
- prestațiile sociale - 16,8%.

În *mediul rural* veniturile lunare ale populației a constituit 2457,2 lei. Principalele surse de venituri:

- activitatea salarială - 38,1%;
- prestațiile sociale - 20,5%
- veniturile obținute din activitatea individuală agricolă - 16,6%;
- transferurile din afara țării - 16,0%.

Sursă: Biroul Național de Statistică

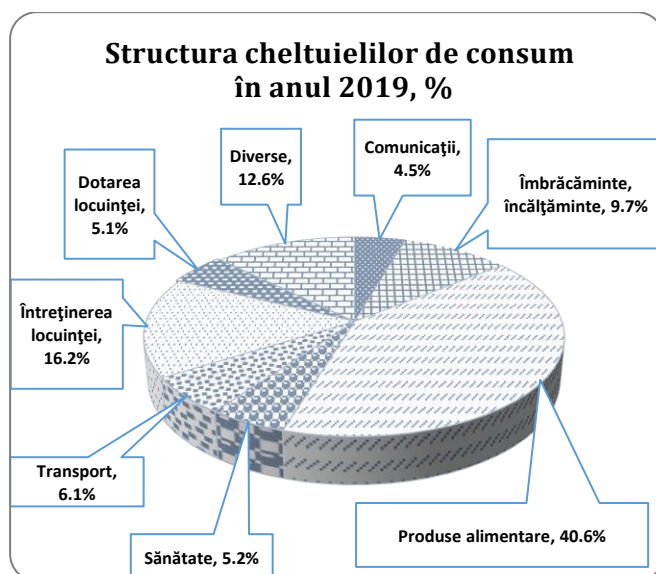
Cheltuielile medii lunare de consum ale populației, în anul 2019, au constituit în medie pe o persoană 2786,5 lei.

În *mediul urban* cheltuielile de consum ale populației au fost în mărime de 3469,2 lei, de 1,5 ori mai mari față de cheltuielile populației din mediul rural. Principalele cheltuieli în mediul urban:

- asigurarea consumului de produse alimentare, 36,6% din total cheltuieli lunare de consum;
- întreținerea locuinței - 15,8%;
- îmbrăcăminte, încălțăminte - 9,4%;
- transport - 6,9%
- servicii de sănătate - 5,6% etc.

În *mediul rural* cheltuielile de consum ale populației au constituit 2335,7 lei. Principalele cheltuieli:

- produse alimentare - 44,5% din total;
- întreținerea locuinței - 16,6%;
- îmbrăcăminte, încălțăminte - 9,9%;
- dotarea locuinței - 5,5% etc.

Sursă: Biroul Național de Statistică

5.4. Pensia lunară

Mărimea medie a pensiei lunare la 01.01.2020 a constituit 1901,14 lei și s-a majorat cu 11,2% față de aceeași dată a anului 2019 în termeni nominali.